Begroting 2027

Molenlanden

Inhoud

Inleiding 3
Van Kadernota naar Begroting 8
Leeswijzer 12
1. Programma's 13
1.1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid 13
1.2 Economie, Energie en Buiten 19
1.3 Welzijn, Sociaal en Cultuur 27
1.4 Bestuur, Veiligheid en Dienstverlening 32
1.5 Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien 35
1.6 Overhead 36
2. Paragrafen 37
2.1 Paragraaf lokale heffingen 37
2.2 Paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing 43
2.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen 50
2.4 Paragraaf financiering 59
2.5 Paragraaf bedrijfsvoering 61
2.6 Paragraaf Wet Open Overheid 66
2.7 Paragraaf verbonden partijen 68
2.7 Paragraaf grondbeleid 74
2.8 Paragraaf Regio Deal 79
3. Financiële begroting 81
3.1 Geprognotiseerde balans 81
3.2 Overzicht van baten en lasten 82
3.3 Verschillen tussen de begroting 2027 en 2026 83
3.4 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten 84
3.5 Mutaties algemene reserve 84
3.6 Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd 85
3.7 Overzicht van baten en lasten per taakveld 87
3.8 Incidentele baten en lasten 90
3.9 Stand en verloop van reserves en voorzieningen 94
3.10 Investeringen 95
3.11 Emu-saldo 102
4. Bijlagen 103
4.1 Overzicht Programma's met taakvelden 103
4.2 Uitgangspunten aanwending Algemene Reserve 105

Inleiding

Voor u ligt de Programmabegroting 2027 en de Meerjarenraming 2027-2030 van de gemeente Molenlanden. Het is de eerste begroting van deze collegeperiode. Daarmee bouwen we voort op wat in voorgaande jaren is opgebouwd én geven we invulling aan de ambities uit het collegeprogramma.

We beginnen niet opnieuw. Veel gaat goed in Molenlanden en dat willen we behouden. Tegelijkertijd verandert de wereld om ons heen. Er komen nieuwe uitdagingen op ons af, de verwachtingen veranderen en ook de financiële werkelijkheid is anders dan enkele jaren geleden. Dat vraagt om keuzes, aandacht en soms ook een andere aanpak. Steeds met hetzelfde doel voor ogen: een gemeente waarin het prettig wonen, werken, ondernemen en samenleven is.

Het financiële beeld laat zien dat dit niet vanzelf gaat. Waar de Begroting 2026 nog een positief meerjarenperspectief liet zien, werd bij de Kadernota 2027 duidelijk dat de financiële ruimte onder druk staat. In deze begroting presenteren we een geactualiseerd beeld. Voor 2027 kunnen we een sluitende begroting aanbieden met een positief saldo van € 454.000. De jaren daarna laten echter zien dat we alert moeten blijven en tijdig keuzes moeten voorbereiden.

Dat doen we op de Molenlandse manier. Samen met inwoners, ondernemers, verenigingen, kerken, maatschappelijke organisaties en ons personeel werken we aan oplossingen voor de opgaven die we tegenkomen. We geloven in de kracht van onze gemeenschap. Niet door alles vanuit de gemeente te regelen, maar door ruimte te geven aan initiatief, samenwerking te stimuleren en te doen wat nodig is.

Dit zijn onze speerpunten

Samen bouwen we aan sterke gemeenschappen en vitale dorpen en stad. We geven dorpen en stad ruimte om richting te geven aan hun toekomst en maken daarom samen met inwoners en ondernemers dorpsperspectieven. Niet ieder dorp/stad hoeft dezelfde route te volgen. We sluiten aan bij de energie en ambities die lokaal aanwezig zijn. Waar inwoners en partners samen een toekomstbeeld voor hun dorp willen ontwikkelen, ondersteunen wij dat actief.

Daarnaast werken we aan voldoende woningen, een sterke sociale basis en toegankelijke zorg. We versterken cultuur, veiligheid en de lokale economie en werken aan een goede bereikbaarheid. Dit doen we onder andere door het versnellen van woningbouw via de Woondeal en het Volkhuisvestingsprogramma.

Bij ontwikkelingen en initiatieven denken we graag mee en bieden ruimte aan plannen die bijdragen aan deze ambitie. Daarbij hebben we oog voor de ruimtelijke dynamiek van onze kernen, linten en het buitengebied. We zijn daarbij kritisch op de bijdrage aan het landschap en andere waarden.

‘Gelijke kansen voor iedereen’. In onze samenleving zijn alle inwoners even belangrijk, telt iedereen mee en neemt iedereen naar eigen kunnen deel. We streven naar een inclusieve samenleving. We willen dat iedereen, ongeacht hun achtergrond of beperking, de kans krijgt om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij en hun talenten te benutten. We gaan uit van de mogelijkheden, eigen regie en kracht, in plaats van de beperkingen, onmogelijkheden en afhankelijkheid. We erkennen dat wanneer inwoners zich richten op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt, dit preventief werkt. En het voorkomt veel problemen. Daar waar inwoners het niet (helemaal) redden is er een vangnet van hulp en ondersteuning. Daarom ontwikkelen we de gemeentelijke toegang en het sociale team verder en geven we ruimte aan culturele initiatieven.

Het meten van het behalen van doelstellingen kan op vele manieren. In de loop van de jaren zijn diverse indicatoren toegevoegd bovenop de verplichte indicatoren die volgen uit wet- en regelgeving. Van

meerdere indicatoren is nut en noodzaak niet (meer) duidelijk en/of sluiten niet meer aan op de huidige doelstellingen. Deze collegeperiode starten we met een schone lei en vallen we voor de Begroting 2027 terug op de verplichte indicatoren als startpunt. Aansluitend op het collegeprogramma formuleren we vervolgens hoe we ons succes meten en voegen we toetsstenen toe.

In deze begroting is veel van onze ambities uit het collegeprogramma te lezen. Hiervoor hebben we elkaar nodig. We willen deze bestuursperiode volop in verbinding met samenleving staan. Verbinding is immers geen wens, maar een keuze die richting geeft aan ons handelen.

Meerjarenraming
We kunnen een sluitende begroting voor 2027 met een saldo van € 454.000 aanbieden. Om tot een sluitende begroting te komen is, net als vorig jaar, scherp aan de wind gezeild. Er is realistisch geraamd maar eventuele tegenvallers, nieuwe wensen of aanvullende werkzaamheden kunnen niet vanzelfsprekend worden opgelost binnen de voorliggende begroting en personele capaciteit. De keuze tussen iets niet doen, een opgave temporiseren of incidenteel extra budget beschikbaar stellen, zal naar verwachting op enig moment worden voorgelegd in 2027.

Het meerjarenperspectief vertoont in de recente historie een wisselend beeld. Daar waar de Begroting 2026 nog een meerjarig positief beeld liet zien, presenteerden we vervolgens bij de Kadernota 2027 een negatief meerjarig perspectief en wordt dit nu weer bijgesteld naar de volgende cijfers:

Bedragen x €	2027	2028	2029	2030
Begrotingssaldo	454.000	-796.000	-1.478.000	-563.000
Structureel begrotingssaldo	17.000	-923.000	-1.517.000	-604.000

De Provincie kijkt als toezichthouder niet naar het saldo wat we de Raad presenteren, maar corrigeert deze met incidentele baten en lasten. Na deze correctie komen we nog net positief uit in 2027, te weten € 17.000. Dit ziet de Provincie als het structureel begrotingssaldo. De jaren vanaf 2028 zijn ook uit oogpunt van de provincie negatief. Meer hierover staat in het onderdeel incidentele baten en lasten in deze begroting in paragraaf 3.9

Net als bij de Begroting 2025 en 2026 bestaat er voor gemeenten, onder voorwaarden, de mogelijkheid om structurele lasten tot op zekere hoogte te dekken uit de reserves. De reservepositie van Molenlanden is dusdanig sterk dat ook wij van deze mogelijkheid gebruik zouden kunnen maken. Gelukkig is dat niet nodig: we kunnen onze structurele lasten dekken zonder een beroep te doen op de reserves.

Woonlasten
De lokale lastendruk voor een meerpersoonshuishouden ontwikkelt zich in Molenlanden als volgt:

Woonlasten *Bedragen x €*	2026	2027	Verschil
Afvalstoffenheffing	470	494	5%
Rioolheffing eigenaar	118	124	5%
Rioolheffing gebruiker	164	172	5%
OZB-eigenaar	342	350	2%
Totaal	1.094	1.140	4%

De woonlasten stijgen met vier procent. In deze tabel staan de woonlasten voor een meerperoonshuishouden met een gemiddelde WOZ-waarde. De onroerendzaakbelasting stijgt alleen met inflatie (2,1%). De rioolheffing en afvalstoffenheffing nemen toe met 3% plus inflatie.

Financiële uitgangspunten
Om onze ambities waar te maken, moeten we ook goed kijken hoe we de gemeentelijke financiën verantwoord inzetten. Molenlanden hanteert in deze collegeperiode vier financiële uitgangspunten.

Structurele lasten dekken we structureel.
Dit geldt voor bestaand én nieuw beleid. De provincie ziet hierop toe. Wijst het resultaat in de laatst vastgestelde jaarrekening én het begrotingssaldo in een P&C-product van het lopende jaar op een structureel tekort dat ten laste van de algemene reserve komt, dan bevat de eerstvolgende kadernota een bijsturingspakket dat de meerjarenraming sluitend maakt. De maatregelen worden verwerkt in de begroting van het eerstvolgende jaar.

We zorgen dat we keuzes kunnen maken vóórdat het nodig is.
Het college start in het najaar van 2026 met het Veranderprogramma: een afwegingskader met een doorgerekende lijst van maatregelen. Zo hebben we handelingsperspectief op het moment dat het nodig is, en niet pas daarna.

We maken inzichtelijk welk vermogen vrij beschikbaar is.
We ontwikkelen een Visie op Vermogen met een systematiek die bepaalt welk deel van de vrije reserves beschikbaar is voor maatschappelijke inzet of lastenverlaging.

Nieuwe investeringen moeten passen binnen onze financiële ruimte.
Nieuwe investeringen toetsen we aan de meerjarige kapitaallastenruimte. Bij elk investeringsvoorstel maken we zichtbaar wat de kapitaallasten betekenen voor het meerjarenbeeld en waar die ruimte vandaan komt.

Wat gaan we in 2027 doen? *deel 1/2*

U leest in één oogopslag wat we in 2027 doen. Alle activiteiten staan in de begroting 2027.

Molenlanden

1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid

€ 32,5 miljoen
2026: € 28,1 miljoen

- Sneller woningen bouwen met afspraken uit de Woondeal: woonruimte voor minstens 950 huishoudens tot 2030, 2 op de 3 betaalbaar
- Nieuw plan voor het onderhoud van wegen, groen, water en speelplekken voor de jaren 2028–2032
- Duidelijke regels voor bouwen en verbouwen in één omgevingsplan; we beginnen in 2027 met de eerste kern
- Gemeentelijke gebouwen verder verduurzamen; nieuwe gebouwen minimaal energieneutraal

2 Economie, Energie en Buiten

€ 26,1 miljoen
2026: € 25,4 miljoen

- Samen met boeren werken aan een toekomst voor de landbouw, met een gezamenlijke aanpak van stikstof
- Ondernemers samen sterker: steun aan ondernemersverenigingen en verkennen van ondernemersfondsen naar het voorbeeld van Gelkenes
- Toerisme in balans: bezoekers beter spreiden en begeleiden, zodat het voor inwoners leefbaar blijft, ook in Kinderdijk
- Eigen duurzame energie opwekken, opslaan en delen in lokale energiehubs: minstens vier in 2030

3 Welzijn, Sociaal en Cultuur

€ 62,1 miljoen
2026: € 56,7 miljoen

- Inwoners helpen om op eigen kracht en samen met anderen echt mee te kunnen doen; we zorgen ervoor dat mensen elkaar kunnen ontmoeten en helpen en dat kinderen prettig en veilig kunnen opgroeien.
- Inzetten op een omgeving die gezond leven en je goed voelen ondersteunt.
- Samen met inwoners per dorp een toekomstplan maken; de eerste dorpen starten in 2027
- Cultuur die verbindt: nieuw cultuurbeleid samen met inwoners en een naschools programma voor jong talent

4 Bestuur en Veiligheid

€ 11,4 miljoen
2026: € 10,6 miljoen

- Sterke positionering Molenlanden bij provincie, Rijk en waterschap als het gaat om onder meer ruimte voor wonen, bedrijvigheid, energietransitie en natuur
- Criminaliteit achter de voordeur aanpakken: voorlichting, controles en zo nodig panden sluiten
- Voorbereid op een crisis zoals langdurige stroomuitval: noodsteunpunten en gesprekken in alle 20 kernen
- Meer boa's, vaker zichtbaar in de dorpen en makkelijker te bereiken

Bedrijfsvoering

De kosten van de bedrijfsvoering van Molenlanden nemen af, wat terug te zien is in het lagere percentage overhead. Daarentegen stijgt de totale loonsom in de begroting, en daarmee de apparaatskosten per inwoner.

€ 19,9 miljoen
2026: € 20,5 miljoen

	2027	2026
Formatie per 1.000 inwoners	7,1	7,0
Apparaatskosten per inwoner	€ 696	€ 657
% externe inhuur ten opzichte van de totale loonsom + inhuur externen	5%	7%
% overhead t.o.v. totale lasten	**13%**	15%

Woonlasten

De woonlasten stijgen met 4,2%.
In deze tabel staan de woonlasten voor een meerpersoonshuishouden met een gemiddelde WOZ-waarde.
De onroerendezaakbelasting stijgt alleen met inflatie (2,1%).
De rioolheffing en afvalstoffenheffing nemen toe met 3% plus inflatie.
Het landelijke gemiddelde in 2026 is € 1.095.

	2027	2026
OZB	€ 350	€ 342
Rioolheffing	€ 296	€ 282
Afvalstoffenheffing	€ 494	€ 470
Totale woonlasten	**€ 1.140**	€ 1.094

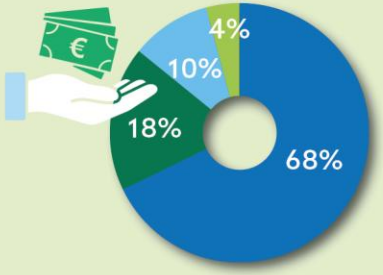
Wat gaan we in 2027 doen? *deel 2/2*

Molenlanden

Inkomsten en uitgaven

De begrote inkomsten voor 2027 zijn € 0,5 miljoen hoger dan de begrote uitgaven. Voor 2026 is initieel een overschot van € 1,5 miljoen begroot, in de Zomernota is dit bijgesteld naar een tekort van € 2,4 miljoen.

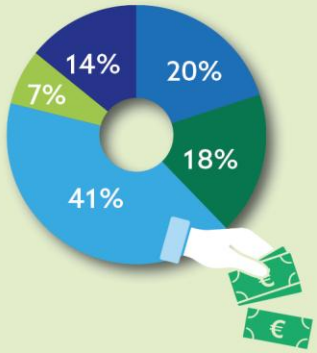
Inkomsten 2027

Totaal € 152,9 miljoen *(2026: € 143,7 miljoen)*

- Uitkering van het Rijk € 102,9 miljoen *(2026: € 97,2 miljoen)*
- Belastingen en heffingen € 27,9 miljoen *(2026: € 27,5 miljoen)*
- Overige ontvangsten € 15,6 miljoen *(2026: € 12,7 miljoen)*
- Bijdragen van reserves € 6,4 miljoen *(2026: € 6,3 miljoen)*

Uitgaven 2027

Totaal € 152,4 miljoen *(2026: € 142,2 miljoen)*

- Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid € 32,5 miljoen *(2026: € 28,1 miljoen)*
- Economie, Energie en Buiten € 26,1 miljoen *(2026: € 25,4 miljoen)*
- Welzijn, Sociaal en Cultuur € 62,1 miljoen *(2026: € 56,7 miljoen)*
- Bestuur en Veiligheid € 11,4 miljoen *(2026: € 10,6 miljoen)*
- Bedrijfsvoering € 19,9 miljoen *(2026: € 20,5 miljoen)*
- Toerekening reserves en rente € 0,4 miljoen *(2026: € 0,9 miljoen)*

Kengetallen

45.625 inwoners
18.025 huishoudens
192 km² grondgebied
19 dorpen
1 stad

Financiële gezondheid

We begroten voor 2027 een overschot van € 0,5 miljoen. Meerjarig (2028-2030) is er een tekort van totaal 2,8 miljoen. De solvabiliteit is 43% en de weerstandsratio 7,9.
Daarmee vallen we in de categorie financieel zeer gezonde gemeenten. Er is ruim voldoende buffer voor tegenvallers.

	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene reserve	36,6	37,0	36,2	34,7	34,1
Begrotings-resultaat	-2,4	+0,5	-0,8	-1,5	-0,6

bedragen in miljoenen euro's

Van Kadernota naar Begroting

Na vaststelling van de Kadernota 2027 waren interne en externe ontwikkelingen van invloed op de uitkomst van de begroting. In de volgende tabel maken we het verschil zichtbaar:

Bedragen x € 1.000	2027	2028	2029	2030
Kadernota	-903	-2.348	-2.931	-1.747
Raadsbesluit brandweerkazerne Vuilendam	-27	-27	-27	-27
Raadsbesluit budget Rekenkamer	-8	-8	-8	-8
Beginstand	**-938**	**-2.383**	**-2.966**	**-1.782**

Bedragen x € 1.000	2027	2028	2029	2030	Toelichting
Mutaties Programma 1 - Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid					
Onderhoud wegen	100	100	100	66	Op basis van de uitgaven van de afgelopen 3 jaar zien we dat het geraamde bedrag voor onderhoud binnen de reguliere exploitatie niet wordt gehaald. Daarom verlagen we structureel een bedrag van € 100k op een oorspronkelijk begroot bedrag van € 683k voor jaarschijf 2027. Er zijn geen verhogingen toegepast op het basisbedrag van beheerplan. De bedragen uit het beheerplan zijn incl. indexering en areaalontwikkeling. De planning is dat in 2027 het nieuwe Integraal Beheerplan Buitenruimte wordt vastgesteld, waarna de begrotingscijfers vanaf 2028 in de begroting worden opgenomen. Op basis van een actualisatie van areaalgegevens en vertaling van (bestuurlijke) opgaven en ambities worden per asset nieuwe berekeningen van benodigde budgetten gemaakt.
BTW-vergoeding Sport	400	400	400		Vanaf 2027 tot en met 2029 ontvangen we middelen vanuit de nieuwe regeling Sport en Bewegen, waarin de compensatie voor btw op sport is opgenomen. Voorheen werd deze opbrengst niet geraamd vanwege het tijdelijke karakter van de regeling, die telkens voor één jaar werd vastgesteld. Nu de regeling loopt tot en met 2029, is de compensatie voor de jaren 2027 tot en met 2029 in de begroting verwerkt. Het bedrag is gebaseerd op historische realisatiecijfers.
Leges omgevingsvergunningen	-758	-748	-740	-690	Op basis van de aantallen aanvragen die zijn gedaan in 2025 en het eerste deel van 2026 komen we uit op een lager te verwachten bedrag aan inkomsten leges in 2027 en de jaren daarna. Dit is in de jaarrekening van 2025 al geconcludeerd en ook in de Zomernota 2026 gemeld. Nu passen we ook de meerjarige raming hierop aan. De raming voor de flexibele schil (inhuur) voor het afhandelen van aanvragen voor omgevingsvergunningen is vorig jaar al meerjarig naar beneden aangepast als streven om effectiever te gaan werken en de vaste formatie op sterkte te krijgen en houden. Het is de bedoeling om personele wisselingen zoveel als mogelijk te beperken waardoor kostenbesparingen kunnen worden gerealiseerd. Daarnaast willen we ook meer inzetten op senioriteit binnen de vaste formatie. Het is en blijft echter een grote uitdaging om goed gekwalificeerde vaste medewerkers te krijgen (dit geldt niet alleen voor Molenlanden). Zelfs het vinden van goede ingehuurde medewerkers is

					een uitdaging en trekt een grote wissel op de directe productiviteit van de vaste medewerkers i.v.m. selectie, inwerken, overdracht etc. Bij de raming voor de flexibele schil voor 2027 moet daarom wel een kanttekening worden geplaatst.
Mutaties Programma 2 - Economie, Energie en Buiten					
Bezoekersmanagement Kinderdijk	-187	-173	-192	-192	Deze meerjarige aanpassing bestaat uit een verwacht tekort op het bezoekersmanagement in 2027 en verdere jaren. Het lager uitvallen van de baten die we ontvangen voor het aantal betalende bezoekers n.a.v. de aanpassingen op de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) waarbij de betalende bezoekers tussen 2026 en 2030 t.g.v. het bezoekersmanagement komen en als derde punt zijn er de kosten voor het Programmamanagementteam die i.p.v. de reeds bestaande kosten van het Bestuurlijk Platform Kinderdijk komen.
Onderhoud openbaar groen	-150	-150	-150	-150	Er is gekozen om de benodigde (extra)150 K voor uitvoering van ecologisch beheer niet op te plussen, maar uit te gaan van de verwachting dat inkomsten vanuit het Rijk vanaf 2025 op gang zouden komen. Dit is niet het geval en gaat ook niet komen. In de Zomernota van 2026 hebben we hier reeds melding van gemaakt en het gehele bedrag voor 2026 afgeraamd, dit doen we nu ook meerjarig.
Verrekening voorziening riolering	287	287	287	287	De Rioolrechten zijn kostendekkend in de begroting opgenomen. In het Gemeentelijk Rioleringsplan is aangegeven dat de rioolheffing jaarlijks naast inflatie met 3% stijgt. Door een egalisatie van de meerkosten met de voorziening realiseren we een 100% kostendekking. De verrekening met de voorziening wordt vooral beïnvloed door de geplande investeringen voor riolering, baggeren en duikers.
Verrekening voorziening afval	183				De hogere bijdrage aan Waardlanden van € 650k zou zorgen voor een stijging van het kostendekkende tarief van de afvalstoffenheffing van 10,7%. De afgelopen twee jaar waren de kosten lager dan de afvalstoffenheffing. Het verschil is aan de voorziening afvalstoffenheffing toegevoegd. Deze voorziening heeft een saldo van € 928k. In de Kadernota is al opgenomen dat de afvalstoffenheffing in 2027 niet met 10,7% maar met 3% plus inflatie te verhogen. Net als bij riolering en begraven. Het verschil wordt ten laste van deze voorziening gebracht. De kosten zijn hoger dan bij de Kadernota was voorzien dus wordt er meer uit deze voorziening gehaald. Het gaat o.a. om de btw-component en een lagere inkomst voor de garantstelling aan HVC.
Mutaties Programma 3 - Welzijn, Sociaal en Cultuur					
Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC)	179	179	179		Vanaf 2027 tot en met 2029 ontvangen we middelen vanuit de nieuwe regeling Sport en Bewegen, waarin de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) is opgenomen. Dit is een financieel voordeel voor de begroting, omdat vanaf 2027 geen rekening was gehouden met deze rijksmiddelen.
Mensen met een migratieachtergrond	-184	-184	-184	-184	De uitvoeringskosten van de Wet inburgering worden niet langer gefinancierd vanuit de specifieke uitkering.
AZWA lokale middelen	123	123	123		Voor de jaren 2027-2029 ontvangen we middelen vanuit het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA). Dit akkoord bouwt voort op eerdere afspraken uit het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Dit leidt tot een financieel voordeel voor de begroting, omdat voor een aantal onderdelen vanaf 2027 nog geen rekening was gehouden met deze middelen.

Wet maatschappelijke ondersteuning	-320	-310	-310	-310	Dit betreft een stijging van de kosten voor onder meer de Molenhopper, huishoudelijke ondersteuning, individuele begeleiding, vervoersvoorzieningen en rolstoelvoorzieningen. Deze stijging is gebaseerd op het aantal huidige cliënten, de verwachte instroom van nieuwe cliënten en de indexering van de tarieven.
Inkomst Asiel en Migratie	403	403	403	403	Vanaf 2027 krijgen we te maken met de Doelgroep Flexibele Regeling voor asielopvang. Deze geldt voor alle ontheemden. Daarmee vervallen alle huidige regelingen, waaronder die voor de Oekraïneopvang. De nieuwe regeling vergoedt de werkelijk aan een opvanglocatie toe te rekenen kosten. Daarnaast krijgt iedere gemeente een vergoeding van € 11 per opvangplek per nacht. Dit is ter compensatie van uitvoeringskosten. Voor ons komt dit uit op een inkomst van ongeveer € 1,2 miljoen. Tot nu toe hebben we de kosten en opbrengsten voor de opvanglocaties niet in de primaire begroting opgenomen, maar pas later in het jaar ingeboekt. Ook nu staan deze kosten nog niet in de meerjarenbegroting. Wel staan de salariskosten voor Asiel en Migratie in de begroting. Omdat die straks ook onder de nieuwe regeling vallen hebben we ter compensatie van deze kosten alvast een deel van de inkomst van de '11-euro'-regeling verwerkt.
Mutaties Programma 4 - Bestuur en Veiligheid					
geen grote mutaties					
Algemene dekkingsmiddelen					
Opbrengst dividend Stedin	-190	-190	-190	-190	De raming is gebaseerd op de gemiddelde opbrengst van de afgelopen drie jaar. De recent ontvangen hogere opbrengst is naar alle waarschijnlijkheid incidenteel van aard en daarom niet structureel verwerkt.
Onroerendzaakbelasting	100	100	100	100	De OZB-opbrengsten vallen hoger uit als gevolg van areaaluitbreiding.
Stelpost prijsstijgingen	840	840	840	840	In de Kadernota was rekening gehouden met een bedrag van € 840k aan prijsstijgingen. De begroting is opgesteld op basis van prijspeil 2027. Daarom vervalt deze stelpost.
Indexering van heffingen en belastingen in 2030				591	Het uitgangspunt van een nieuwe meerjarenbegroting is dat de laatste jaarschijf als basis voor het nieuwe eindjaar wordt gebruikt. In dit jaar die van 2029 die als basis voor 2030 geldt. Daarin zit nog niet de indexering van de opbrengsten in 2030. Deze indexering is nu in de meerjarenbegroting 2027-2030 verwerkt.
Septembercirculaire	837	795	822	861	De uitkomst van de septembercirculaire is voordelig.
Overhead					
Team Besturing	-68				Budget voor organisatieontwikkeling, waaronder teamcontracten, MT-ontwikkeling en programmaondersteuning.
I-Domein	506	566	566	566	Het I-domein realiseert een structurele besparing van € 506k door efficiëntere inrichting van contracten, systemen en infrastructuur. Daarnaast vervallen tijdelijke project- en advieskosten. Deze besparing gaat niet ten koste van de uitvoering van wettelijke taken, digitale weerbaarheid of innovatie, waarvoor middelen beschikbaar blijven.
Toerekening overhead	-132	-132	-132	-132	Een deel van de kosten voor overhead wordt aan grondexploitaties en investeringen toegerekend. Deze toerekening is lager dan waar in de Kadernota rekening mee is gehouden.
Overige mutaties					

Personeelskosten	-165	-257	-353	-353	De personeelskosten nemen toe. De verwachte cao-ontwikkeling en de implementatie van HR21 zijn in de personeelsbegroting verwerkt. De opgenomen stelposten voor deze ontwikkelingen vallen vrij, waardoor de netto stijging beperkt blijft.
Kapitaallasten	-135	-141	-128	-448	Kapitaallasten op basis van de actuele investeringsplanningen, na verrekening met kapitaallastenreserves
Kleinere mutaties	-276	79	47	155	Dit is het saldo van de kleinere mutaties.
Totaal	**454**	**-796**	**-1.478**	**-563**	

Leeswijzer

In deze leeswijzer geven we een korte toelichting op de samenstelling van de programmabegroting.

De begroting is opgebouwd uit programma's en paragrafen

De programma's geven informatie per 'beleidsveld'. De paragrafen geven informatie over de gemeente in zijn geheel en geven dwarsdoorsneden door de programma's heen. Nieuw dit jaar is een paragraaf over de Regio Deal.

De programma's zijn:
1. Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid;
2. Economie, Energie en Buiten;
3. Welzijn, Sociaal en Cultuur;
4. Bestuur en Veiligheid.

Per programma is dezelfde opbouw gekozen

De programma's zijn uitgewerkt aan de hand van de drie 'w-vragen': wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen? en wat mag het kosten?:

- *Wat willen we bereiken?*
  We geven aan welk maatschappelijk effect (of algemene beleidsdoelstelling) wij met het programma willen bereiken. Ten opzichte van de vorige begroting is een belangrijke kwaliteitsverbetering doorgevoerd in afstemming met de auditcommissie.
- *Wat gaan we ervoor doen?*
  We benoemen de specifieke inspanningen die we in het begrotingsjaar gaan leveren, die bijdragen aan de doelstellingen. Deze hebben we zo geformuleerd dat de raad kan controleren, tussentijds of via het jaarverslag, of het college de afgesproken prestaties realiseert.
- *Wat mag het kosten?*
  We geven aan wat het benodigde budget is met de belangrijkste mutaties ten opzichte van de vorige begroting zoals de effecten van gewijzigd of nieuw beleid.

We leiden ons succes af van indicatoren

Dit doen we aan de hand van landelijke, verplichte BBV-indicatoren. Deze zijn meestal afkomstig uit landelijke databases bijvoorbeeld CBS, waarstaatjegemeente.nl.

Daarnaast zijn specifieke 'Molenlandse' indicatoren vermeld. Deze geven, net als de landelijke indicatoren, een beeld van de gerealiseerde en beoogde prestaties en effecten. Niet alle indicatoren worden jaarlijks gemeten en/of zijn deze nog in ontwikkeling waardoor niet alle actuele informatie beschikbaar is. We blijven werken aan de meetbaarheid van de impact die we in de samenleving willen bereiken, zodat we beter kunnen bepalen of ons beleid het gewenste effect heeft.

Naast de programma's in het programmaplan worden de berekening van de overhead en de algemene dekkingsmiddelen aangegeven. Algemene dekkingsmiddelen zijn de financiële middelen die niet specifiek aan een bepaald programma kunnen worden toegewezen.

Er is ook een financieel deel van de begroting

In het financieel deel van de begroting zijn vooral de verplichte financiële overzichten opgenomen, zoals het overzicht van baten en lasten, de geprognotiseerde balans en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

U vindt apart de taakveldenraming

De taakvelden zijn de vertaling van de bestuurlijke doelen naar de ambtelijke uitvoering en behoren tot het domein van het college. Daarom worden deze in de programmabegroting niet uitgewerkt, maar alleen genoemd om het verband tussen programma's en taakvelden zichtbaar te maken.

1. Programma's

1.1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid

Missie

We zetten in op een optimale leefomgeving waar mensen graag wonen en samenleven. Daarbij bieden we ruimte aan ontwikkeling en initiatief en versterken we de kwaliteit van onze kernen, linten, bedrijvigheid en het buitengebied. Ook zetten we belangrijke stappen om mobiliteit te laten bijdragen aan een verkeersveilige en aantrekkelijke leefomgeving en een goed verbonden buitengebied.

Molenlanden is goed bereikbaar via weg, water en openbaar vervoer, met veilige en vlotte verbindingen die aansluiten op het dagelijks leven van inwoners. Verkeersveiligheid staat daarbij voorop.

Met toekomstbestendig vastgoed en passende accommodaties dragen we bij aan leefbare kernen, sterke voorzieningen en een hechte gemeenschap. Ook investeren we in goede en passende onderwijshuisvesting voor het basisonderwijs.

We voorzien in de opvang van asielzoekers, de huisvesting van statushouders en de opvang van ontheemden uit Oekraïne op een wijze die past bij de schaal en het karakter van Molenlanden.

Wonen

Wat willen we bereiken?

- We bouwen aan voldoende woonruimte, passend bij de behoefte van onze inwoners, dorpen en stad. Voor wie hier woont, werkt, opgroeit en wil blijven. Woningbouw in Molenlanden is vraaggericht en sluit aan bij wat onze kernen nu én in de toekomst nodig hebben. Zo zorgen we dat inwoners ook op de lange termijn een plek kunnen vinden in hun eigen omgeving. De basis hiervoor ligt in het Volkshuisvestingsprogramma. (A.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Versnellen van de woningbouw door:
  - Invulling te geven aan de Regionale realisatieagenda (RRA), ook bekend als de Woondeal. Hierin staan afspraken tussen Rijk, regio en gemeenten over het aantal te bouwen woningen en het type woningen;
  - We maken een uitvoeringsagenda van het Volkshuisvestingsprogramma;
  - We maken een programma Wonen.

  In deze periode tot 2030 realiseren we nieuwe woonruimte voor minimaal 950 huishoudens. Hierbij zetten we naast nieuwbouw in op het beter benutten van de bestaande voorraad. We zetten bij nieuwbouw in op 2/3 betaalbaar. (A.1)
- Uitvoeren van de acties uit het in 2026 vastgestelde Volkshuisvestingsprogramma. (A.1)
- Huisvestingsverordening opstellen.
  De Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) verplicht gemeenten een huisvestingsverordening op te stellen. Een urgentieregeling is hiervan een verplicht onderdeel. We bereiden deze verordening voor in regionaal verband. We onderzoeken ook andere mogelijkheden binnen de Huisvestingwet. Daarbij houden we rekening met de motie Koopwoningen voor Molenlandse starters. Het Volkshuisvestingsprogramma vormt de basis voor onze keuzes. (A.1)
- We huisvesten statushouders volgens wettelijke taakstelling. Het huisvestingsplan voor statushouders loopt door tot in 2027. Voor de periode februari 2026 tot februari 2027 is extra ambtelijke capaciteit ingezet om de bestaande achterstand volledig in te lopen. Indien er eind 2026 nog een achterstand bestaat, beoordelen we in 2027 opnieuw welke capaciteit nodig is.
  Is de achterstand wel ingelopen, dan blijven we statushouders huisvesten via reguliere toewijzingen, de pilot kamergewijze verhuur en andere passende oplossingen. (A.1)

- Uitvoering geven aan het Woonwagenbeleid 2025.
  In 2027 wordt opnieuw onderzoek gedaan naar de eventuele behoefte aan uitbreiding van woonwagenstandplaatsen. (A.1)
- In 2027 organiseren we een Woontop met alle betrokken stakeholders die een rol spelen bij het realiseren van nieuwbouwplannen. (A.1)

Netwerk
Inwoners, ontwikkelaars/bouwers, woningcorporaties, huurdersverenigingen, (regio)gemeenten, zorgaanbieders, provincie Zuid-Holland, het Rijk, VNG, Waterschap Rivierenland.

Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?

- We werken aan een afgestemd ruimtelijk beleid dat duidelijk en begrijpelijk is voor inwoners, ondernemers en partners. (B.1)
- We zetten ons actief in bij regionale en landelijke ruimtelijke ontwikkelingen, zodat we lokale belangen vertegenwoordigen en kansen tijdig benutten. (B.2)
- We ontwikkelen en harmoniseren de ruimtelijke regels in één gebiedsdekkend omgevingsplan (B.3)
- We voeren de vastgestelde Nota grondbeleid 2025-2030 en Nota Kostenverhaal 2026 uit. (B.4)

Wat gaan we ervoor doen?

- In de komende periode worden de zes ambities van de omgevingsvisie uitgewerkt in zes omgevingsprogramma's. Deze programma's brengen focus aan in het beleid en uitvoering binnen het fysieke domein. Keuzes die op basis van de uitwerking naar voren komen worden binnen de omgevingsvisie waar nodig gemaakt. Regels die voortvloeien uit acties van de programma's zullen verwerkt gaan worden in het omgevingsplan. Zo werken we de komende jaren aan afgestemd ruimtelijk beleid dat duidelijk en begrijpelijk is. Hiervoor dient de beleidscyclus als motor voor het aanscherpen en uitwerken van ons werk. Met als doel om onze inwoners en ondernemers beter van dienst te zijn en regelgeving begrijpelijk te houden. (B.1)
- De gemeente krijgt te maken met vraagstukken die gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving en specifieke expertise vragen. Molenlanden is daarom ambtelijk en bestuurlijk vertegenwoordigd in regionale en bovenregionale overlegstructuren. We zetten ons actief in bij regionale en landelijke ruimtelijke ontwikkelingen, zodat lokale belangen worden vertegenwoordigd en kansen tijdig worden benut. Dit actieplan geeft richting aan de positionering van Molenlanden en de belangenbehartiging van onze inwoners. Voor de projecten SAFE en Oevergrondwaterwinning Oasen ramen we in 2027 budget voor externe expertise en belangenbehartiging. (B.2)
- We ontwikkelen het ruimtelijk beleid en houden het actueel. We sluiten actief aan bij het opstellen van de dorpsperspectieven. Deze willen we waar mogelijk vertalen binnen de instrumenten van de Omgevingswet. Hiervoor zullen we duidelijke kaders meegeven in het proces rondom dorpsperspectieven. Daarnaast blijven we ontwikkelingen die op ons als gemeente afkomen volgen en waar nodig actief vertalen naar de context van de gemeente Molenlanden. (B.2)
- We ontwikkelen en harmoniseren de ruimtelijke regels in één gebiedsdekkend omgevingsplan. Het omgevingsplan brengt landelijke, regionale en gemeentelijke regels samen. Daarmee voeren we de ambities uit de omgevingsvisie en de acties uit de omgevingsprogramma's uit. We werken gefaseerd toe naar één gebiedsdekkend omgevingsplan voor de hele gemeente. We starten met de omzetting en harmonisatie van één dorpskern. Zo doen we ervaring op en maken we het resultaat van de transitie zichtbaar. Vervolgens zetten we meerdere kernen tegelijk om naar de regels van het omgevingsplan. Daarna volgen het Vitaal buitengebied, de linten, de bedrijventerreinen en Werelderfgoed Kinderdijk. (B.3)
- Uitvoering geven aan de in 2025 vastgestelde Nota grondbeleid 2025-2030 en Nota Kostenverhaal 2026.
  Grondbeleid is een belangrijk instrument om onze doelen uit de Omgevingsvisie en het coalitieakkoord te realiseren. We voeren grondbeleid uit met het afwegingskader uit de Nota grondbeleid 2025-2030. (B.4)

- We passen situationeel grondbeleid toe. Waar nodig passen we actief grondbeleid toe. We maken daarbij tijdig en zorgvuldig keuzes over onze rol en die van andere partijen bij gebiedsontwikkelingen. Ook voeren we het in 2026 vast te stellen addendum bij de Nota grondbeleid 2025-2030 uit voor spoedeisende strategische aankopen (B.4).
- Op grond van de Nota Kostenverhaal 2026 passen we het wettelijk verplichte kostenverhaal toe bij bouwplannen die in strijd zijn met het omgevingsplan. Dit houdt in dat de kosten die de gemeente maakt om deze bouwplannen mogelijk te maken, worden verhaald op de initiatiefnemer. Dit doen we bij voorkeur door het sluiten van een anterieure overeenkomst. Ook in 2027 passen we het kostenverhaal toe. (B.4)
- We zetten een vereveningsfonds in voor het stimuleren van meer sociale woningbouw. (A.1, B.4)
- We volgen de rijksontwikkelingen rond de modernisering van het grondbeleid en verwerken nieuwe wet- en regelgeving in ons gemeentelijk beleid. (B.4)

Netwerk
Inwoners, professionele partijen, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, GGD, Veiligheidsregio, Provincie, Waterschap, omliggende gemeenten, VNG.

Buitenruimte

Wat willen we bereiken?
Een buitenruimte waarin onze inwoners en bezoekers zich comfortabel en veilig voelen. Dit vertaalt zich in: (C.1)

- Een juiste balans in ruimtegebruik (wegen, parkeren, groen, water, riolering en ondergrondse infra, speelvoorzieningen, enzovoort).
- Acceptabel bereik per openbaar vervoer, fiets en auto.
- Een aantrekkelijke, toegankelijke en veilige leefomgeving die bovendien klimaatbestendig en duurzaam is ingericht en wordt onderhouden.

Wat gaan we ervoor doen?

- Beheren en herinrichten van onze buitenruimte op basis van het huidig vastgestelde integraal beheerplan Buitenruimte, waaronder:
  - Het op orde brengen en houden van het basisbeheer;
  - Het realiseren van een toegankelijke buitenruimte (VN-verdrag);
  - Het omvormen van trapveldjes naar beweegparken (Sportakkoord);
  - Het aanleggen van natuurontwikkelingsgebieden. (C.1.)
- Opstellen en laten vaststellen van een nieuw integraal beheerplan 2028-2032, met doorwerking in de begroting 2028 en verder. (C.1)
- Opstellen en laten vaststellen van een nieuw Water- en RioleringsPlan 2027-2031, met doorwerking in de begroting 2027 en verder. (C.1)
- Nader vormgeven van de vergroeningsopgave met als resultaat het verder uitbreiden van het aantal bomen en groen. (C.1)
- Beheren en renoveren van de buitensportaccommodaties. In 2027 renoveren we een natuurgrasveld bij SteDoCo en kunstgrasvelden bij VVAC en vv Groot-Ammers. (C.1)
- Beheren en toekomstbestendig inrichten van onze begraafplaatsen.
  In 2027 wordt de uitbreiding van de begraafplaats in Giessenburg afgerond. Op diverse begraafplaatsen voeren we (vervolg)onderzoeken uit om de (grond)waterproblematiek op te lossen. (C.1)

Netwerk
Inwoners, dorpsberaden/klankbordgroepen, kerken, woningbouwcoöperaties, politie, brandweer, provincie, Waterschap Rivierenland, omgevingsdienst, marktpartijen (advies- en ingenieursbureaus, aannemers en dergelijke).

Verkeer en mobiliteit

Wat willen we bereiken?

- Een verkeersveilige en aantrekkelijke leefomgeving in onze dorpen, stad en linten. (D.1)
- Veilige en goed bereikbare verbindingen in het buitengebied tussen dorpen en stad, bedrijven(terreinen) en regio. (D.2)

Wat gaan we ervoor doen?

- Wegen veilig inrichten met passende ruimte voor verschillende verkeersdeelnemers, waarbij lopen en fietsen in de bebouwde kom centraal staan. (D.1)
- De leefbaarheid vergroten door lint- en polderwegen verkeersluwer in te richten, in samenwerking met het Waterschap. (D.1)
- Veilig verkeersgedrag stimuleren door educatie, campagnes en handhaving. (D.1)
- Mobiliteit is een sturend principe bij ruimtelijke ontwikkelingen en worden vroegtijdig en integraal meegewogen bij keuzes over nieuwe ontwikkelingen en de inrichting van de fysieke leefomgeving. (D.1)
- Duurzaam vervoer stimuleren door het realiseren van laadinfrastructuur, mobiliteitshubs en toegankelijke OV-haltes. (D.1)
- Samen met vervoerspartners het openbaar vervoer over weg en water optimaliseren en inzetten op aanvullende vervoersvormen. (D.2)
- Samen werken aan goede bovenlokale ontsluitingen en doorstroming, inclusief veilige fietsroutes. (D.2)
- Regionaal samenwerken aan mobiliteitsvraagstukken die over gemeentegrenzen heen gaan en door goede afstemming zorgen voor zo min mogelijk overlast bij wegwerkzaamheden. (D.2)

Netwerk

Inwoners, ondernemers, bezoekers, (regio)gemeenten, waterschap, provincie, Rijkswaterstaat, Politie, marktpartijen, verkeersveiligheidspartners (onder meer VVN, fietsersbond), Nationale Agenda Laadinfrastructuur.

Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?

- Goede en passende onderwijshuisvesting voor het basisonderwijs, waarin het fijn is om te leren en te werken. Daarbij houden we rekening met andere ruimtelijke ontwikkelingen en houden we oog voor lokale wensen. (E.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- We gaan verder met het uitvoeren het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs (IHP) 2024, volgens de opgenomen planning in het IHP. (E.1)
- We geven uitvoering aan de investeringen onderwijshuisvesting op basis van de door de raad in 2026 goedgekeurde voorstellen. (E.1)

Netwerk

We betrekken bij de totstandkoming van de plannen de schoolbesturen, gebruikers van de scholen, omwonenden en waar nodig andere belanghebbenden. Dit verschilt per situatie.

Vastgoed- en accommodatiebeleid

Wat willen we bereiken?

- We zorgen voor toekomstbestendig vastgoed en passende accommodaties die bijdragen aan leefbare kernen, maatschappelijke voorzieningen en een sterke gemeenschap.

Wat gaan we ervoor doen?

- We leggen het geactualiseerde vastgoed- en accommodatiebeleid in het eerste kwartaal van 2027 ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad, nadat de participatie met verenigingen, beheerders en gebruikers in het najaar van 2026 is afgerond.
- Na vaststelling werken we het beleid uit in concrete maatregelen en investeringen.

Netwerk
Inwoners, (sport)verenigingen, gebruikers (multifunctionele) accommodaties, beheerders.

Opvang Vluchtelingen

Wat willen we bereiken?

- We voorzien in de opvang van asielzoekers conform de opgave in de Spreidingswet op een manier die past bij Molenlanden. Daarbij zorgen we voor zorgvuldige participatie van inwoners en een goede samenwerking met het Rijk en de provincie. (F.1)
- Opvang van 400 ontheemden uit Oekraïne. (F.2.)

Wat gaan we ervoor doen?

- Huisvesten van in totaal 254 asielzoekers, waarvan 16 alleenstaande minderjarige asielzoekers. (F.1.)
- Realiseren van twee duurzame opvanglocaties (in Bleskensgraaf en Hoogblokland) voor de opvang van asielzoekers. (F.1.)
- Het continueren van de exploitatie van de Tijdelijke Gemeentelijke Opvang (TGO) in Bleskensgraaf (die uiterlijk sluit als de duurzame opvanglocatie in Bleskensgraaf is geopend). (F.1.)
- Beheer en exploitatie van de locaties in Groot-Ammers (inclusief dependance), Waal (inclusief dependance) en Giessenburg voor de huisvesting van ontheemden uit Oekraïne. (F.2.)
- Ondersteunen van ontheemden uit Oekraïne in de particuliere opvang. (F.2)

Netwerk
COA, buurgemeenten, inwoners, ondernemers, maatschappelijk middenveld, NOO, Veiligheidsregio.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Omgevingsvisie Molenlanden 2040
- Volkshuisvestingsprogramma 'Een thuis voor iedereen in Molenlanden'
- Woonzorgvisie Molenlanden 2024 – 2028
- Nota Grondbeleid 2025-2030
- Verordening Starterslening 2024
- Beleidskader hobbymatig gebruik van gronden
- Beleidsregel BOPA light – kleine buitenplanse afwijking
- Accommodatie, Vastgoed- en Tarievenbeleid
- Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs
- Beleidsnotitie huisvesting (groepen) arbeidsmigranten Molenlanden
- Beleidsdocument begraafplaatsen Molenlanden
- Beleidsdocument Gladheidsbestrijding
- Beleidskader mantelzorgwoningen Molenlanden
- Integraal beheerplan Buitenruimte Molenlanden 2022-2026
- Gemeentelijk Rioleringsplan Molenlanden 2020-2024
- Baggerplan 2022-2033
- Beheerverordening begraafplaatsen 2026
- Uitvoeringsplan begraafplaatsen Molenlanden
- Uitvoeringsplan Gladheidsbestrijding
- Mobiliteitsvisie Molenlanden 2040
- Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuren (AVOI) Molenlanden 2020
- Verordening Bouwcommissie 2019 gemeente Molenlanden
- Verordening uitvoering en handhaving (omgevingsrecht) Molenlanden 2024
- Verordening gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit 2022 gemeente Molenlanden
- Urgentieverordening Regio Albasserwaard-Vijfheerenlanden, gemeente Molenlanden 2025
- Omgevingsbeleid provincie Zuid-Holland
- Parkeerverordening gemeente Molenlanden 2020

BBV-indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Nieuwe woningen	per 1000 woningen 2025	7,3	8,2
Demografische druk	Perc 0-20 jr en 65+ t.o.v. 20-65 jr 2025	80,3	70,4
Gemiddelde WOZ-waarde *(x € 1000)*	Woningen 2025	466	398
Gemeentelijke Woonlasten eenpersoonshuishouden	€ (2025)	954	964
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€ (2025)	1.141	1.053

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1 milj.	2025	2026	2027	2028	2029	2030
A. Lasten	21,5	35,5	32,5	27,8	28,6	29,2
B. Baten	5,1	14,2	11,7	6,4	5,9	5,7
C. Mutaties reserves	-0,4	1,8	2,2	2,3	2,8	3,5
Totaal Programma 1	16,7	19,5	18,6	19,1	19,9	20,0

1.2 Economie, Energie en Buiten

Missie
We willen een gemeente zijn waarin de lokale economie zichtbaar bijdraagt aan een sterk Molenlanden.

We werken aan een duurzame landbouw in een vitaal en toekomstgericht landschap en bieden het (agrarische) bedrijfsleven en de recreatieve sector ruimte om zich op een passende manier te ontwikkelen. Daarmee versterken we het recreatieve en toeristische profiel van Molenlanden. Ook werken we aan een aantrekkelijk ondernemersklimaat dat werkgelegenheid en leefbaarheid stimuleert.

We zetten ons in voor de ontwikkeling naar een energieneutraal, circulair en klimaatbestendig Molenlanden.

Daarnaast investeren we in het behoud en de verrijking van ons landschap, schoon water en in een gezonde bodem als basis voor een eerlijke voedselketen.

Economie

Wat willen we bereiken?

- We dragen bij aan een prettig ondernemersklimaat, met voldoende, toekomstbestendige en kwalitatief goede ruimte voor bedrijvigheid en werkgelegenheid, zoals beschreven in het vastgestelde beleidskader bedrijvigheid (januari 2024). (A.1)
- We willen de aansluiting tussen onderwijs en de behoefte van ondernemers aan (lokale) arbeidskrachten versterken. (A.2)
- We willen een goede, effectieve samenwerking tussen ondernemers onderling en tussen de gemeente en ondernemers. (A.3)

Wat gaan we ervoor doen?
We stellen een verbetervisie op voor bedrijventerrein Gelkenes. Dit betreft een pilot. Bij goed gevolg zal dit ook toegepast worden op andere bedrijventerreinen in komende jaren. (A.1)

- Waar mogelijk stimuleren we een optimaal gebruik van de bestaande ruimte en het creatief omgaan met schaarse ruimte. (A.1)
- We verkennen de mogelijkheden voor circulariteit en verduurzaming van bestaande en eventuele nieuwe bedrijven(terreinen). We stimuleren hierbij het opzetten van energiehubs op bedrijventerreinen. (A.1)
- Samen met buurgemeenten lobbyen we richting de provincie voor meer ruimte voor bedrijventerreinen. (A.1)
- We zetten in op een sterk en goed georganiseerd ondernemersnetwerk, waarin ondernemers samenwerken en zich verenigen. Zo verkennen we de mogelijkheden voor het opzetten van meerdere bedrijveninvesteringszone's (BIZ'en) zoals deze nu al op Gelkenes tien jaar succesvol loopt. (A.3)
- We zetten in op het versterken van ondernemersverenigingen en op het creëren van een werkgeversachterban vanuit de klankbordgroep ArbeidsMarktRegio. (A.2)
- We zetten in op een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en ondersteunen initiatieven die hieraan bijdragen. Het gaat hierbij om ondersteuning van i_lab, organisatie van techniekroutes en activiteiten voor loopbaanoriëntatie en begeleiding. (A.2)

Netwerk
Ondernemers, collectieven van ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen, omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen als buiten de gemeente.

Vrijetijdseconomie

Wat willen we bereiken?

- Toerisme is in balans: Toerisme & Recreatie zorgen niet voor overlast (bij inwoners of het landschap), maar dragen bij aan maatschappelijke doelen, zoals duurzaamheid, leefbaarheid, mobiliteit, bewegen en gezondheid, educatie en opleidingen. (C.1)

- Toeristen komen specifiek voor het ‘verhaal van Molenlanden’. Dit doen we door de beleving van landschap, kernen en iconen te vergroten. (C.2)
- Door gebiedsmarketing en promotie staat Molenlanden ‘op de kaart’. (C.3)
- Het recreatieve routenetwerk (fietsen, wandelen en varen) stimuleert inwoners en bezoekers om de Alblasserwaard op de fiets, te voet of over water te bereiken. (C.4)
- Het toeristisch profiel van Molenlanden wordt versterkt door de ontwikkeling van regeneratief toerisme, agrotoerisme en cultuurtoerisme, waarbij bezoekers, ondernemers en de leefomgeving gezamenlijk profiteren. (C.5)
- De toeristisch-recreatieve sector heeft baat bij de aantrekkingskracht van Werelderfgoed Kinderdijk. (C.6)

Wat gaan we ervoor doen?

- We realiseren de ambities uit de geactualiseerde versie van de Toeristische Agenda Molenlanden. (C.1, C.2, C.5, C.6)
- We brengen ons kennisfundament op orde door dataonderzoek. We verzamelen, analyseren en interpreteren gegevens over de omvang en spreiding van toeristisch bezoek. Samen met de trends en ontwikkelingen in de vrijetijdssector gebruiken we deze inzichten om het toeristisch profiel te versterken en gericht te sturen op druk en draagkracht. (C.1)
- Verbeteren recreatieve routenetwerk. We zorgen ervoor dat de basis van het fiets- en wandelroutenetwerk (beheer en onderhoud) op orde is en aansluit op de wensen van gebruikers. (C.4)
- Samen met stakeholders werken we verder aan het opzetten van een Destinatie Marketing Organisatie (DMO). Het platform ‘Ontdek de Alblasserwaard’ vormt hiervoor de basis. Daarnaast werken we samen met de overige lokale en regionale marketingpartners. (C.2, C.3)
- We ontwikkelen de komende jaren recreatieve toegangspoorten binnen ons gebied. Vanuit deze toegangspoorten leiden we bezoekers naar de bezienswaardigheden in ons gebied. (C.1, C.6)
- We verkennen en onderzoeken de mogelijkheden voor drie kansrijke richtingen: agrotoerisme, regeneratief toerisme en cultuurtoerisme. (C.5)
- We ondersteunen stichting Alblasserwaard 750 bij de werkzaamheden en uitvoering van het jubileumjaar 2027. (C.3)

Netwerk

Recreatieve ondernemers en organisaties, gemeenten, provincie en maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen de gemeente als in de regio. En ook: het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC), Den Hâneker, Groene Hart Programma Recreatie, Toerisme en Groen, erfgoedtafels, Stichting Vestingstad Nieuwpoort, Stichting Stadsboerderij Vredebest en Stichting Oude Hollandse Waterlinie.

Werelderfgoed Kinderdijk

Wat willen we bereiken?

- Realisatie van de deelprojecten zoals verwoord in het vastgestelde bestemmingsplan Entreezone. (D.1)
- Samenwerken met het dorp Kinderdijk en haar inwoners, de molenaars, het Waterschap Rivierenland, de Provincie Zuid-Holland, de gemeente Alblasserdam, de Rijksdienst voor het cultureel erfschap en de Stichting Werelderfgoed Kinderdijk bij de uitvoering van de deelprojecten. (D.2)
- De verkeersveiligheid en leefbaarheid vergroten we door een optimale grip op alle bezoekersstromen naar het Werelderfgoed over weg en bij voorkeur over water. (D.3)
- De bestuursstructuur is slagvaardig en flexibel, op alle niveaus voelen belanghebbenden (dus ook inwoners en molenbewoners) zich vertegenwoordigt bij de doorontwikkeling van Kinderdijk. (D.4)
- Samenhang en borging van de onderlinge afhankelijkheden tussen de projecten uit het Entreegebied en de overige projecten uit de Uitvoeringsagenda door het Programmamanagementteam Kinderdijk. (D.5)

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2027 gaan we de deelprojecten uit het vastgestelde bestemmingsplan verder uitwerken en uitvoeren. Er wordt hiervoor per deelproject een passend investeringsvoorstel opgesteld. Daarnaast vindt onderzoek plaats naar de gemeentelijke panden aan de Molenstraat, zodat we een goede afweging kunnen maken over het eigendom en de toekomst van deze panden. (D.1, D.2, D.3, D.5)
- In 2027 werken we aan een herziening van het gebiedsperspectief. Het huidige perspectief is sterk gefocust op het beter managen van de bezoekersstromen en het tegengaan van overlast. We gaan op zoek naar een nieuw perspectief dat houvast biedt voor het maken van (ruimtelijke) keuzes en naar een duidelijkere symbiose van het Werelderfgoed met haar omgeving. (D.1, D.2, D.3, D.4, D.5)
- Een update van de Samenwerkingsovereenkomst Kinderdijk is in voorbereiding. De huidige overeenkomst loopt eind 2027 af. (D.1, D.2, D.3, D.4, D.5)
- Ook in 2027 vraagt bezoekersmanagement om financiële aandacht. Alblasserdam, Molenlanden en SWEK werken gezamenlijk aan een sluitende begroting.
- Het Begeleidings- en parkeermanagementsonderzoek is in 2026 afgerond. Er wordt een actieplan opgesteld om de bezoekersstromen optimaal te kunnen begeleiden en het dorp Kinderdijk leefbaar te houden. (D.2 en D.3)
- Voor de thema's in Kinderdijk zijn communicatie en participatie van doorslaggevend belang. Vanuit de projectopdrachten werken we met een afgestemde aanpak voor communicatie en participatie. (D.4)

Netwerk

Recreatieve ondernemers en organisaties, Inwoners van Kinderdijk, Molenaars in Kinderdijk, Gemeenten, Provincie en maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen de gemeente als in de regio. Stichting Wereld Erfgoed Kinderdijk, Provincie Zuid-Holland, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Waterschap Rivierenland (WSRL), Gemeente Alblasserdam, Dordrecht Marketing en Partners, Waterbus (Blue Amigo), Gemeente Krimpenerwaard, Den Hâneker Erfgoedtafels Waterdriehoek en Oude Hollandse Waterlinie, SIMAV, Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC).

Arbeidsmarkt

Wat willen we bereiken?

- Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt effectief bij elkaar brengen en de regionale economie versterken waarbij we optimaal gebruik maken van ieders mogelijkheden. (E.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Deelnemen aan de vanuit de landelijke overheid geïnitieerde hervorming van de arbeidsmarktregio Gorinchem (AMR) en de activiteiten die daaronder vallen. (E.1)
- Vanuit uitvoeringsagenda AMR een klankbordgroep van ondernemers oprichten in samenwerking met VNO- NCW en de gemeenten Molenlanden, Vijfheerenlanden en Gorinchem. (E.1)
- Continueren van de activiteiten op het gebied van onderwijs in samenwerking met het bedrijfsleven. (E.1)
- Ondernemers, organisaties en (nieuwe) initiatieven aan elkaar verbinden. (E.1)

Netwerk

Individuele ondernemers, ondernemersverenigingen, onderwijsinstellingen, omliggende gemeentes, VNO-NCW, Avres en andere maatschappelijk betrokken partijen, UWV, i_Lab, SBB, FNV en CNV.

Energietransitie

Wat willen we bereiken?

- Een betaalbaar, betrouwbaar en toekomstbestendig energiesysteem, waarin energie zoveel mogelijk lokaal wordt opgewekt, opgeslagen, gedeeld en gebruikt. Zo verminderen we de druk op het elektriciteitsnet en dragen we bij aan de klimaatdoelen. (F.1)

- Iedereen kan meedoen aan de energietransitie door energiebesparing, verduurzaming van woningen en het beperken van energiearmoede te stimuleren. (F.2)
- Sterke lokale energiegemeenschappen door actieve betrokkenheid bij duurzame energieprojecten en het delen van opbrengsten, wat draagvlak en lokale zeggenschap versterkt. (F.3)
- Ruimte voor duurzame economische ontwikkeling door slim energiegebruik, opslag en energiehubs, zodat bedrijven ondanks netbeperkingen kunnen verduurzamen en ondernemen. (F.4)
- Warmtetransitie passend bij onze kernen. Samen met inwoners, woningcorporaties en partners werken we aan haalbare en betaalbare alternatieven voor aardgas, passend bij de kenmerken van elke kern. (F.5)
- Duurzame vastgoedportefeuille. We werken toe naar een CO2-arm en aardgasvrij gemeentelijk vastgoed in 2050. Voor 2030 realiseren we een duurzame CO2-reductie ten opzichte van 2022 voor de geselecteerde gebouwen. (F.6)

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering van het uitvoeringsprogramma Energietransitie en Klimaat, in samenhang met lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen rond de RES, het Warmteprogramma, netcongestie en energie-infrastructuur. We richten ons op energiebesparing, duurzame opwek, verduurzaming van warmte, flexibiliteit in het energiesysteem en zorgvuldige ruimtelijke inpassing van energievoorzieningen. (F.1, F.2, F.3, F.4, F.5)
- Werken aan een robuust, betaalbaar en toekomstbestendig lokaal energiesysteem, met een integrale aanpak van energiebesparing, duurzame opwek, opslag, warmte en slimme sturing van vraag en aanbod. We stimuleren flexibiliteit, lokaal energiegebruik, ontlasting van het elektriciteitsnet en realiseren minimaal vier energiehubs in 2030. (F.1)
- Samen met netbeheerders, ondernemers, agrarische bedrijven, energiecoöperaties en maatschappelijke partners werken we aan oplossingen voor netcongestie. We ondersteunen lokale energiehubs en stimuleren slim energiegebruik. (F.1, F.3, F.4)
- We zetten in op uitbreiding en versterking van de energie-infrastructuur, via de uitbreiding van station Arkel, de verkenning van nieuwe middenstations en belangenbehartiging bij regionale en landelijke besluitvorming over energievoorziening en netuitbreiding. (F.1, F.4)
- De energietransitie verbinden we met ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, bedrijventerreinen en gebiedsontwikkeling. Daarbij houden we rekening met energievoorziening, netcapaciteit, klimaatadaptatie, circulariteit en toekomstbestendige inrichting, verankerd in de Omgevingsvisie, programma's en het Omgevingsplan. (F.1)
- We implementeren het beleid voor lokaal eigendom en financiële participatie door energiegemeenschappen een belangrijke rol te geven in de energietransitie. (F.2, F.3)
- We stimuleren lokale initiatieven van inwoners, ondernemers, energiecoöperaties en maatschappelijke organisaties op het gebied van energie, klimaat en grondstoffen met kennis, verbinding en waar passend ondersteuning. Daarbij wegen we maatschappelijke impact, bijdrage aan duurzaamheid, draagvlak en bereik mee. (F.2, F.3)
- Jaarlijkse monitoring en evaluatie van de energietransitie op CO_2-reductie, netbelasting, duurzame opwek, energiebesparing, energiehubs, lokale initiatieven en verduurzaming van de gebouwde omgeving, als basis voor bijsturing van beleid en uitvoering. (F.1)
- Verbinding tussen landbouw en energietransitie. We ondersteunen initiatieven die bijdragen aan een economisch vitale en duurzame landbouw, zoals agrarische energiehubs, mestvergisting, energieopslag, gezamenlijke energievoorzieningen en multifunctioneel ruimtegebruik, passend bij het karakter van de Alblasserwaard en Molenlanden. (F.1, F.3, F.4)
- Verduurzamen van (bestaand) strategisch gemeentelijk maatschappelijk vastgoed. Nieuwe gebouwen worden ten minste energieneutraal en de inrichting voeren we uit met zo veel

mogelijk circulaire materialen. Het strategisch gemeentelijk maatschappelijk vastgoed verduurzamen we volgens het Meerjaren Investerings Programma Duurzaamheid. (F.6)

Netwerk

- Provincie Zuid-Holland, adviesbureau Stimular, Groene Hart Duurzaamheid, netwerkbeheerder.

Afval en Circulariteit

Wat willen we bereiken?

- Aantal kilo's restafval per inwoner laten dalen van 130 kilo nu naar 30 kilo in 2030 (landelijk ijkpunt). (G.1)
- Maatregelen uitvoeren om afval te voorkomen en grondstoffen te besparen binnen gemeentelijke werkprocessen en afvalpreventie met bijbehorende communicatie richting interne organisatie en inwoners. (G.2)

Wat gaan we ervoor doen?

- Het gemeentelijk beleid op circulaire economie verder ontwikkelen door samenwerkingsverbanden Groene Hart Circulair en de krachtenbundeling op circulaire economie vanuit Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. De verkenningen krijgen vervolg in uitvoeringsprogramma's en bijbehorende acties. (G.2)
- We ondersteunen bij het aanpassen van hun werkprocessen voor een meer circulaire werkorganisatie. (G.2)
- Uitvoering van Strategienota 2021-2025 'Samen voor een afvalvrije en schone gemeente' wordt afgerond. Dit in verband met een nieuw grondstoffenbeleid. (G.1)
- De inzichten uit de bewonersenquêtevormen de basis voor het nieuwe grondstoffenbeleid. Waar mogelijk verwerken we deze in de uitvoering. (G.1)
- Het verder uitwerken van een nieuw grondstoffenbeleid aangezien de Strategienota 'Samen voor een afvalvrije en schone gemeente' in 2026 eindigt. (G.1)
- In samenwerking met Waardlanden zetten we communicatiemiddelen in om inwoners tijdig, duidelijk en volledig te informeren over afvalscheiding in relatie tot Diftar. (G.1)
- Faciliteren en uitrollen van initiatieven om afvalpreventie en hergebruik van grondstoffen te realiseren. (G.2)
- Monitoring en evaluatie van uitgevoerde werkprocessen als het gaat om een circulaire economie. (G.2)

Netwerk

Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ), Platform Groene Hart Circulair (GHC), Waardlanden, Cirkelstad, onderwijsinstellingen, (lokale) ondernemers en Provincie Zuid-Holland.

Klimaatadaptatie

Wat willen we bereiken?

- Inwoners stimuleren en ondersteunen bij het vergroenen van hun leefomgeving, zodat zij zelf bijdragen aan een klimaatbestendig en aantrekkelijk Molenlanden. (H.1)
- Versterking van het aantrekkelijke leefklimaat door klimaatbewust handelen. In 2030 ervaren inwoners een aantoonbaar beter klimaatadaptief leefklimaat. (H.2)
- Door in te spelen op nieuwe ontwikkelingen op het gebied van klimaatadaptatie blijven we onze kennis uitbreiden om te kunnen voldoen aan de klimaatdoelstellingen. De inzet van collega's op verschillende afdelingen laat zien dat Molenlanden toonaangevend is op het gebied van klimaatadaptatie in landelijk gebied. (H.3)

Wat gaan we ervoor doen?

- Groenblauwe Dooradering (GBDA) toepassen in gebieden buiten de bebouwde kom. Hierin worden meekoppelkansen meegenomen vanuit het inrichtingsconvenant GBDA van de regio Ablasserwaard-Vijfheerenlanden. (H.1)
- Groenblauwe Dooradering (GBDA) toepassen in de kernen door het maken van kansenkaarten om te onderzoeken welke kernen het meest kansrijk zijn (H.1)
- Groenblauwe Dooradering (GBDA) verbinden in gemeentelijke projecten, zowel nieuwbouw als reconstructie. (H.1)
- Inwoners faciliteren en stimuleren om hun eigen leefruimte betaalbaar te vergroenen. (H.1)

- Uitvoeren van projecten die behoren tot de uitvoering van de Lokale Adaptatiestrategie en Regionale Adaptatiestrategie. (H.1)
- Verstrekken van subsidies voor groendaken, volgens de vastgestelde subsidieregeling. (H.1)
- Het onderwerp klimaatschade verder uitdiepen op minimaal één thema. Er is ingezet op het maken van afstromingsmodellen van kernen om te onderzoeken welke kernen uitdagingen vormen voor extreem nat weer. Op basis van ervaringen in de praktijk worden deze kernen uitgekozen. (H.2)
- De afstromingsmodellen waar mogelijk meenemen in gemeentelijke projecten om wateroverlast te kunnen beperken bij extreem weer. Denk hierbij aan reconstructies of het ondersteunen van inwoners om hun eigen wateroverlast te beperken. (H.2)
- Klimaatadaptatie koppelen aan ruimtelijk beleid. We nemen (waar mogelijk) kaders en regels op in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. (H.3)
- Klimaatrisico's bespreken met betrokken partijen aan de hand van de nieuwe stresstesten. Deze bijeenkomsten worden minimaal één maar het liefst twee keer per jaar georganiseerd. (H.3)
- Monitoren van de effecten van ons klimaatadaptatieprogramma op de woonbeleving van onze inwoners. (H.3)
- Klimaatadaptatie opnemen in het Gemeentelijk Water- en rioolprogramma, zodat financiering geborgd is. (H.2)

Netwerk

Klimaatkernteam Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, Waterschap Rivierenland, onderwijsinstellingen, (lokale) ondernemers en Provincie Zuid-Holland.

Landschap en agrarische economie

Wat willen we bereiken?

- Een toekomstbestendige, duurzame, agrarische sector die zich verder kan ontwikkelen naar een duurzamere landbouw, met nieuwe verdienmodellen waarbij verbreding en diversificering van de bedrijfsvoering mogelijk is. (I.1)
- Regie houden op de ontwikkeling van ons karakteristieke open veenweidelandschap, met het oog op de komende grote ontwikkelingen zoals, ZHPLG-energietransitie, landbouwtransitie, bodemdaling, klimaatadaptatie en circulaire landbouw. (I.2)
- Dat water-thema's op strategisch niveau in samenhang met elkaar bekeken kunnen worden, waarbij Molenlandse belangen en doelen goed en effectief ingebracht worden, zowel intern als bij samenwerkingspartners zoals waterschap, regio en provincie. (I.3)

Wat gaan we ervoor doen?

- We voeren het gebiedsplan Alblasserwaard uit en werken met de Regiegroep AV aan de doorontwikkeling, met aandacht voor de collectieve aanpak van stikstof en natuurvergunningen, de oprichting van een stikstofcoöperatie en de uitvoering van het gebiedsbod Groenblauwe Dooradering (2026-2028) en overleg met de boerenwerkgroep over de toekomst van de landbouw. (I.1, I.2)
- We werken aan de uitvoering van het inrichtingsconvenant Groenblauwe Dooradering.
- Ondersteuning Gebiedsplatform AV en deelname aan de Landschapsbiografie AV via de Regiegroep AV-. (I.2)
- We ondersteunen de komst van een poldercampus en zijn betrokken bij de alliantie die in oprichting is. (I.1)
- We geven uitvoering aan de Regiodeal (Fundamentele Waarden van het Groene Hart). (I. 1)
- We werken het principe water en bodem sturend verder uit voor afgewogen ruimtelijke keuzes. (I.3)
- We geven uitvoering aan de pilot AWIS (Actief Water Infiltratie Systeem) en vervullen het penvoerderschap. (I.3)
- We versterken via het strategisch overleg van veenweidegemeenten onze gezamenlijke positie richting Rijk, provincie en waterschap en participeren actief in het Bestuurlijk Platform Groene Hart. (I.1 en I.2)
- We stimuleren collectieve mestvergisting en agrarische energiehubs en actualiseren het beleid voor kleine windmolens en

geven uitvoering aan beleid vrijkomende agrarische bebouwing (VAB 2.0). (I.1)
- We onderhouden contact met het agrarisch collectief over de uitbreiding van het agrarisch natuurbeheer en ondersteunen waar mogelijk de gezamenlijke opgaven voor natuur, landschap en biodiversiteit. (I.1)
- We verkennen de oprichting van een landschapsfonds. Na de haalbaarheidsstudie volgt besluitvorming. (I.2)
- We voeren het penvoerderschap van LEADER Alblasserwaard uit en zetten ons in voor de ontwikkeling van de Alblasserwaard als groenblauwe regio. (I.1, I.2)
- Samen met het waterschap en de Omgevingsdienst werken we aan duidelijkheid voor inwoners en agrariërs over de ruimte voor water en de verantwoordelijkheden bij de aanleg, het beheer en onderhoud van IBA's (Individuele Behandeling van Afvalwater). Hiermee dragen we bij aan een goede waterkwaliteit en een toekomstbestendig watersysteem. (I.2)
- Samen met Waterschap Rivierenland verkennen we mogelijkheden voor alternatieve sanitaire voorzieningen in het buitengebied, zodat ontwikkelingen zoals woningbouw en duurzame afvalwaterbehandeling mogelijk blijven. (I.3)

Netwerk

Medeoverheden, Gebiedsplatform AV, LTO, Natuur- en Vogelwachten, BlauwZaam, bouw- en ontwikkelpartijen, inwoners, regiogemeenten, dorpsraden met werkgroepen duurzaamheid, energiecoöperaties, wooncorporaties en Stichting Duurzaam Molenlanden. Agrarische ondernemers, collectieven van (agrarische) ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen, Veenweide Innovatie Centrum (VIC), Rabobank, Regiegroep Veenweidestrategie, maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen als buiten de gemeente.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Omgevingsbeleid provincie Zuid-Holland
- Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied
- Gebiedsplan Veenweideaanpak Alblasserwaard
- Gebiedsplan Alblasserwaard 1.0
- Toeristische agenda Molenlanden 2026-2030
- Beleidsnota Verblijfsrecreatie Molenlanden 2022
- Verordening Subsidie Recreatie, Toerisme, Cultuur en Landschap Molenlanden 2025
- Museumbeleid Molenlanden 2025-2027
- Beleidskader Bedrijvigheid
- Gebiedsperspectief Kinderdijk 2030
- Uitvoeringsprogramma Kinderdijk 2024 – 2028
- Alblasserwaard en Vijfheerenlanden Samenwerken vanuit de opgaven
- Klimaatakkoord Nederland 2019
- Regionale Energiestrategie Alblasserwaard 1.0
- Warmteprogramma Molenlanden 2025
- Beleid kleine windturbines
- Uitvoeringsaanpak Energie, Klimaat en Circulaire Economie 2026
- Subsidieregeling Groene Daken Molenlanden 2026
- Beleidsregels Energiebesparingsabonnement gemeente Molenlanden 2023
- Lokale Adaptatie Strategie Klimaat en Bodemdaling
- Strategienota 'Samen naar een afvalvrije en schone gemeente' 2021-2025
- Plaatsingsbeleid Laadinfrastructuur gemeente Molenlanden 2020
- Actualisatie (2.0) beleid vrijkomende agrarische bebouwing
- Beleidsregel sloopregister en overdracht sloopmeters gemeente Molenlanden 2025
- Verordening Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Gelkenes 2027 - 2031
- Beleidsregel kleinschalige grondgebonden zonnevelden bij woningen en bedrijven
- Beleidsnota Archeologie Molenlanden 2021

BBV-indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Functiemenging (2023)	Verhouding tussen banen en woningen	51,8	54,2
Bedrijfsvestigingen (2025/2026)	Per 1000 inw 15-64 jr	145,0	150,0
Banen (2023)	Aantal per 1000 inwoners van 15-74 jaar	585,1	714,7

Indicator	Berekend	MLL	NL
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner -2025	133	179
Hernieuwbare elektriciteit	Percentage 2021 (MLL) en 2024 (NL)	22,6	50,0

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1 milj.	2025	2026	2027	2028	2029	2030
A. Lasten	24,2	30,9	26,1	25,9	26,0	27,4
B. Baten	20,4	23,2	18,6	18,4	18,1	19,7
C. Mutaties reserves	0,3	1,6	0,5	0,2	0,2	0,2
Totaal Programma 2	3,5	6,1	7,0	7,3	7,7	7,5

1.3 Welzijn, Sociaal en Cultuur

Missie
‘Gelijke kansen voor iedereen’.

We werken aan een samenleving waarin iedereen meetelt, mee kan doen en zichzelf kan ontwikkelen.

We versterken de sociale basis[1] om de zelf- en samenredzaamheid van onze inwoners verder te stimuleren en faciliteren.

Preventie en vroegsignalering worden verder versterkt en inwoners die het niet (helemaal) redden, ontvangen passende ondersteuning dichtbij huis.

Zelf- en samenredzaamheid

Wat willen we bereiken?

- Inwoners zijn zoveel mogelijk in staat om, samen met hun netwerk en omgeving, zelfstandig te functioneren en regie over hun leven te houden. Wanneer de draaglast zwaarder is dan de draagkracht, versterken we eerst de mogelijkheden van de inwoners zelf, samen met hun sociale netwerk en de gemeenschap. Zo proberen we de vraag naar professionele ondersteuning zo veel mogelijk te voorkomen. (A.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- We zorgen ervoor dat de regionale respijtzorgcoördinatoren een vaste plek krijgen in de lokale werkwijze voor het inzetten van respijtzorg. (A.1).
- We maken het groepswerk 0-100 toekomstbestendig. Dat doen we door het bestaande aanbod te evalueren en waar nodig nieuw aanbod te ontwikkelen. (A.1)
- We stimuleren en faciliteren initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan zelf- en samenredzaamheid. (A.1)

Ontmoeten, meedoen en ontwikkelen

Wat willen we bereiken?

- Versterken van de sociale basis met toegankelijke voorzieningen. Zo kunnen inwoners elkaar ontmoeten en meedoen aan de samenleving. Daarmee helpen we ook eenzaamheid te verminderen. (B.1)
- Versterken van de rol van de bibliotheek als toegankelijke ontmoetings- en ontwikkelplek. (B.2)

Wat gaan we ervoor doen?

- We voeren de vastgestelde Visie (2024-2030) ‘Bewust Blijven Bewegen en Sporten’ uit op grond van de vier pijlers: ruimte voor Sport en Bewegen in de buitenruimte, monitoring en effectmeting, in beweging brengen van de Molenlanders en versterken van de waarde van sportclubs. (B.1)
- We evalueren met jongeren en de betrokken interne en externe partijen de focus en opzet van het jongerenwerk. Deze evaluatie geeft input voor de uitvoering van het jongerenwerk richting de toekomst. Hierbij staan ontmoeting, participatie, preventie en versterken van de positie van jongeren centraal. (B.1)
- We actualiseren het subsidiebeleid en de nadere regels. Met als doel: het vereenvoudigen van het subsidieproces voor subsidieaanvragers. (B.1, B.2)
- We starten met het opstellen van een gemeentelijk meerjarenplan voor bibliotheekbeleid. (B.2)
- We maken afspraken tussen bibliotheek en scholen over de inzet van Bibliotheek op School. (B.2)

[1] [1] De sociale basis is een vrij nieuw begrip dat nog volop in ontwikkeling is. Het Gezond en Actief Leven Akkoord omschrijft het begrip als volgt: De sociale basis is het geheel van informele sociale verbanden (buurten, groepen, verenigingen, netwerken, gezinnen) van mensen, aangevuld en ondersteund vanuit de lokale overheid, organisaties, diensten en voorzieningen. Zij maken het mogelijk dat inwoners de mogelijkheden hebben om te participeren in sociale relaties op een manier die hun welzijn, capaciteiten en individueel potentieel verbetert. In de sociale basis gaat het om het versterken van eigenaarschap, zeggenschap en eigen regie van inwoners. Bron: Movisie

Gezond en financieel & sociaal veerkrachtig

Wat willen we bereiken?

- Een stevige pedagogische basis, zodat kinderen veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien. (C.1)
- Vergroten van de bestaanszekerheid van onze inwoners als basis voor een betere gezondheid en sterkere veerkracht. (C.2)
- Versterken van de fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners. (C.3)
- Verminderen van middelengebruik. (C.4)

Wat gaan we ervoor doen?

- We stimuleren een sterke pedagogische basis voor kinderen, door samen met kinderopvang en onderwijs pilots en vernieuwende werkwijzen te ontwikkelen. (C.1)
- We blijven jeugdhulp naar voren inzetten, door gebruik te maken van jeugdprofessionals GGZ, het Jeugd & Gezinsteam en de pilot vaktherapie. (C.1)
- We zetten de pilot voort waarin wordt onderzocht hoe onderwijs en leerplicht nauwer kunnen samenwerken, met als doel preventiever te handelen en jongeren effectiever te ondersteunen. (C.1)
- In 2027 starten we met de uitvoering van de Samenwerkingsagenda Armoede 2027-2030, gericht op preventie en vroegsignalering van geldzorgen, versterking van het netwerk en verbetering van de toegang tot ondersteuning. (C.2)
- We stellen de Lokale Nota Publieke Gezondheid op, zodat gemeente en partners vanuit een gezamenlijke koers werken aan de gezondheid van inwoners en de uitvoering van wettelijke taken op het gebied van publieke gezondheid. (C.3)
- We ontwikkelen een samenhangende lokale ketenaanpak voor een gezonde leefstijl. Met regionale kennis en expertise zorgen we dat preventieaanbod, signalering en doorverwijzing beter op elkaar aansluiten. (C.3)
- We starten met de pilot Preventie Middelengebruik met het inzetten van een preventiemedewerker Stichting Welzijn, gericht op het voorkomen en terugdringen van (problematisch) middelengebruik. (C.4)

Passende ondersteuning nabij

Wat willen we bereiken?

- Inwoners die (tijdelijk) ondersteuning nodig hebben, weten de weg naar ondersteuning te vinden en ervaren geen drempels om advies of hulp te vragen. (D.1)
- Inwoners die (tijdelijk) ondersteuning nodig hebben, ontvangen tijdig de juiste hulp, zo dichtbij mogelijk georganiseerd. (D.2)
- Samen met lokale en regionale partners zorgen we voor een toekomstbestendig ondersteuningslandschap met passende zorg voor wie dat nodig heeft. (D.3)

Wat gaan we ervoor doen?

- We stellen de visie op de positionering van de gemeentelijke toegang, de sociale teams en het Jeugd- en Gezinsteam op. (D.1)
- We ontwikkelen het sociaal verwijzen als verbindende werkwijze binnen de regionale preventie-infrastructuur. Dat doen we in samenhang met Mentiek en Welzijn op Recept, zodat inwoners sneller passende ondersteuning vinden. (D.1)
- We doorlopen het traject voor nieuwe contractering van de inzet van professionals voor de ondersteuning voor jeugdigen en gezinnen binnen de sociale teams. (D.2)
- We bereiden de regionale inkoop van jeugdhulp per 2028 voor. (D.2, D.3).
- We stellen de Regiovisie Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg vast. (D.2, D.3).
- We zetten het proces voort om zes Skaeve Huse-woningen te realiseren als onderdeel van de regionale investeringsagenda Beschermd Wonen en Opvang. (D.3)
- We verbinden onze lokale aanpak voor werk, scholing en ontwikkeling aan het Werkcentrum, zodat inwoners makkelijker de juiste ondersteuning kunnen vinden. (D.3)
- We onderzoeken welke vormen van ondersteuning (bijvoorbeeld Blended Care) inwoners kunnen helpen om zelfstandig

mee te doen, zodat minder vaak een beroep hoeft te worden gedaan op individuele begeleiding van de sociale teams. (D.3)
- We passen de verordening WMO aan indien de inkomensafhankelijke bijdrage wordt ingevoerd. (D.3)
- We blijven inzetten op preventie en het versterken van de sociale basis om de vraag naar voorzieningen binnen onze wettelijke taken zoveel mogelijk te voorkomen. (D.3)

Netwerk
Inwoners, vrijwilligersorganisaties, dorpsraden, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, anti-discriminatievoorziening, muziek en cultuurcentrum MC Forte, kinderopvang, peuterspeelzalen, scholen, kerken, (sport)verenigingen, Sportservice, huisartsen, Dienst Gezondheid & Jeugd, Serviceorganisatie Jeugd ZHZ, Avres, gemeenten regio Zuid-Holland Zuid, aangrenzende gemeenten niet behorend bij ZHZ (bijv. Vijfheerenlanden, Altena, Krimpenerwaard), zorgkantoor, arbeidsmarktregio en centrumgemeente Dordrecht.

Stads- en dorpsgericht werken

Wat willen we bereiken?
- Samenwerken vanuit de Molenlandse manier. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ervaren een gemeente die zichtbaar aanwezig is in de samenleving, aansluit bij initiatieven en vroegtijdig samenwerkt bij maatschappelijke opgaven. We werken vanuit één Molenlandse aanpak voor participatie, dienstverlening en stads- en dorpsgericht werken. Hierbij staan vertrouwen, gelijkwaardigheid en maatwerk centraal. (E.1)
- Toekomstbestendige en vitale kernen. Samen, vanuit de kracht en energie van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners maken we een start met het ontwikkelen van dorpsperspectieven die richting geven aan de toekomst van onze kernen. Deze perspectieven dragen bij aan leefbare, levendige en toekomstbestendige dorpen en vormen een basis voor gemeentelijke plannen, investeringen en ontwikkelingen. Een dorpsperspectief is geen gemeentelijk document over een kern, maar een gezamenlijk toekomstbeeld van inwoners, ondernemers, verenigingen en gemeente waarin zichtbaar wordt wat we willen behouden, wat we willen ontwikkelen en wie daarvoor aan zet is. (E.2)

Wat gaan we ervoor doen?
- We implementeren het Molenlands Inspiratiekader Participatie en Samenwerking binnen de organisatie. (E.1)
- We ontwikkelen een toolkit Participatie met praktische handvatten en informatie voor medewerkers over overheidsparticipatie en inwonersparticipatie. (E.1)
- We ondersteunen medewerkers, bestuurders en teams bij het toepassen van het denkkader in beleid, projecten en dienstverlening. (E.1)
- We versterken de verbinding tussen gemeente en samenleving door participatie, dienstverlening en de Molenlandse Manier met elkaar te verbinden. (E.1)
- We ontwikkelen de Molenlandse Manier verder door zodat inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties een gemeente ervaren die toegankelijk is, duidelijk communiceert, persoonlijk contact centraal stelt en samenwerkt vanuit vertrouwen. (E.1)
- We ontwikkelen waar energie en kracht vanuit de samenleving komt, samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties gefaseerd ‘de eerste’ dorpsperspectieven. (E.2)
- We ondersteunen de kernen bij het ontwikkelen van een dorpsperspectief en zorgen voor een goede verbinding tussen inwoners, ondernemers en de gemeente. We organiseren en begeleiden de gesprekken in de kernen, brengen partijen bij elkaar en helpen om ideeën, behoeften en ambities te vertalen naar een concreet en toekomstgericht perspectief. Vervolgens zorgen we ervoor dat de opbrengsten binnen de gemeentelijke organisatie op de juiste plekken terechtkomen. (E.2)

Netwerk
Inwoners, ondernemers, dorpsraden, klankbordgroepen, adviesraden en maatschappelijke samenwerkingspartners.

Cultuur

Wat willen we bereiken?

- We ontwikkelen een nieuw Cultuurbeleid. (F.1)
- We onderzoeken toegankelijke locaties voor cultuurbeoefening. (F.2)
- We stimuleren cultuurparticipatie onder de inwoners. (F.3)
- Talentontwikkeling onder jongeren mogelijk maken. (F.4)
- We geven uitvoering aan het gemeentelijk museumbeleid. (F.5)

Wat gaan we ervoor doen?

- Inwoners worden actief betrokken bij het vormgeven van het nieuwe Cultuurbeleid, zodat we samen met culturele partners en de gemeenschap komen tot een beleid dat aansluit bij wat er leeft en nodig is. (F.1)
- We brengen toegankelijke locaties voor cultuur in kaart. Daarbij onderzoeken we of het aanbod voldoende is en evenwichtig over de kernen is verspreid. We maken deze locaties vindbaar voor inwoners, cultuurmakers en organisaties. (F.2)
- We organiseren een Cultuurprijs en een jongerenpitch om talent, initiatieven en betrokkenheid zichtbaar te maken en inwoners te stimuleren deel te nemen aan cultuur. (F.3)
- We realiseren een naschools programma voor jongeren waarin kunstprofessionals, amateurs en jong talent samenwerken om talentontwikkeling te stimuleren. (F.4)
- We ondersteunen en faciliteren de musea waar nodig bij de gewenste kwaliteitsimpuls. (F.5)

Netwerk

Provincie, gemeenten, Kunstgebouw, culturele ondernemers en organisaties, extern bureau, MC Forte, S.W.E.K., historische- en amateurkunstverenigingen, musea en inwoners.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Visie Sociaal Domein 2024-2027
- Uitvoeringsplan Visie Sociaal Domein 2026-2027
- Beleidsplan Bewust Blijven Bewegen en Sporten 2024-2030
- Plan van aanpak 'Sterke gezinnen, sterke jeugd' 2025-2028
- Actieplan Keten Kind- en Gezinsbescherming
- Algemene Subsidieverordening Gemeente Molenlanden 2021
- Nadere beleidsregels subsidieverordening gemeente Molenlanden 2024
- Verordening bekostiging leerlingenvervoer gemeente Molenlanden 2022
- Nadere beleidsregel leerlingenvervoer Molenlanden 2024
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Molenlanden 2020
- Nadere regels maatschappelijke ondersteuning gemeente Molenlanden 2026
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2019
- Verordening op de Wet kinderopvang 2020
- Subsidieregeling kindgebonden financiering peuteropvang en voorschoolse educatie gemeente Molenlanden 2025
- Verordening jeugdhulp 2026
- Nadere regels jeugdhulp 2026
- Verordening Adviesrecht Sociaal Domein 2019
- Beleidsplan Inburgering 2021
- Lokaal actieprogramma aanpak Basisvaardigheden 2024-2027
- Programma Basisvaardigheden 2025-2029
- Inclusieagenda Molenlanden 2025-2028
- Kaderstellend Cultuurbeleid Molenlanden 2023
- Uitvoeringsprogramma Cultuur 2024-2027
- Preventie en Handhavingsplan Alcohol en Drugs 2026-2029
- Verordening beschermd wonen en opvang 2019 gemeente Molenlanden
- Verordening Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen 2019 gemeente Molenlanden
- Verordening Advisering Gehandicaptenbeleid Molenlanden 2019

BBV-indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Percentage niet sporters	Inw. 18+ 2024	55,4%	42,5%
Absoluut verzuim	Per 1.000 leerlingen 5-18 jr. 2024	2,2	6,7
Relatief verzuim	Per 1.000 leerlingen 5-18 jr. 2025	7	28
Vroegtijdige schoolverlaters. VO/MBO zonder startkwalificatie	Percentage leerlingen 12-23 jr. 2025	1,7%	2,3%
Achterstand kinderen in uitkeringsgezin	Percentage kinderen tot 18jr 2024	3%	6%
Achterstand Werkloze jongeren	Percentage jongeren 16-22jr 2024	1%	2%
Netto arbeidsparticipatie	Percentage werkzame beroepsbevolking t.o.v. bevolking 2025	77,8%	73,2%
Personen met een bijstandsuitkering	Per 10.000 inwoners 2025	99,2	281,2
Banen	Per 1.000 inwoners 15-64 jr 2025	715,3	858,8
Lopende re-integratie-voorziening	Per 10.000 inwoners 15-64jr 2025	209,5	217,8
Jongeren met jeugdhulp	Percentage alle jongeren tot 18jr 2024	13,3%	13,7%
Jongeren met jeugdbescherming	Percentage alle jongeren tot 18jr 2025	0,8%	1%
Jongeren met delict voor de rechter	Percentage jongeren 12-21jr 2023	1%	1%
Jongeren met jeugdreclassering	Percentage jongeren 12-23 jr 2023	0,1%	0,3%
Cliënten met maatwerk-arrangement WMO	Per 10.000 inwoners 2025	590	720

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1 milj.	2025	2026	2027	2028	2029	2030
A. Lasten	61,5	62,8	62,1	60,6	60,7	60,1
B. Baten	22,5	14,5	13,9	13,7	15,4	14,2
C. Mutaties reserves	2,5	2,0	0,4	0,4	0,4	0,4
Totaal Programma 3	36,5	46,3	47,8	46,4	44,9	45,5

1.4 Bestuur, Veiligheid en Dienstverlening

Missie

We werken aan een sterke positie van Molenlanden in de regio en daarbuiten. We laten het Molenlandse geluid krachtig doorklinken en behartigen de belangen van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Zo nemen we zichtbaar en actief onze positie in bij opgaven die voor Molenlanden van belang zijn.

We bieden inwoners en bedrijven een veilige omgeving. Het huidige veiligheidsniveau in Molenlanden is hoog. Dit willen wij zo houden, en waar mogelijk verbeteren.

Wij bieden op de Molenlandse Manier zichtbare, toegankelijke en benaderbare dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Daarbij staan drie principes centraal: gemak bieden, samen doen en een persoonlijke benadering.

Bestuur

Wat willen we bereiken?

- Molenlanden heeft een zichtbare en bepalende positie in de regio bij opgaven die van belang zijn voor onze samenleving. (A.1)
- Het Molenlandse geluid krachtig laten doorklinken richting de provincie, het waterschap, het Rijk en Europa, zodat kansen voor Molenlanden worden benut en belemmeringen worden weggenomen. (A.2)
- Een sterke rol innemen binnen de gemeenschappelijke regelingen. (A.3)
- Kansen benutten op inhoudelijke thema's door eigen middelen in te zetten als hefboom voor bekostiging. (A.4)
- Als raad willen we zichtbaar zijn en in verbinding staan met onze inwoners, bedrijven, en buurgemeenten en werken we aan een krachtige positie in de regio. (A.5)

Wat gaan we hiervoor doen?

- Voortzetten en verder uitbouwen van initiërende en/of leidende rol op belangrijke gemeente-overstijgende opgaven, zoals de (agrarische) economie, mobiliteit, landschap, energietransitie en water(veiligheid). (A.1)
- Invulling geven aan de positionering van onze gemeente en opgavengerichte samenwerkingen binnen de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, provincie Zuid-Holland en landelijk. (A.1, A.2)
- Regionale afstemming en inzet voor het versterken van onze lobbykracht onder andere over de ruimtelijke puzzel. (A.2)
- Uitvoering geven aan de acties die zijn opgenomen in de Nota Verbonden Partijen 2026-2031. (A.3)
- Uitvoering geven aan de Regio Deal. (A.4)
- Uitvoering geven aan het nog vast te stellen raads- en griffie plan 2027-2028. Hierbij is in ieder geval aandacht voor de aansluiting van de raad op de lokale samenleving en een doorontwikkeling van de positionering van de raad in de regio. (A.5)

Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

- Een veilige gemeente blijven en ervoor zorgen dat inwoners dat ook zo ervaren. (B.1)

Wat gaan we hiervoor doen?

- Eind 2025 heeft de gemeenteraad het geactualiseerde Veiligheidsplan 2026-2029 vastgesteld. Ook in 2027 voeren we deze uit. Daarbij werken we samen met diverse partners zoals de Politie, Brandweer, Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ), Veiligheids Alliantie Rotterdam. In het Veiligheidsplan is een aantal onderwerpen geprioriteerd, waarop de focus ligt. Daarnaast acteren we op een breed scala aan onderwerpen die ook zijn terug te vinden in het Veiligheidsplan en anticiperen we op nieuwe ontwikkelingen.

  De volgende onderwerpen zijn in het Veiligheidsplan geprioriteerd: Aanpak van Ondermijning, maatschappelijke weerbaarheid, versterking handhaving boa's.

- Aanpak van Ondermijning

De gemeente heeft een regierol in de aanpak van ondermijning. De afgelopen jaren is veel voorlichting gegeven aan inwoners, ondernemers, verhuurders, agrariërs en medewerkers. In 2027 zetten we dit door. Daarnaast voeren we zichtbaar controles uit en nemen we maatregelen tegen illegale praktijken, zoals het sluiten van panden. (B.1)

- Maatschappelijke weerbaarheid (voorbereid zijn op langdurige crises)

We bereiden onze gemeente beter voor op langdurige crises en verstoringen. We versterken de gemeentelijke bedrijfscontinuïteit en crisisorganisatie, ontwikkelen de noodsteunpunten verder, vergroten de zelf- en samenredzaamheid van inwoners en versterken de samenwerking met maatschappelijke partners. Daarnaast gaan we in alle twintig kernen in gesprek met sleutelfiguren en dorpsraden om de sociale cohesie en samenredzaamheid verder te versterken. (B.1)

- Versterking handhaving boa's

Vanaf medio 2026 is de boa-capaciteit uitgebreid met 1 fte. In 2027 vergroten we de zichtbaarheid van de handhaving door vaker aanwezig te zijn in de kernen, sociale media en de gemeentepagina actief in te zetten en een start te maken met bezoeken aan klankbordgroepen. Hierdoor verwachten we meer meldingen. In 2027 onderzoeken we eventuele verdere uitbreiding van de boa-capaciteit. (B.1)

Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

- Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ervaren onze dienstverlening als zichtbaar, toegankelijk en benaderbaar. (C.1)
- Onze dienstverlening sluit aan bij de behoeften van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties en draagt bij aan vertrouwen in de gemeente. (C.2)
- We versterken de verbinding tussen gemeente en samenleving door dienstverlening, participatie en de Molenlandse Manier met elkaar te verbinden. (C.3)

Wat gaan we hiervoor doen?

- We voeren het uitvoeringsprogramma dienstverlening uit. Daarbij werken we aan de ontwikkelkaders integraliteit, verbinding, inzicht, toepassing, monitoring en digitalisering. (C.1, C.2)
- We brengen klantreizen en klantprocessen verder in beeld en benutten deze inzichten om onze dienstverlening continu te verbeteren. (C.1, C.2)
- We ronden de implementatie van het nieuwe zaaksysteem Djuma af. Hierdoor krijgen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties die gebruikmaken van een geldig authenticatiemiddel meer inzicht in de voortgang van hun aanvragen en meldingen en kunnen zij deze eenvoudiger digitaal volgen. (C.1, C.2)
- We ontwikkelen de monitoring van onze dienstverlening verder. We meten de tevredenheid, beleving, bereikbaarheid en prestaties van onze dienstverlening en gebruiken deze inzichten om gericht bij te sturen. De doorontwikkeling van de monitoring zorgt voor eenduidige en betrouwbare stuurinformatie. Dit vormt de basis voor het herijken van bestaande en het ontwikkelen van nieuwe resultaatindicatoren en streefwaarden. (C.2)
- We investeren in kennis en vaardigheden van medewerkers zodat zij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties op de Molenlandse Manier kunnen betrekken en ondersteunen. (C.3)

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Raads- en griffieplan 2025-2026
- Nota Verbonden Partijen 2026-2031
- Veiligheidsplan 2026-2029
- Algemene Plaatselijke Verordening 2019
- Drank & Horecaverordening 2020
- Winkeltijdenverordening 2020

- Participatiebeleid 2021
- Actualisatie Dienstverlening 2024-2030
- Toekomstvisie 2050

BBV-indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Verwijzingen Halt	per 1000 jongeren 2025	5	10
Winkeldiefstallen	per 1000 inw 2025	0,1	2,1
Geweldsmisdrijven	per 1000 inw 2025	2,2	4,6
Diefstal uit woningen	per 1000 inw 2025	0,7	1,2
Vernieling	per 1000 inw 2025	2,6	5,7

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1 milj.	2025	2026	2027	2028	2029	2030
A. Lasten	11,7	10,7	11,4	11,2	11,4	11,4
B. Baten	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4
C. Mutaties reserves	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Programma 4	10,5	9,4	10,1	9,9	10,0	10,1

1.5 Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien

In onderstaande tabel vindt u het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen. Deze inkomsten kennen in tegenstelling tot heffingen als het rioolrecht en de afvalstoffenheffing geen vooraf bepaald bestedingsdoel. De belangrijkste algemene dekkingsmiddelen zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de onroerende-zaakbelastingen en de renteopbrengst.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Treasury	2.614	4.328	4.381	4.471	4.476	4.239
OZB-woningen	5.680	5.874	6.085	6.223	6.364	6.508
OZB-niet woningen	3.175	3.316	3.382	3.459	3.538	3.618
Belastingen Overig	7	-119	-109	-109	-109	-109
Alg uitkering	86.310	86.162	90.064	89.891	91.109	94.714
Dividendopbrengst	563	750	691	691	691	691
Saldo financierings-functie	0	-276	-856	-1.568	-2.070	-2.224
Overige baten en lasten	-117	-145	-82	-2.322	-4.162	-5.903
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal	**98.232**	**99.890**	**103.555**	**100.736**	**99.837**	**101.534**

Lokale heffingen

De lokale heffingen stijgen met 4% door een vast afgesproken verhoging van 3% van de rioolheffing en afvalstoffenheffing en indexering van de rioolheffing, afvalstoffenheffing en de OZB.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

Ten opzichte van het totaal van vorig jaar is de opbrengst geïndexeerd met 2,1% inflatiecorrectie conform de Kadernota.

Toeristenbelasting

In onze gemeente heffen we toeristenbelasting voor verblijf in de gemeente van personen die niet in de gemeente Molenlanden staan ingeschreven in de basisregistratie personen.

Algemene uitkering

In de begroting 2027 is voor de raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds uitgegaan van de septembercirculaire 2026 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Dividend

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit in Stedin NV en de NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). In de begroting 2027 is uitgegaan van een dividendinkomst van Stedin van € 560.000 en van BNG Bank ter hoogte van € 131.667.

De aandeelhouders van Oasen hebben in 2005 besloten om geen dividend meer uit te keren maar in plaats daarvan structureel een schenking te doen aan een goed doel.

Overige baten en lasten

Onder overige baten en lasten is een stelpost opgenomen voor de stijging van de lonen en prijzen. Hierbij is op basis van de meicirculaire, rekening gehouden met een stijging van de loonkosten in 2027 met 4,2%, in 2028 4,0%, in 2029 3,6% en in 2030 3,5%. Voor prijsstijgingen is dit in 2027 2,1%, in 2028 2,6%, in 2029 2,3% en in 2030 2,5%.

Onvoorzien

Vanaf 2024 wordt er geen bedrag meer opgenomen voor onvoorziene uitgaven.

1.6 Overhead

De overhead bestaat uit de personeelskosten en andere kosten welke niet direct aan de taakvelden kunnen worden toegerekend omdat deze feitelijk voor meerdere taakvelden worden gemaakt.

Het betreft de zogenaamde PIOFACH kosten (Personeel Informatie Organisatie Financiën Automatisering Communicatie en Huisvesting). De BBV schrijft voor om deze kosten te verantwoorden op het taakveld 04 Overhead en worden voor 2027 berekend op ca. € 19.516.000. Dit is circa 13% van totale kosten van de begroting 2027. In de paragraaf bedrijfsvoering is een aantal posten nader toegelicht.

Bedragen X € 1.000	Rekening 2025	Begroting na wijz. 2026	Begroting 2027	Jaarschijf 2028	Jaarschijf 2029	Jaarschijf 2030
Directe personeelskosten aan overhead	11.831	13.252	12.540	12.215	12.132	12.132
Indirecte personeelskosten	1.064	1.356	1.130	1.090	1.090	1.090
Huisvestingskosten	650	740	636	636	630	627
Facilitaire kosten	374	402	403	368	381	381
Automatisering ICT	2.678	3.807	3.565	3.409	3.420	3.420
Informatiebeheer	153	155	163	155	155	155
Materieel en vervoer	69	65	65	65	65	65
Overige kosten bedrijfsvoering	938	1.514	873	474	474	474
Afschrijving en rente	1.574	1.332	1.285	1.389	1.388	1.509
Toerekening overhead aan investeringen	0	-882	-750	-750	-750	-750
Bijdragen	-528	-190	-182	-210	-184	-184
Subtotaal	***18.759***	***21.551***	***19.728***	***18.841***	***18.801***	***18.919***
Bijdragen uit en aan reserves	179	-628	-212	-99	-3	-3
Totaal Overhead	**18.938**	**20.923**	**19.516**	**18.742**	**18.798**	**18.916**

2. Paragrafen

2.1 Paragraaf lokale heffingen

De lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de inkomsten van de gemeente Molenlanden en maken deel uit van het beleid van de gemeente. Het is belangrijk inzicht te hebben in de tarieven en de opbrengsten. De heffingen bepalen de lokale lastendruk en zijn van belang voor afweging tussen beleid en inkomsten.

De gemeente Molenlanden kent de volgende heffingen:

a. (on-)roerende-zaakbelastingen (OZB/RZB)
b. rechten
c. rioolheffing
d. afvalstoffenheffing
e. toeristenbelasting

De OZB en toeristenbelasting dienen tot het verkrijgen van algemene dekkingsmiddelen. De rechten, rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn een vergoeding voor de door de gemeente te verstrekken diensten en mogen maximaal kostendekkend zijn.

Ontwikkelingen 2027
Conform de uitgangspunten bij de kadernota 2027 is de OZB/RZB voor 2027 niet verhoogd, behoudens inflatiecorrectie van 2,1% en de areaaluitbreiding. De tarieven voor de leges en de begraafrechten zijn opnieuw berekend en aangepast in lijn met de wens om kostendekkende tarieven te realiseren.

De kosten van afvalinzameling en -verwerking worden voor 100% doorberekend in de afvalstoffenheffing. Dit jaar is de heffing eenmalig lager dan 100%. De reden is de hoogte van de voorziening afval. De tarieven worden net als bij de rioolheffing met 3% verhoogd, naast de inflatiecorrectie. De rioolheffing is 100% kostendekkend, waarbij de voorziening conform het GRP 2020-2024 geleidelijk wordt afgebouwd en de tarieven structureel 3% per jaar stijgen, naast de inflatiecorrectie.

Geraamde heffingen

Geraamde heffingen *Bedragen x €*	
Afvalstoffenheffing	8.204.400
Rioolheffing	5.370.386
Begraafrechten	1.438.968
Leges algemene dienstverlening	1.390.738
Leges Omgevingswet	1.838.862
Leges Europese dienstenrichtlijn	11.388
OZB niet-woning gebruik	1.556.968
OZB niet-woning eigenaar	2.049.964
OZB woning eigenaar	6.370.533
Toeristenbelasting	480.000
BIZ-heffing	13.300

Onroerendezaakbelastingen

De ‘onroerendezaakbelastingen’ worden geheven van de eigenaren en gebruikers van bedrijfspanden, overige gebouwen en niet-cultuurgronden. Daarnaast wordt ‘onroerendezaakbelasting’ geheven van eigenaren van woningen. Deze belastingen worden geheven over de waarde van onroerende zaken.

De waardering van de onroerende zaken vindt plaats op grond van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ). Deze WOZ-waarden worden jaarlijks vastgesteld. In 2027 wordt de waarde gebruikt per waarde peildatum 1-1-2026.

Zodra de nieuwe waarden bekend zijn worden de tarieven opnieuw berekend. Uitgangspunt voor deze berekening is de gewenste opbrengst. Dit is de belastingopbrengst van het voorgaande jaar, verhoogd met de belasting op (nieuwe) gereedgekomen panden. In de kadernota is aangegeven dat de OZB niet verhoogd zal worden, behoudens de areaaluitbreiding en inflatiecorrectie van 2,1%. Dit uitgangspunt is ook zo verwerkt in de begroting 2027.

De verwachting is dat de nieuwe WOZ-waarden ongeveer 9% zullen stijgen ten opzichte van de oude waarden. De daadwerkelijke WOZ-waarden op basis waarvan de berekening van de OZB-tarieven 2027 plaatsvindt, zijn vermoedelijk pas in december 2026 bekend. De tarieven voor de onroerendezaakbelastingen zijn afhankelijk van de getaxeerde waarden en worden in december vastgesteld.

Rechten - leges

Onder leges vallen diverse zaken, zoals paspoorten, rijbewijzen maar ook de omgevingsvergunningen. De nieuwe tarieven zijn conform de uitgangspunten in de kadernota geïndexeerd met 2,1%. Voor diverse producten, zoals reisdocumenten, rijbewijzen en verklaringen omtrent gedrag is rekening gehouden met de door het rijk vastgestelde maximumtarieven.

Voor de leges geldt regelgeving dat deze niet meer dan kostendekkend mogen zijn en daarnaast zijn er de wettelijke maximumtarieven bij diverse producten zoals reisdocumenten en rijbewijzen. De kostendekkendheid van de leges op grond van de legesverordening worden in totaal bezien. In totaliteit mag de kostendekkendheid van de legesverordening niet hoger zijn dan 100%. Onderstaand overzicht maakt inzichtelijk dat de geraamde baten in totaliteit de geraamde lasten niet overschrijden.

Bij de leges die geheven worden in het kader van de vergunningen die verband houden met de Omgevingswet wordt gestreefd naar het kostendekkingspercentage van 100%.

Leges *Bedragen x €*	**Totale lasten**	**Totale baten**	**Kosten-dekkendheid**
1 Algemene dienstverlening			
Burgerlijke stand	82.040	47.142	57%
Reisdocumenten	1.168.430	800.704	69%
Rijbewijzen	681.437	367.956	54%
Verstrekkingen uit de basisregistratie personen	25.908	4.180	16%
Overige publiekszaken	6.892	6.394	93%
Gemeentearchief	13.795	16.638	121%
Bijzondere wetten	92.239	147.724	160%
Totaal hoofdstuk 1	***2.070.741***	***1.390.738***	***67%***

2 Omgevingswet			
Voorfase	298.873	148.805	50%
Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	1.359.475	1.592.595	117%
Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed	54.176	28.200	52%
Milieubelastende activiteiten	46.610	37.734	81%
Aanlegactiviteiten	23.537	22.338	95%
Modaliteiten	60.999	87.900	144%
Vermindering	0	-78.710	-
Totaal hoofdstuk 2	***1.843.670***	***1.838.862***	***100%***
3 Europese dienstenrichtlijn			
Horeca	1.638	686	42%
Winkeltijdenwet	159	117	74%
Organiseren evenement of markt	3.434	971	28%
Landelijk Register Kinderopvang	9.614	9.614	100%
Totaal hoofdstuk 3	***14.845***	***11.388***	***77%***
Totaal	**3.929.256**	**3.240.988**	**82%**

Rechten – begraafrechten

De begraafrechten worden geheven voor begrafenissen en het onderhouden van de begraafplaatsen. In het verleden zijn veel rechten voor onbepaalde tijd afgekocht. Vanaf dit jaar zijn de kosten van deze graven buiten de berekening van de kostendekkendheid gehouden.

Begraafrechten *Bedragen x €*	
Lasten taakveld	1.642.995
Overhead	511.931
Totale lasten	***2.154.926***
Waarvan lasten onbepaalde tijd graven	478.063
Waarvan lasten bepaalde tijd graven	1.676.863

Alleen de kosten van de voor bepaalde tijd uitgegeven en nog uit te geven graven worden meegenomen in de tarieven. Hiervoor streven we naar een kostendekkendheid van 100%.

Wanneer we de vorig jaar gekozen verhoging van 3,0% boven op de inflatiecorrectie in stand houden wordt dit percentage in 2032 bereikt. In 2027 is dit dat nog 86%.

Begraafrechten *Bedragen x €*	
Lasten bepaalde tijd graven	1.676.863
Rechten	1.438.968
Totale baten	***1.438.968***
Kostendekkendheid	86%
Resultaat	**-/- 237.895**

Rioolheffing

In het Gemeentelijk RioleringsPlan 2020-2024 is vastgesteld dat de tarieven van de rioolheffing structureel geleidelijk stijgen met 3% (exclusief inflatie) om een verdubbeling van het tarief te voorkomen. Het tekort wordt vervolgens gedekt uit de voorziening riolering. Hoewel er nog geen nieuw Gemeentelijke RioleringsPlan is wordt de tariefstijging op dezelfde wijze voortgezet.

De gemeente Molenlanden heft zowel rioolheffing van de eigenaar als van de gebruiker van een op het riool aangesloten onroerende zaak. De gebruikersheffing wordt geheven door middel van een opslag per m³ waterverbruik. Het waterleidingbedrijf Oasen int deze heffing. De gemeente hanteert één heffing voor zowel stedelijk afvalwater als hemel- en grondwater. Er is niet voor gescheiden heffingen gekozen vanwege de hoge uitvoeringskosten en het toepassen van het solidariteitsprincipe. Objecten die indirect zijn aangesloten op de riolering en uitsluitend hemelwater kunnen afvoeren worden alleen voor de eigenarenheffing aangeslagen. Het tarief hiervan wordt bepaald op 25% van het tarief voor het eigenarendeel. Reden voor een lager tarief is dat deze objecten minder profijt hebben van de gemeentelijke riolering doordat zij uitsluitend hemelwater afvoeren.

Op basis van de ramingcijfers is een geactualiseerde berekening van de tarieven gemaakt. Het tarief voor het eigenarendeel rioolheffing wordt € 123,98 per perceel. Het tarief voor de indirect aangesloten objecten welke uitsluitend hemelwater afvoeren bedraagt 25% van het tarief van het eigenarendeel, € 31,00. Het tarief voor het gebruikersdeel wordt € 1,46 per m3.

Rioolheffing *Bedragen x €*	
Lasten taakveld	5.515.298
Overhead	402.879
BCF BTW	1.104.432
Totale lasten	***7.022.609***
Rioolheffing	5.370.386
Kostendekkendheid	76 %
Dekking vanuit voorziening	1.652.223

Afvalstoffenheffing

Voor de afvalstoffenheffing geldt conform de kadernota dat de kosten van afvalinzameling en -verwerking voor 100% door de heffing worden gedekt. In de afgelopen jaren zijn de kosten lager geweest dan de begroting, hierdoor is er een voorziening afval gevormd. Door de inzet van deze voorziening kan de stijging van het tarief beperkt worden tot 3%, naast de inflatiecorrectie van 2,1%.

Iedere zelfstandige wooneenheid binnen de gemeente wordt aangeslagen voor deze belasting. Molenlanden hanteert tarieven voor één- en meerpersoonshuishoudens en een heffing per lediging of storting. Het al of niet gebruikmaken van de gemeentelijke ophaaldienst is voor het vastrecht niet relevant.

Door de bestemmingswijziging in 2023 zijn de woningen in de buurtschappen ook afvalstoffenheffingsplichtig geworden. De ondergrondse voorziening voor de inzameling is door de buurtschappen bekostigd, om deze reden is een verlaagd tarief van toepassing tot 2034.

De invoering van diftar heeft in de 2024 en 2025 tot een forse afname van het aantal kilo's restafval geleid. In 2026 is de afname

van het restafval echter gestagneerd. De stabilisering van de kosten voor afvalinzameling en -verwerking die vorig jaar zichtbaar was heeft zich niet voortgezet. De verwerkingskosten worden in toenemende mate beïnvloed door marktontwikkeling en externe factoren, zoals stijgende verwerkingstarieven en oplopende CO_2-heffingen. Hierdoor is voor komend jaar sprake van een stijging van de kosten.

Sinds de invoering van diftar zijn de variabele tarieven voor de inzameling van restafval gelijk gebleven. Het vastrecht is in deze periode gestegen met circa 14%. Door de fors stijgende kosten voor de verwerking van restafval is de diftarprikkel relatief gezien lager geworden. In afstemming met Waardlanden worden de tarieven voor restafval in de ondergrondse containers verhoogd van € 1,50 per aanbieding naar € 2,00 per aanbieding.
Het tarief voor éénpersoonshuishoudens stijgt naar € 406,44 en voor meerpersoonshuishoudens naar € 494,06. Deze tarieven waren € 398,46 en € 470,08. Deze tarieven bestaan uit het vastrecht en het gemiddeld verwachte aantal variabele aanbiedingen. Het inzamelen van het huisvuil wordt verzorgd door reinigingsdienst Waardlanden. Inwoners van Molenlanden kunnen ook hun afval aanbieden bij één de vier afvalbrengstations van Waardlanden.

Het kostendekkingspercentage is door de dekking vanuit de voorziening en de medische vrijstelling geen 100%.

Afvalstoffenheffing *Bedragen x €*	
Lasten taakveld	7.120.285
Overhead	147.576
BCF BTW	1.411.689
Totale lasten	***8.679.550***
Afvalstoffenheffing	8.204.400
Kostendekkendheid	95%
Dekking vanuit voorziening	475.150
Resultaat	-/- 26.000

Toeristenbelasting

In de kadernota 2026 is een inflatiecorrectie van 2,1 % vastgelegd. Dit zou betekenen dat het tarief dit jaar naar € 2,087 zou stijgen. Dit is echter geen makkelijk tarief om mee te rekenen voor de branche. Om deze reden wordt het tarief in 2027 gelijk gehouden aan 2026. Op het moment dat het tarief met een indexatie in de komende jaren weer op een logisch bedrag uitkomt wordt dan ineens de verhoging doorgevoerd.

De toeristenbelasting wordt geheven voor het verblijf in de gemeente van personen die niet in de gemeente Molenlanden staan ingeschreven in de basisregistratie personen. De toeristenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. De belasting wordt geheven van degene die verblijf biedt. Degene die verblijf biedt mag de belasting doorbereken aan degene die verblijf houdt.

Leegstandsheffing

In de Gemeentewet is sinds 21 maart 2026 de mogelijkheid opgenomen om woningen die langer dan 12 maanden leegstaan zonder voorzienbaar einde een leegstandsbelasting te heffen. Er staan momenteel 580 woningen leeg, waarvan 277 langer dan een jaar. De leegstand bedraagt daarmee circa 3%. Dit is een normaal percentage voor frictieleegstand.

Gelet op het lage aandeel langdurige leegstand, de benodigde capaciteit voor het invoeren van zo'n heffing en de te verwachten effectiviteit wordt er (nog) geen leegstandsbelasting ingevoerd.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit is moeilijk aan te geven. Het Rijksbeleid is erop gericht de lokale lasten trendvolgend met het Bruto Binnenlands Product te laten stijgen. Er blijft echter wel de mogelijkheid om hogere OZB-heffingen toe te passen. De heffingen waar kosten tegenover staan zijn kostendekkend.

Ontwikkeling lokale lastendruk

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo), onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen, onderzoekt jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten. De uitkomsten worden jaarlijks gepubliceerd in de Coelo-atlas.

De Coelo-Atlas over 2026 is de meest recente versie. Uit deze atlas blijkt dat de gemeente Molenlanden op plaats 248 van de 342 gemeenten staat. Uit de atlas blijkt dat het OZB-tarief van Molenlanden onder het gemiddelde van Nederland valt. De gemiddelde woningwaarde zit net boven het gemiddelde.

Bij de milieuheffingen ligt het tarief van de afvalstoffenheffing fors boven het landelijk gemiddelde (€ 381,- bij een meerpersoonshuishouden). De rioolheffing van Molenlanden ligt in 2026 ook boven het landelijk gemiddelde van € 245,-.

De gegevens van het hierna opgenomen overzicht komen uit de Coelo-atlassen van de corresponderende jaren en betreffende woonlasten van een meerpersoonshuishouden.

Gemeente	**Woonlasten**			**Rangorde**
Bedragen x €	**2024**	**2025**	**2026**	**2026**
Alblasserdam	982	1.072	1.162	243
Gorinchem	1.009	1.023	1.118	207
Hardinxveld-Giessendam	991	1.091	1.180	251
Krimpenerwaard	995	1.013	1.064	158
Molenlanden	1.078	1.141	1.174	248
Papendrecht	1.047	1.086	1.100	196
Sliedrecht	947	979	1.020	103
Vijfheerenlanden	1.046	1.073	1.140	227

De lokale lastendruk voor een gemiddeld huishouden zullen in Molenlanden voor een meerpersoonshuishouden zich als volgt ontwikkelen.

Woonlasten		
Bedragen x €	**2026**	**2027**
Afvalstoffenheffing	470	494
Rioolheffing eigenaar	118	124
Rioolheffing gebruiker	164	172
OZB eigenaar	342	350
Totaal	**1.094**	**1.140**

Kwijtschelding

Voor de inwoners van Molenlanden met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van kwijtschelding van de rioolafvoerheffing, de afvalstoffenheffing voor het vastrecht en tot maximaal € 56,- voor het variabele recht. De kosten voor levensonderhoud bij de beoordeling of er recht op kwijtschelding is worden vastgesteld op 100%.

2.2 Paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de volgende vraag: in welke mate is de gemeentelijke financiële positie toereikend om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen? Inzicht in de omvang van de risico's is een voorwaarde voor een gezonde bedrijfsvoering. Bij de besluitvorming kan hiermee rekening worden gehouden. De financiële inschatting van de risico's wordt gerelateerd aan de vermogenspositie van de gemeente. Binnen de organisatie is globaal geïnventariseerd welke risico's er bekend zijn. Op basis van de risico's is het weerstandsvermogen berekend.

Volgens artikel 20 van de Financiële verordening moet de gemeenteraad een nota 'Weerstandsvermogen & risicobeheersing' vaststellen. In deze nota zijn de uitgangspunten voor de risicobeheersing en het risicobeheersingsproces vastgelegd.

Financiële kengetallen

In deze risicoparagraaf zijn aan het eind een aantal financiële kengetallen opgenomen. Deze getallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente.

Beleid en beschikbaarheid van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit ziet er als volgt uit:

Weerstandscapaciteit *Bedragen x € 1*	**Jaarstukken 2025**	**Begroting 2027**
Algemene reserves (vrij aanwendbaar)	25.035.519	39.039.000
Begrotingssaldo/Jaarrekeningresultaat	12.600.238	454.389
Totale Weerstandscapaciteit	**37.635.757**	**39.493.389**

Voor de hoogte van de algemene reserve is uitgegaan van het saldo van de algemene reserve op de balansdatum inclusief de geplande onttrekkingen/toevoegingen.

Weerstandsratio

De weerstandsratio is de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit voor het afdekken van de geïnventariseerde risico's.

Weerstandsvermogen	**2027**
UITSTEKEND	**7,9**

Een ratio van >1,0 is noodzakelijk om alle risico's te kunnen opvangen. Een ratio onder de 1,0 is onwenselijk. Een ratio van >2,0 of hoger wordt als goed tot uitstekend gekwalificeerd. Een ratio van 7,9 is uitstekend.

Beleid met betrekking tot de risico'

Bij elk risico wordt een inschatting gemaakt: wat is de mate van waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet en wat zijn de financiële consequenties hiervan. Dit wordt uitgewerkt in een kans- en een gevolgwaarde.

Benadering van de risico's en de vertaling in kans en het effect

We kijken eerst naar de totale omvang van het te lopen risico, als deel van het totaalbedrag dat als last is opgenomen in de jaarrekening. Zo duiden we de risico's in omvang. Vervolgens wordt een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet.

Daarbij wordt de volgende indeling gehanteerd:

- Laag: Het gevolg van het risico wordt voor 25% meegenomen in het risicoprofiel.
- Gemiddeld: Het gevolg van het risico wordt voor 50% meegenomen in het risicoprofiel.

- Hoog: Het gevolg van het risico wordt voor 75% meegenomen in het risicoprofiel.
- Zeer hoog: Het is nagenoeg zeker dat het risico zich voordoet. Voor het gevolg van het risico wordt een voorziening getroffen of dit is financieel verwerkt in de begroting.

Van een risico zijn de geschatte (totale) kosten (kans x effect) gekwantificeerd en opgenomen in de tabel van risico's.

De financiële risico's die zich voordoen

In onderstaande tabel treft u de gekwantificeerde risico's aan. Het totaal aan risico's bedraagt € 4.985.062 (was € 5.146.794 bij de jaarrekening 2025). Deze kleine daling wordt veroorzaakt doordat de omvang van de grondexploitaties zijn afgenomen. Bij andere onderwerpen zijn de risico's juist iets toegenomen.

Omschrijving *Bedragen x €*	**Totale omvang van te lopen risico**	**Omvang risicogedeelte**	**Kans dat risico zich voordoet**	**Geschat risico (omvang x kans)**
Grondexploitaties*1				674.500
Garanties (1% over hoofdsom)	90.376.000	90.376	25%	22.594
Gemeente- en BTW compensatiefonds	89.054.000	890.540	50%	445.270
Dividenden Stedin en BNG	691.667	691.667	75%	518.750
Bedrijfsvoering loonkosten en overhead	42.090.000	4.209.000	25%	1.052.250
Stijging rentelasten*2	33.000.000	330.000	75%	247.500
Leges onder Omgevingswet	2.152.177	1.076.088	50%	538.044
Participatie	2.162.000	216.200	50%	108.100
Jeugdzorg*3	11.841.300	1.089.399	75%	817.050
WMO	8.600.000	860.000	50%	430.000
Leerlingenvervoer	1.076.000	107.600	25%	26.900
Weerstandsvermogen bij verbonden partijen	208.208	208.208	50%	104.104
Totaal				**4.985.062**

*1. De opbouw van de risico's rondom dit onderwerp staan beschreven in de voortgangsrapportage.
*2. € 33.000.000 is het bedrag dat we moeten financieren. Hiervan nemen we 1% als renterisico op.
*3.Als uitgangspunt nemen we 9,2% van de totale kosten op als risicogedeelte.

Toelichting risico's

Grondexploitaties en Vastgoed Projecten

Voor de risico's die zich voordoen binnen de grondexploitaties en vastgoedprojecten is uitgegaan van het risicoprofiel op individueel niveau en de meest recente doorrekening van alle grondexploitaties die zijn gemaakt in de voortgangsrapportage die in de Zomernota 2026 is aangeboden. De risico's op grondexploitaties bedragen daarmee in totaal € 674.500.

Garanties en waarborgen

De gemeente staat garant voor tal van leningen en deelnemingen. De kans dat zich hierbij risico's voordoen, is erg klein. Het risico is bepaald op 0,1% van de hoofdsom, de kans daarop als klein, 25%.

Gemeentefonds
Gemeenten en provincies kunnen vanaf 2016 tot een vastgesteld maximum BTW declareren. Verschillen ten opzichte van het plafond worden aan gemeenten uitgekeerd. Er is in 2025 minder gedeclareerd bij dit fonds. Dit betekent een toevoeging aan het gemeentefonds. Voor 2026 is dit nog niet bekend. We hebben gekozen om dit voordeel structureel in de meerjarenbegroting op te nemen. Dit voordeel is € 360.000. Het risico is dat er meer gedeclareerd wordt waardoor we het ingeboekte voordeel niet behalen. Dit risico schatten we in op 50% evenals een neerwaartse correctie van het Gemeentefonds als geheel.

Dividend Stedin en BNG
Jaarlijkse schommelingen van het dividend op gewone aandelen Stedin kunnen leiden tot een verschil ten opzichte van de begroting. Meerjarig wordt dit dividend begroot op € 560.000. Ieder jaar wordt dit bedrag opnieuw bekeken en zo nodig bijgesteld. Het te ontvangen dividend op de door Molenlanden gehouden preferente aandelen in Stedin is tot 2027, namelijk voor de duur dat het dividendpercentage vaststaat, constant. Stedin participeert via haar dochter NetVerder in toekomstige warmtebedrijven (vooruitlopend op de komende Wet Collectieve Warmte). Daartoe is het Meerjarig Strategisch Plan (MSP) 2023-2027 geactualiseerd op basis van een door de aandeelhouders goedgekeurde Warmtestrategie. Onderdeel van deze strategie zijn onder meer maatregelen in het kader van risicomanagement, waarmee mogelijke risico's verbonden aan warmteprojecten worden beheerst. We merken het volledige dividendbedrag dat we ramen aan als onzekerheid met een kans van 75%.

Bedrijfsvoering loonkosten en overhead
Het gaat om risico's van nog niet voorzienbare kosten in verband met wachtgeld van politieke ambtsdragers en ontslag van personeel. Een beheersmaatregel om dit risico te beperken is door middel van verzekeringen. Voor deze risico's hebben wij een inschatting gemaakt van 5% van de totale personeels- en bestuurskosten met een kans van 25%.

Stijging rentelasten
In de begroting 2027-2030 is rekening gehouden met een rente die hoger is dan het niveau van 2025 en 2026 voor de raming van de rentelasten voor nieuw aan te trekken leningen. De rente op de kapitaalmarkten zijn inmiddels stijgende. De inflatie is door o.a. een toegenomen olieprijs enorm togenomen als gevolg van de situatie rondom Iran en Oekraïne. Het risico dat wij als gemeente lopen zit alleen op nieuw aan te trekken leningen. In 2027 moet er nog een langlopende lening aangetrokken worden. We verwachten dat er geen sprake zal zijn van kortlopende financieringen. We schatten de kans van een rentestijging voor 2027 in als hoog. We gaan uit van 1% renterisico op een totaal van € 33 miljoen aan nieuwe leningen.

Leges Omgevingswet
Onder de Omgevingswet is de Bopa (buitenplanse omgevingsplanactiviteit) een veelzijdig instrument. Dit heeft tot gevolg dat de soorten plannen die er onder vallen diverser is dan de bestemmingsplannen. Een gemiddelde is minder representatief. Daardoor laat het zich moeilijker ramen en inschatten, wat hier de opbrengsten van gaat zijn. De toepassing van Nota Kostenverhaal, categorie 3 (op maat berekenen) bepaald voor een groot deel de inkomsten, waarmee het moment van afrekenen van deze plannen ook bepalend wordt. Dit wordt gemonitord bij de Zomer- en Najaarsnota. Het inzicht in aantallen en soorten aanvragen is zich aan het ontwikkelen en opbouwen. Pas na 2026 is er voor 2 jaren een enigszins betrouwbaar beeld, om als basis te gebruiken.

We zien in dat de er een gemiddelde kans aanwezig kan zijn dat de opbrengsten hoger- of lager uitpakken.
Het risico van een lagere opbrengst bepalen we vervolgens op de halve omvang met een kans van 50% aan lagere opbrengsten.

Participatie
De GR Avres voert onder andere de Participatiewet, het minimabeleid, de Wet inburgering en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening uit. De belangrijkste financiële risico's hangen

samen met de afhankelijkheid van rijksmiddelen, waaronder het BUIG-budget. De verwachte toename van het aantal statushouders kan leiden tot een hoger bijstandsvolume en daarmee tot hogere uitkerings- en uitvoeringslasten. Daarnaast neemt de complexiteit van de doelgroep toe, wat kan leiden tot hogere kosten voor begeleiding, participatie en schuldhulpverlening.

Ondanks deze ontwikkelingen is de financiële positie van Avres stabiel en zijn de afgelopen jaren positieve resultaten gerealiseerd. Een stabiele financiële basis is één van de ambities uit de strategische koers richting 2030. Om toekomstige financiële risico's te beperken wordt het positieve resultaat over 2025 ingezet voor een versnelde aanpak van inburgering, gericht op participatie, re-integratie en uitstroom naar werk.

Jeugdzorg (Dienst gezondheid en jeugd)
Jeugdzorg wordt door de serviceorganisatie jeugd (SOJ) ingekocht. Een nadelig exploitatieresultaat zal SOJ direct bij de deelnemende gemeenten op basis van een verdeelsleutel in rekening brengen. SOJ beschikt niet over reserves. Anderzijds wordt een voordelig verschil uitgekeerd. Qua sturing is het voortdurend zoeken naar een balans tussen zorgvraag en beschikbaar budget. Bij de beleidsplanning en het contracteren van zorgaanbieders is het beschikbare budget uitgangspunt. De kosten voor Jeugdzorg zijn gebaseerd op de begroting van Service Organisatie Jeugd (SOJ). Risico's zitten met name bij inflatie, afbouw gesloten jeugdhulp en het risico op gezinnen met een kostbare inzet. Op basis van de beschikbare sturingsinformatie wordt ingeschat dat de geschetste effecten een risico vormen voor de Gemeente Molenlanden. Als uitgangspunt nemen we 9,2% van de totale kosten op als risicogedeelte, waarbij we uitgaan van een hoge kans.

WMO
Huishoudelijke ondersteuning
De wachtlijst voor huishoudelijke ondersteuning is toegenomen. De eerste acht maanden van 2026 stonden er gemiddeld 35 cliënten op de wachtlijst. Bij een gemiddelde indicatie van 2 uur per week bedragen de kosten per cliënt ca. € 4.300 per jaar. Zonder wachtlijst gaat het om € 150.000 extra kosten op jaarbasis.
Individuele begeleiding
Het aantal cliënten met een indicatie voor individuele begeleiding is in de eerste acht maanden van 2026 met 14% toegenomen. Deze bestaat grotendeel uit de doelgroep GGZ (geestelijke gezondheidszorg). Bij een gemiddelde indicatie van 1 uur en 45 minuten per week bedragen de kosten per cliënt ca. € 8.700 per jaar. De toename leidt tot een kostenstijging van bijna € 300.000.

MolenHopper
De afsluiting van de Merwedebrug bij Papendrecht (N3) leidt tot hogere kosten i.v.m. de extra kilometers en de langere reistijden van en naar Dordrecht. Dit wordt voor het eerst begin oktober 2026 en vervolgens begin januari 2027 geëvalueerd. De extra kosten worden geraamd op € 40.000. Mogelijk valt het bedrag lager uit als de cliënten hun reisgedrag gaan aanpassen.

Inkomensafhankelijke eigen bijdrage
De inkomensafhankelijke eigen bijdrage is uitgesteld van 1 januari 2027 naar 1 januari 2028. Met de invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage zou de bijdrage uit het rijk worden verlaagd vanaf 2027. Door uitstel wordt deze verlaging nu niet in 2027 doorgevoerd.
Totaal rekenen we over het gehele begrotingsonderdeel Wmo met een inschatting dat er een kans is op een afwijking naar boven van 10% met een risico van 50% (gemiddeld).

Leerlingenvervoer
Leerlingenvervoer is een open-eind regeling. Het benodigde budget is voornamelijk afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal aanvragen (en de herkomst, bestemmingen en combinatiemogelijkheden van de ritten). Er blijft dus altijd een risico bestaan dat het geraamde budget niet voldoende zal zijn. Daarnaast kunnen er eind 2026 en in 2027 extra kosten ontstaan door de afsluiting van de Merwedebrug bij Papendrecht (N3). Doordat de

nieuwe aanbesteding inmiddels is afgerond verwachten we een lagere inschatting van het totale financiële risico.

Weerstandsvermogen bij verbonden partijen
Gemeente Molenlanden neemt deel in meerdere gemeenschappelijke regelingen. Voor de gemeenschappelijke regelingen met een sturingsprofiel 'hoog' en 'gemiddeld', zoals vermeld in de paragraaf Verbonden Partijen, is het benodigde en beschikbare weerstandsvermogen opgenomen in onderstaande tabel. Niet alle gemeenschappelijke regelingen beschikken over voldoende weerstandsvermogen. Indien het benodigde weerstandsvermogen groter is dan het beschikbare weerstandsvermogen, moeten de deelnemende gemeenten dit resterende risico gezamenlijk dragen.

Daarom nemen we de volgende bedragen op:

Naam GR *Bedragen x €*	**Benodigd**	**Beschikbaar**	**Belang**	**Opnemen**
DG&J	2.510.000	1.300.000	7,7%	93.170
VRZHZ	921.250	510.000	10,4%	42.770
Avres	3.805.000	6.810.950	16,8%	-
Waardlanden	2.510.998	2.155.000	20,3%	72.268
Omgevingsdienst	910.000	955.000	6,9%	-
Totaal				**208.208**

Ontwikkelingen
Een aantal ontwikkelingen laat zich nog niet financieel vertalen. Deze worden eventueel op een later tijdstip aan de gemeenteraad aangeboden. Dit is bijvoorbeeld afhankelijk van nog uit te voeren onderzoeken of te nemen besluiten.

Als voorbeelden noemen we:

- Informatiebeveiliging: Met de inwerkingtreding van de Nederlandse Cyberbeveiligingswet (Cbw), op basis van de Europese NIS2-richtlijn, zijn er risico's op het gebied van informatiebeveiliging, privacy, AI, financiële en juridische aansprakelijkheid. Op basis van risicoanalyses zijn en worden er diverse (verplichte) passende beheersmaatregelen getroffen om deze risico's zoveel mogelijk te beperken en/of de Cyberweerbaarheid te verhogen.
- Kinderdijk: eventuele investeringen in het gebied waartoe de gemeenteraad nog niet heeft besloten.
- Het herijkte IHP 2024 (Integraal Huisvestingsplan primair onderwijs Molenlanden 2024-2032) Is door de gemeenteraad vastgesteld en daarbij is besloten om separate besluiten te nemen over de exacte invulling en de financiële effecten van de projecten. Vanaf 2029 is een structurele stelpost opgenomen voor de realisatie van het IHP, deze wordt jaarlijks geactualiseerd. Het plan is verdeeld in 3 blokken van elk 4 jaar waarin de prioritering is aangegeven. Het kan gaan om nieuwbouw, renovatie en/of aanpassingen op het terrein van duurzaamheid. In overleg met de scholen/schoolbesturen worden de plannen uitgewerkt waarbij cofinanciering onderwerp van gesprek is. Elk afzonderlijk plan met een investeringsvraagstuk zal aan de gemeenteraad worden voorgelegd.
- Naar aanleiding van het tussenvonnis dat de rechtbank Rotterdam in september 2023 heeft uitgesproken in de zaak, die Molenlanden samen met Dordrecht, Sliedrecht en Papendrecht heeft aangespannen tegen Chemours c.s. zijn partijen in gesprek gegaan. Dat gesprek richt zich op: het herstellen van met PFOA verontreinigde moestuinen in de genoemde gemeenten, het weer 'zwem veilig' maken van de plas de Merwelanden in Dordrecht en het oprichten van een fonds, dat ziet op het vergoeden van door de gemeenten geleden en te lijden schade als gevolg van PFOA-verontreiniging. Voor het herstel van de moestuinen zijn drie pilots uitgevoerd, waarvan de laatste pilot in Wijngaarden in april 2026 is afgerond. De pilots zijn geëvalueerd en dragen bij aan het herstel van

de overige moestuinen in de vier gemeenten. Er zijn bij de stichting Moestuinherstel ruim 1.000 tuinen aangemeld voor herstel. Het herstel is gebaseerd op een daarvoor vastgestelde plan van aanpak, waarbij de meest verontreinigde tuinen en tuincomplexen als eerste worden aangepakt. Het zwemwater van De Merwelanden is inmiddels veilig om te zwemmen; er vinden nadere gesprekken plaats over de wijze waarop de bron (locatie) van de verontreiniging kan worden aangepakt. Ook lopen de onderhandelingen over een in te stellen fonds nog.

- Gemeente Molenlanden erkent de toenemende impact van klimaatverandering op haar activiteiten en financiële gezondheid. De frequentie en intensiteit van extreme weersomstandigheden, zoals overstromingen, hittegolven en stormen, vormen een groeiend risico voor onze infrastructuur, openbare voorzieningen en de algehele veerkracht van onze gemeenschap. We blijven proactief werken aan het identificeren, beoordelen en beheren van deze risico's, terwijl we tegelijkertijd streven naar duurzame oplossingen en investeringen die de veerkracht van onze gemeente op lange termijn bevorderen. De gemeente Molenlanden werkt aan een aanpak die meer inzicht geeft in de risico’s die we als gemeente lopen, zodat politiek ook de juiste afwegingen gemaakt kunnen worden tussen (pro)actief investeren in het voorkomen van schade of het (re)actief acteren op ontstane schade.
- De gemeente Molenlanden heeft, net als andere overheidsinstellingen, te maken met wet- en regelgeving op het gebied van inkoop en aanbesteding. Vanzelfsprekend wordt hier zo goed mogelijk invulling aan gegeven, maar dit sluit niet uit dat hierover een geschil kan ontstaan met een (mogelijk) benadeelde partij. Afhankelijk van de specifieke situatie zouden partijen een schadevergoeding kunnen vorderen en/of beëindiging van een contract proberen af te dwingen. Dit laatste heeft dan weer tot gevolg dat gecontracteerde partij mogelijk een schadevergoeding eist.

Financiële kengetallen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is een aantal financiële kengetallen opgenomen die inzicht geven in de financiële positie van de gemeente. In het onderstaande overzicht de uitkomsten.

Ratio’s in %	2026	2027	2028	2029	2030
Netto schuldquote	33,0	27,8	25,6	23,4	21,2
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	28,6	23,7	21,3	19,2	17,1
Solvabiliteitsratio	41,5	43,0	40,4	37,7	35,5
Structurele exploitatieruimte	1,46	2,05	2,13	2,09	2,04
Grondexploitatie	1,5	0,0	-0,7	-1,1	-0,4
Belastingcapaciteit	104,0	104,1	108,4	113,0	117,8

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een netto schuldquote tot 100% wordt algemeen beschouwd als goed. Dit kengetal wordt voor de gemeente Molenlanden daarom als goed beoordeeld. Dit percentage berekening is gebaseerd op de huidige lening portefeuille. Als we in de toekomst leningen afsluiten om de investeringen te kunnen doen stijgt dit percentage. De geprognotiseerde balans laat deze ontwikkeling zien.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio verstaan we het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. De ratio is hoog doordat er sprake is van

een groot eigen vermogen. Een gezond percentage ligt in ieder geval boven de 20%. De gemeente Molenlanden komt ruimschoots uit boven deze ondergrens.

Structurele exploitatieruimte
Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Dit kengetal laat zien dat er sprake is van een kleine ruimte in de structurele exploitatie.

Grondexploitatie
Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Het betreft hier de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van belastingcapaciteit is hier: woonlasten van een meerpersoonshuishouden, opgebouwd uit OZB, afvalstoffen- en rioolheffing. De staat van de grond in een deel van onze gemeente zorgt ervoor dat we relatief hoge kosten voor riolering in onze rioolheffing verrekenen waardoor we net boven de 100 procent uitkomen.

Beoordeling onderlinge verhouding tussen kengetallen
De gemeente Molenlanden heeft een stevige financiële reservepositie. De solvabiliteitsratio is hoog. Tegenvallers kunnen opgevangen worden door aanwending van de reserves, wat ook blijkt uit de hoge weerstandsratio. Het beleid is erop gericht om structurele uitgaven te dekken door structurele inkomsten.

2.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen, de zogenoemde kapitaalgoederen. Dit zijn wegen, verkeersvoorzieningen en overig straatmeubilair, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, spelen, groen, begraafplaatsen, riolering, water, sportaccommodaties en gebouwen. Kapitaalgoederen hebben onderhoud nodig, zodat wij een veilig gebruik kunnen waarborgen. Zowel meerjarig groot onderhoud als dagelijks, klein onderhoud. De kosten daarvan en de planning zijn vastgelegd in beheerplannen.

Ook voor de inwoners is de kwaliteit van hun leefomgeving belangrijk. Teruglopende kwaliteit kan leiden tot kleine ergernissen, klachten of zelfs serieuze ongelukken. Een goede afhandeling van meldingen is daarom van groot belang. Bij herinrichtingsplannen en reconstructies vinden we de betrokkenheid en het informeren van inwoners van groot belang. Samen met onze samenwerkings-partners hebben we hier continu aandacht voor. Dit blijft een punt van doorlopende ontwikkeling. Denk aan het inzetten van de projectenwebsite, de Bouwapp en andere passende (online) kanalen en middelen.

In onderstaand overzicht staan de beheerplannen met daarin de beleidskaders die voor de diverse kapitaalgoederen zijn opgesteld:

Beheerplannen	Vastgesteld door raad of college	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Integraal Beheerplan Buitenruimte	2021	2026	Ja	Nee
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) [1)]	2020	2024	Ja	Nee
Baggerplan	2022	2033	Ja	Nee
Beheerplan Begraafplaatsen	2021	2026	Ja	Nee
Meerjarenplan Sportvelden [2)]	2026	2030	Ja	Nee
Gebouwen [3)]	2021	2041	Ja	Nee

1) De uitkomsten van het Gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2024 (GRP) zijn opgenomen en ingepast in het Integraal Beheerplan Buitenruimte. Het nieuwe GRP wordt medio 2026 opgeleverd, en gaat vanaf dan WRP (Water- en RioleringsProgramma) heten.
2) Meerjarenplan Sportvelden wordt 5-jaarlijks geactualiseerd binnen het vastgoed-en accommodatiebeleid.
3) Beheerplan Gebouwen wordt 3-jaarlijks geactualiseerd.

Integraal Beheerplan Buitenruimte

Het Integraal Beheerplan Buitenruimte Molenlanden 2022-2026 (verder: Beheerplan) is gebaseerd op een lange termijnplanning voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De beleidsuitgangspunten, kaders en kosten zijn hierin vastgelegd. Dit plan geeft inzicht in de huidige en de gewenste (beeld)kwaliteit van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte inclusief het benodigde budget (met een doorkijk tot en met 2031). De actualisatie van het lopende Beheerplan is opgestart en het nieuwe Beheerplan 2027-2031 wordt in 2027 vastgesteld, en verwerkt in de begrotingscijfers vanaf 2028.

Het Beheerplan heeft betrekking op de volgende categorieën voorzieningen (assets): wegen, verkeersvoorzieningen en overig (straat)meubilair, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, spelen, groen, riolering, water.

Het nieuwe GRP (Gemeentelijk Rioleringsplan) wordt eind 2026 opgeleverd, en gaat vanaf dan WRP (Water- en RioleringsPlan) heten. De uitkomsten van het nieuwe WRP worden verwerkt in de begroting 2027 en worden opgenomen en ingepast in het nieuwe Beheerplan.

De begraafplaatsen, het baggeren, sportaccommodaties en gemeentelijke gebouwen vallen buiten het kader van het huidige

Beheerplan, en hebben eigen beheerplannen. In het nieuwe Beheerplan worden de begraafplaatsen ook onderdeel van dit plan. Hiervoor wordt dus geen apart beheerplan meer vastgesteld.

Planmatig beheer - Uitvoering in 2027
Het onderhoud in 2027 en verder is gebaseerd op de onderhoudsplanningen van de betreffende voorzieningen binnen de buitenruimte. Deze planningen actualiseren we jaarlijks.

Het (planmatig) beheer en onderhoud is gericht op het veilig en doelmatig in stand houden van de diverse voorzieningen. Bij reconstructies en herinrichtingen worden de onderhouds- en vervangingswerkzaamheden zo veel als mogelijk integraal opgepakt. De planning en realisatie van reconstructies en herinrichtingen komt door verschillende oorzaken steeds vaker onder druk te staan waarbij de startdatum van een project doorschuift. Hierdoor wordt ook de lopende onderhoudsperiode verlengd, en er daardoor meer en/of intensiever onderhoud gepleegd moet worden. Hiervoor wordt in het nieuwe Beheerplan een passende oplossing gezocht. De in 2027 geplande reconstructies, herinrichtingen en dergelijke staan in het deel 3.10 Investeringen.

Kwaliteitsniveau
Beoordeling van de (beeld)kwaliteit gebeurt conform de CROW-normen. Het uitgangspunt binnen Molenlanden is dat de buitenruimte standaard onderhouden wordt op kwaliteitsniveau B. Uitzondering hierop zijn de zichtlocaties in de kernen. Voor deze gebieden wordt kwaliteitsniveau A aangehouden. Binnen deze gebieden passen we duurzame materialen toe en geven we een plus aan de inrichting. Het kwaliteitsniveau en eventuele aanvullende eisen worden bij de toelichting van de diverse kapitaalgoederen nader benoemd onder het kopje *Kaders*.

Klimaat en duurzaamheid
Deze onderwerpen zijn steeds nadrukkelijker in beeld. Bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden binnen de openbare ruimte houden we rekening met onze klimaat- en duurzaamheidsuitgangspunten. Zowel technische als financiële haalbaarheid en effecten worden hierbij steeds meegewogen. Het “Handboek duurzaamheid in gebiedsontwikkelingen” vormt de basis voor de maatregelen, die zoveel mogelijk in de HIOR zijn verwerkt.

In 2026 is een vervolg gegeven aan het in beeld brengen van de klimaatschaderisico’s, met het opstellen van een afstromingsmodel voor de kern Noordeloos. Voor andere kernen wordt dit in 2027 opgepakt. Hiermee brengen we in beeld waar in onze kernen de kans op wateroverlast het grootst is en welke maatregelen nodig zijn.

Er is een wettelijke verplichting om de energievraag van alle assets in beeld te hebben en maatregelen te treffen om energie te besparen. Hier is in 2026 mee gestart voor de assets riolering en openbare verlichting. Dit wordt in 2027 verder uitgewerkt.

Voor het gemeentelijk vastgoed werkt de gemeente volgens de in 2024 vastgestelde CO_2-routekaart en het bijbehorende Meerjaren Investeringsplan (MJIP) verduurzaming. De hierin opgenomen maatregelen worden jaarlijks uitgevoerd en waar mogelijk gekoppeld aan natuurlijke onderhoudsmomenten. Daarbij wordt gestuurd op energiebesparing, vermindering van CO_2-uitstoot en verbetering van de energieprestaties van gebouwen. Daarnaast worden wettelijke verplichtingen op het gebied van energiebesparing en informatievoorziening geborgd binnen het beheer- en onderhoudsproces.
Voor circulaire economie is in de loop van 2026 aan de hand van een uitvoeringsprogramma in beeld gebracht welke maatregelen we kunnen inzetten. Hierbij is o.a. gekeken naar de MKI (MilieuKosten Indicator) voor betonklinkers versus gebakken klinkers, welk type

groene parkeerplaats het beste scoort, de relevante materiaalstromen waar de meeste circulaire winst te behalen is als gemeente, en hoe we circulair werken in bestekken kunnen opnemen. Dit krijgt een vervolg in 2027, zodat we circulair denken en werken stap voor stap beter in het werk inpassen.

Bijhouden gegevens en inspecties

Voor bijna alle kapitaalgoederen geldt dat voor het bijhouden van de gegevens over arealen, kwaliteitsgegevens en uitgevoerde inspecties diverse gedigitaliseerde beheerprogramma's beschikbaar zijn. Deze gegevens benutten we voor de actualisatie van de diverse beheerplannen.

Kapitaalgoederen per categorie

De totale oppervlakte van de gemeente Molenlanden is ongeveer 19.160 hectare. De gemeente heeft hiervan ongeveer 323 hectare aan openbare ruimte in beheer en onderhoud. Onze kapitaalgoederen liggen voornamelijk binnen de bebouwde kommen van de 20 kernen. Een uitzondering hierop vormen de onderdelen Openbare Verlichting, Riolering, Straatnaamborden en onderdelen van Straatmeubilair. Deze onderhouden we ook buiten de bebouwde kom.

Hieronder lichten we de diverse kapitaalgoederen afzonderlijk toe, waarbij de genoemde cijfers een indicatie van de omvang geven. Een tabel met een totaaloverzicht van de areaalgegevens staat achteraan in deze Paragraaf.

Wegen

Kerncijfers

De gemeente beheert wegen met een totale lengte van ongeveer 175 km, onderverdeeld in:

- Asfaltverharding ca. 325.000 m^2
- Elementenverharding (klinkers en tegels) ca. 1.210.000 m^2
- Overige verharding ca. 20.000 m^2

Kaders

Volgens de wet moet de gemeente zorgen voor een goede staat van onderhoud van het gemeentelijk wegennet. Daarom moet het wegennet aan minimale eisen voldoen. Hiervoor worden de gebruikelijke richtlijnen van het CROW gehanteerd.

Beheer en onderhoud

Het kwaliteitsniveau brengen we jaarlijks in kaart via visuele inspecties die we in het voorjaar laten uitvoeren. Op basis van de resultaten van de inspecties wordt het jaarlijks (klein) onderhoud aan asfalt- en open verhardingen uitgevoerd. Verder worden werkzaamheden rondom belijning en markeringen uitgevoerd. Ook wordt adequaat ingespeeld op calamiteiten, klachten en meldingen van bewoners.

Toegankelijkheid

In het VN-verdrag Handicap is het doel vastgelegd dat personen met een beperking volledig aan de samenleving kunnen deelnemen door drempels zoveel mogelijk weg te nemen. Onze gemeente heeft zich ook geconformeerd aan dat beleid. Om op dit punt verbeteringen in de openbare ruimte door te voeren is een jaarlijks budget beschikbaar. Hiervan zijn per jaar in een aantal kernen de toegankelijkheid van de openbare ruimte geïnspecteerd. Deze cyclus is in 2026 afgerond, en de hieruit voortkomende maatregelen worden in 2027 uitgevoerd. Toegankelijkheid zit inmiddels al aardig in ons DNA, en we houden hier zowel tijdens ons dagelijks onderhoud als bij projecten rekening mee. Er is geregeld overleg met de Bouwadviescommissie over Toegankelijkheid.

Verkeersvoorzieningen en overig (straat)meubilair

Kerncijfers

Areaaloverzicht objecten in de openbare ruimte:

- Verkeers- en straatnaamborden. incl. bewegwijzering en portalen ca. 6.050 st.
- Overige verkeersvoorzieningen ca. 374 st.

- Schrikhekken ca. 418 st.
- Afvalbakken ca. 575 st.
- Abri's (bushokjes) ca. 23 st.
- Banken en picknicksets ca. 591 st.
- Bloembakken ca. 180 st.
- Hekwerken ca. 4.600 m[1]
- Palen ca. 4.500 st.
- Overige objecten (o.a. fietssluizen en fietsklemmen) ca. 1.210 st.
- Openbare kunst ca. 33 st.

Kaders

In de openbare ruimte van de gemeente staat een groot aantal verkeersvoorzieningen en overig (straat)meubilair. Al deze voorzieningen behoren niet tot de weg zelf, maar geven praktische invulling aan het gebruik van de openbare ruimte. Ze vormen een ondersteuning aan de bruikbaarheid en verkeersveiligheid van de weg. Daarnaast leveren ze een belangrijke bijdrage aan de uitstraling en kwaliteit van de leefomgeving.
De gemeente heeft de plicht om de openbare ruimte met de daarin aanwezige voorzieningen deugdelijk te onderhouden. Hiervoor worden de gebruikelijke richtlijnen van het CROW gehanteerd.

Beheer en onderhoud

Vanaf 2022 is per jaar van 3 tot 4 kernen - via visuele inspecties - het kwaliteitsniveau van de verkeersvoorzieningen en straatmeubilair in kaart gebracht. In 2026 zijn de laatste kernen geïnspecteerd. Vanaf 2027 worden de wegen iedere 3 tot 5 jaar geschouwd. Verder wordt adequaat ingespeeld op meldingen van bewoners.
Naast het regulier onderhoud aan deze voorzieningen wordt ook een deel van het jaarbudget uitgegeven aan incidentele schades, diefstal en vandalisme.

Civieltechnische Kunstwerken

Kerncijfers

Areaaloverzicht:

- Bruggen en duikerbruggen ca. 245 st.
- Kademuren, steigers, trappen en vlonders ca. 95 st.

Kaders

De civieltechnische kunstwerken zijn onmisbaar in ons waterrijke gebied. Ze vormen een cruciale schakel in het functioneren van de infrastructuur en de leefbaarheid van onze gemeente.
Op basis van wetgeving geldt dat kunstwerken veilig moeten zijn en veilig gebruikt moeten kunnen worden. Dit betekent dat ze berekend moeten zijn op het verkeer en overig gebruik dat wordt toegelaten. Eisen aan de constructie zijn vastgelegd in NEN-normen.

Beheer en onderhoud

Jaarlijks worden de civieltechnische kunstwerken geschouwd op gebreken. Om de drie jaar worden alle kunstwerken volledig geïnspecteerd. Werkzaamheden worden ingepland op basis van de constateringen tijdens schouw of inspectie. Risicovolle kunstwerken worden tussentijds gemonitord door een risico-instandhoudingsanalyse.

Openbare verlichting

Kerncijfers

Areaaloverzicht:

- Lichtmasten en armaturen ca. 10.625 st.

Kaders

Een betrouwbare en goed functionerende openbare verlichting is belangrijk en draagt bij aan de veiligheid van onze burgers en de leefbaarheid van onze gemeente. De openbare verlichting is daarbij gericht op het verbeteren van de verkeersveiligheid, leefbaarheid en sociale veiligheid in het donker. Hierbij wordt gebruik gemaakt van duurzame, efficiënte en energiezuinige verlichtingsmiddelen. Voor

de aanwezige openbare verlichting geldt een zorgplicht voor het onderhoud. Ook moet de openbare verlichting (elektrotechnisch) veilig zijn.

Beheer en onderhoud
De aansturing van het dagelijks onderhoud aan de openbare verlichting is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling Bureau OVL Lek en Merwede. Meldingen van storingen en gevaarlijke situaties kunnen direct doorgegeven worden via hun internetpagina. Bureau OVL is ook een belangrijke schakel voor ontwerp en advies bij reconstructie-projecten. Op basis van leeftijd en energiezuinigheid wordt de verlichting integraal vervangen bij het uitvoeren van reconstructies en groot onderhoud.

Spelen

Kerncijfers
De gemeente beheert in totaal 137 speelplaatsen met daarop:

- Speel-/sporttoestellen en speelprikkels ca. 910 st.
- Hekwerken en ballenvangers ca. 5.667 m^1
- Veiligheidsondergronden ca. 7.837 m^2
- Kunstgrasvelden ca. 7.922 m^2

Kaders
Spelen en bewegen in de openbare ruimte zijn van groot belang voor de ontwikkeling en gezondheid van inwoners. Het VN-Kinderrechtenverdrag onderstreept het recht van kinderen op spel, beweging en vrije tijd. Een beweegvriendelijke leefomgeving faciliteert, stimuleert en daagt mensen uit om te spelen, sporten, bewegen en ontmoeten. Het Mulier Instituut monitort deze ontwikkeling landelijk via de Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO), waarin onder meer sport- en speelvoorzieningen, groen, water en de bereikbaarheid van voorzieningen worden meegenomen.
Het beheer en onderhoud van speelvoorzieningen is wettelijk geregeld via het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS) en is gericht op het waarborgen van veiligheid, kwaliteit en toegankelijkheid.

Beheer en onderhoud
Het areaal wordt jaarlijks drie keer geïnspecteerd en meerdere malen geschouwd. Dit wordt verwerkt in een digitaal beheerpakket. Geconstateerde gebreken herstellen we zo snel als mogelijk. Vervangen van speelvoorzieningen doen we op basis van leeftijd en waar mogelijk integraal met reconstructies in de wijk. Belangrijke speerpunten zijn: maatwerk, duurzaamheid, klimaatadaptie, sociale cohesie, doelgroep, veiligheid, voldoende uitdaging en in ieder geval altijd in goed overleg met de omgeving en gebruikers.

Groen

Kerncijfers
Areaaloverzicht openbaar groen, excl. begraafplaatsen:

- Gazons ca. 353.400 m^2
- Bermen/"ruw" gras ca. 610.700 m^2
- Bomen ca. 15.382 st.
- Hagen ca. 33.700 m^1
- Overige beplantingen ca. 189.500 m^2

Kaders
Het onderhoud aan openbaar groen is erop gericht een acceptabel niveau te handhaven. Het beeldkwaliteitsniveau is gesteld op B, conform het integraal beheerplan. Gebieden met een hoogwaardige of afwijkende inrichting worden op A onderhouden. Voor nieuwbouwontwikkelingen is een groennorm vastgesteld. Deze norm vereist een minimaal te realiseren hoeveelheid en soorten groenvoorzieningen.

Beheer en onderhoud
Jaarlijks wordt een derde deel van het boombestand middels een inspectiecyclus gecontroleerd op veiligheid. Aan de hand van de

uitkomsten nemen we maatregelen die in eerste instantie gericht zijn op veiligheid.

Klimaat en biodiversiteit
In het kader van klimaatadaptatie (o.a. wateroverlast, hittestress) speelt de soort en de hoeveelheid groen een belangrijke rol. In plannen realiseren we daarom meer dan voorheen ruimte voor groen en water. Bij nieuwe inrichting en het uitvoeren van beheermaatregelen proberen we de biodiversiteit te verhogen. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van natuurontwikkelingslocaties (met educatieve functie) en extensiever maaibeheer. Daarnaast zoeken we bij elk herinrichtingsproject naar mogelijkheden om het areaal groen te vergroten, waarbij nadrukkelijk naar de juiste soortkeuze voor de juiste locatie wordt gekeken.

Begraafplaatsen

Kerncijfers
Areaaloverzicht van in totaal 25 begraafplaatsen:

- Verhardingen ca. 28.900 m^2
- Groenelementen ca. 41.250 m^2
- Bomen ca. 700 st.
- Grafvelden ca. 39.200 m^2
- Urnenmuren 18 st.
- Jaarlijks zijn er gemiddeld 260 begravingen op de begraafplaatsen in Molenlanden.

Kaders
Alle begraafplaatsen worden onderhouden op beeldkwaliteitsniveau A, conform het vastgestelde ‘Beleidsdocument begraafplaatsen Molenlanden’. In het vastgestelde ‘Beheerplan begraafplaatsen 2022-2026' en het ‘Uitvoeringsplan begraafplaatsen’ zijn diverse uitvoeringsmaatregelen opgenomen die invulling geven aan de kaderstelling uit het beleidsdocument. Vanaf 2027 maken begraafplaatsen onderdeel uit van het nieuwe Integraal Beheerplan Buitenruimte.

Op 7 juli 2026 is door uw raad de motie: ‘M2026-16 grafrechten eerlijk verdelen’ aangenomen. U vraagt het college om:
1. De kosten die samenhangen met graven uitgegeven voor onbepaalde tijd en historische of bijzondere graven, niet langer toe te rekenen aan de begraafrechten, maar qua kostenstructuur onder te brengen bij onderhoud van gemeentelijk groen, erfgoed of openbare ruimte.
2. Alternatieve financiering te realiseren in 2027.
De financiële vertaling van deze motie krijgt zijn beslag in de begroting 2027.

Beheer en onderhoud
Het kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen monitoren we jaarrond. Mede op basis hiervan wordt het (klein) onderhoud aan de verhardingen, groen en graven uitgevoerd. Ook wordt adequaat ingespeeld op meldingen van bezoekers.

Riolering

Kerncijfers
Areaaloverzicht:

- Vrijverval riolering ca. 228 km
- Druk- en vacuümriolering, persleidingen ca. 231 km
- Pompunits en hoofdgemalen ca. 1.845 st.
- Bergbezinkvoorzieningen 16 st.
- Drainage ca. 16 km
- Kolken ca. 14.000 st.
- Peilbuizen 27 st.

Kaders
Het rioolstelsel van de gemeente onderhouden we volgens de in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) geformuleerde uitgangspunten en kwaliteitsniveaus. In de tweede helft van 2024 is gestart met de actualisatie van het GRP. Het nieuwe GRP, wat vanaf dan WRP (Water- en RioleringsProgramma) gaat heten, is vertraagd. Dit wordt in plaats van medio 2025 eind 2026 opgeleverd en bestuurlijk

vastgesteld. De vertraging is vooral ontstaan, omdat het thema “alternatieve sanitatie” verder uitgewerkt moest worden.

Beheer en onderhoud
De uitkomsten van het nieuwe WRP worden integraal verwerkt en ingepast binnen het Integraal Beheerplan Buitenruimte. Bij de rioolrenovatiewerkzaamheden is de samenhang met herstraatwerkzaamheden van belang.
De kosten van het riool worden via een kostendekkend tarief doorberekend. In de Paragraaf Lokale Heffingen wordt dit verder toegelicht.

Water

Kerncijfers
Areaaloverzicht:

- Open water (sloten en plassen) ca. 311.400 m^2
- Beschoeiingen ca. 33.000 m^1
- Natuurlijke oevers ca. 14.000 m^1
- Kleine duikers ca. 5.330 m^1

Kaders
Watergangen zijn van groot belang voor de opvang en de aan- en afvoer van hemelwater en grondwater. Het waterschap zorgt voor het onderhoud van de A-watergangen (weteringen en de grotere sloten). Kleinere sloten ('schouwsloten') moeten worden onderhouden door eigenaren van percelen die aan deze sloten grenzen, waaronder de gemeente. Dit onderhoud moet gebeuren volgens eisen die in de waterschapsverordening van Waterschap Rivierenland (WSRL) staan. WSRL heeft nieuw beleid vastgesteld omtrent de watercompensatie. Deze compensatie is meer dan voorheen, en is afhankelijk van de hoeveelheid extra verharding die wordt aangebracht.
Beheer en onderhoud
Vasthouden van water binnen het gebied wordt een steeds groter thema. We besteden aandacht aan het behouden en vergroten van open water en het robuuster maken van watergangen en duikers. De beschoeiingen en oeverbeschermingen worden hier ook bij betrokken.

De duikers worden regelmatig geïnspecteerd en gereinigd om doorstroming van de watergangen te waarborgen. Naast de duikers zijn ook beschoeiingen en andere oeverbeschermingen opgenomen binnen het beheerplan. Planmatig onderhoud wordt uitgevoerd conform het in 2023 opgestelde onderhouds- en vervangingsplan voor de beschoeiingen, andere oeverbeschermingen en duikers.

Door het baggeren van watergangen kan voldoende afvoercapaciteit worden gewaarborgd. Het baggeren gebeurt cyclisch, gemiddeld om de tien jaar. Door regelmatig te baggeren verbetert ook de waterkwaliteit in onze watergangen waarmee wordt bijgedragen aan een groter doel, de Kader Richtlijn Water (KRW).

Sportaccommodaties

Kerncijfers
Areaaloverzicht:

- 1 korbalvereniging met 2 wedstrijdvelden
- 10 voetbalverenigingen met 27 wedstrijdvelden
- Sportgebouwen 10 st.
- Zwembaden 2 st.

Kaders
De gemeentelijke sportaccommodaties worden onderhouden conform het vastgestelde ‘Vastgoed- en accommodatiebeleid’. Het onderhoud aan de gebouwen op sportaccommodaties vindt plaats conform genoemd beleid, en is - gebundeld met de overige gemeentelijke gebouwen - verwoord onder het kopje Gebouwen.

Beheer en onderhoud
Uitgangspunt van het accommodatiebeleid is dat verenigingen een keuze hebben kunnen maken welke onderhoudswerkzaamheden

men als vereniging zelf ter hand neemt. Voor deze werkzaamheden krijgen de verenigingen een marktconforme onderhoudsvergoeding. Afstemming over en controle op de onderhoudswerkzaamheden vindt jaarlijks plaats.

Renovatie/vervanging

Voor de buitensportaccommodaties van de korfbal- en voetbalverenigingen is voor de zogenaamde basisvoorzieningen (velden, leunhekken, omliggende paden e.d.) een Meerjarenplan (MJP) Sportvelden opgesteld en opgenomen in het investeringsprogramma. Dit MJP voorziet in de renovatie c.q. vervanging van de basisvoorzieningen aan het einde van de levensduur.

Gebouwen

Een extern adviesbureau stelt op basis van de meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's) de jaarlijkse onderhoudsplannen op en begeleidt tevens de uitvoering van de werkzaamheden. De gemeente vervult hierbij de regierol.
De gymtoestellen in de sporthallen worden periodiek gekeurd. Indien onderdelen worden afgekeurd, vindt reparatie of vervanging plaats om de veiligheid van gebruikers te waarborgen.
Voor de kerktorens wordt in 2027 een deel van de door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed toegekende onderhoudssubsidie voor de periode 2026-2030 ingezet ten behoeve van de geplande onderhoudswerkzaamheden.
In het kader van het verduurzamingsprogramma worden diverse energiebesparende maatregelen uitgevoerd. Zo wordt onder andere de bestaande verlichting in de sporthallen De Klipper en Poortzicht vervangen door energiezuinige LED-verlichting.

Totaaloverzicht omvang arealen Kapitaalgoederen

Onderdeel	Hoeveelheid	Eenheid
Wegen		
• Totale lengte wegen	175	km
• Asfaltverharding	325.000	m^2
• Elementenverharding (klinkers en tegels)	1.210.000	m^2
• Overige verharding	20.000	m^2
Objecten in de openbare ruimte		
• Verkeers- en straatnaamborden. incl. bewegwijzering en portalen	6.050	st.
• Overige verkeersvoorzieningen	374	st.
• Schrikhekken	418	st.
• Afvalbakken	575	st.
• Abri's	23	st.
• Banken en picknicksets	591	st.
• Bloembakken	180	st.
• Hekwerken	4.600	m^1
• Palen	4.500	st.
• Overige objecten (o.a. fietssluizen en fietsklemmen)	1.210	st.
• Openbare kunst	33	st.
Civieltechnische kunstwerken		
• Bruggen en duikerbruggen	245	st.
• Kademuren, steigers, trappen en vlonders	95	st.
Openbare verlichting		
• Lichtmasten en armaturen	10.625	st.
Spelen		
• Speelplaatsen	137	st.
• Speel-/sporttoestellen en speelprikkels	910	st
• Hekwerken en ballenvangers	5.660	m^1
• Veiligheidsondergronden	7.837	m^2
• Kunstgrasvelden	7.922	m^2
Openbaar groen (excl. begraafplaatsen)		
• Gazons	353.361	m^2
• Bermen/"ruw" gras	610.715	m^2
• Bomen	15.382	st.

• Hagen	33.708	m^1
• Overige beplantingen	189.502	m^2
Begraafplaatsen	25	st.
• Verhardingen	28.900	m^2
• Groenelementen	41.250	m^2
• Bomen	700	st.
• Grafvelden	39.200	m^2
• Urnenmuren	18	st.
Riolering		
• Vrijverval riolering	228	km
• Druk- en vacuümriolering, persleidingen	231	km
• Pompunits en hoofdgemalen	1.845	st
• Bergbezinkvoorzieningen	16	st
• Drainage	16	km
• Kolken	15.500	st.
• Peilbuizen	27	st.
Stedelijk water		
• Open water (sloten en plassen)	311.400	m^2
• Beschoeiingen	33.000	m^1
• Natuurlijke oevers	14.000	m^1
• Kleine duikers	5.330	m^1
Gebouwen		
• Gemeentekantoren	1	st.
• Gemeentewerven	4	st.
• Zoutloods	1	st.
• Kinderdagverblijven	7	st.
• Gebouwen op begraafplaatsen	23	st.
• Kerktorens	16	st.
• Dorpshuizen/buurtcentra	6	st.
• Sportaccommodaties	11	st.
• Jeugdhonken	3	st.
• Aanland-/overlegplekken Sociaal Team	4	st.
• Woningen	3	st.

2.4 Paragraaf financiering

In deze paragraaf informeren wij u over het voorgenomen treasurybeleid voor 2027.

Beleidsvoornemens financiering

Afhankelijk van het feitelijke verloop van onze liquiditeitspositie zal in de begrotingsperiode 2027–2030 nog een paar langlopende leningen worden aangetrokken om geplande investeringen te kunnen financieren. Dit hangt niet alleen samen met de investeringen die we nog zullen doen de komende jaren maar ook met nog te nemen besluiten zoals die uit het IHP (Integraal Huisvestingsplan). Onze liquiditeitspositie wordt gemonitord op basis van doorrekeningen en planningen en elk kwartaal opnieuw bezien. Het verloop hiervan is soms moeilijk te bepalen doordat bijvoorbeeld vertraging kan optreden in uitvoering, dit zit met name bij projecten of investeringen.

Rentevisie 2027

De inflatie is in 2026 opgelopen vanwege diverse internationale spanningen. Na twee renteverlagingen in 2025 is er in 2026 sprake van een verhoging. Naar schatting zal de rente in 2026 totaal met 3 verhogingen met 0,75% zijn verhoogd. Voor 2027 is dit ons uitgangspunt. Binnen Molenlanden gaan we voor 2027 dan uit van een hogere rente dan in 2025 en 2026. De rente op de kapitaalmarkt voor lang geld (20 jaar) is op het moment van schrijven rond de 3,60% tot 3,90% voor decentrale overheden in Nederland. Bij de Kadernota 2027 zijn wij uitgegaan in onze berekeningen van 3,75% bij een looptijd van 20 jaar, die is dan ook verwerkt in deze begroting.

Berekening interne rente

Berekening rente-omslag 2027 *Bedragen x €*	
Toe te rekenen rente aan de taakvelden	4.611
Boekwaarde investeringen en verstrekte geldleningen	347.231
Rente omslag percentage (afgerond)	**1,5**

Aan de investeringen die op de staat van activa zijn opgenomen, is een rentepercentage toegerekend van 1,5 %. Deze rentebedragen komen ten laste van de begroting 2027.

Financieringsbehoefte in 2027

Financieringsbehoefte per 1-1-2027 *Bedragen x € 1.000*	
Te financieren investeringen en versterkte geldleningen*	51.232
Af: Beschikbare liquiditeiten	-
Af: Beschikbaar kasgeldlimiet	12.996
Af: Vrij aanwendbare Reserves en voorzieningen	39.039
Financieringsbehoefte 2027	+/+ 803

*Bestaat uit: Verstrekte geldleningen € 5.292, nieuwe investeringen 2027: € 13.795 met deelfactor 3 van 80% (= € 3.678) en openstaande investeringen van € 114.850 met deelfactor 2 van 80% (= € 45.940). Dit is gebaseerd op de doorlooptijd van 3 tot 4 jaar en de feitelijke kasstroom van 80% per investering, 20% is namelijk geen feitelijke kasstroom.

Onze financieringsbehoefte ligt in de praktijk vaak lager dan de berekende financieringsbehoefte. Dit wil zeggen dat veel uitgaven op met name investeringen vertraging oplopen en of lager blijken uit te pakken waardoor het uiteindelijke bedrag lager uitvalt. We hebben de bovenstaande berekening dan ook geprobeerd daarop aan te sluiten.

Ontwikkeling van de leningenportefeuille

De ontwikkeling van de schuldpositie voor de komende jaren:

Jaarlijkse stand per 31-12 *Bedragen x € 1.000*	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Rentelasten per begrotingsjaar	922	1.632	2.129	2.254
Nieuw aan te trekken lening	33.000	33.000	14.000	-
Totaal uitstaande schuld (incl. nieuwe leningen)	39.818	103.471	113.472	107.694
Reguliere aflossingen	2.347	2.349	2.478	2.356
Aflossingen nieuwe leningen	-	1.650	3.300	4.000
Stand leningen per 31-12	70.471	99.472	107.694	101.338
Gemiddeld rentepercentage	1,31%	1,64%	1,97%	2,22%

*In de berekeningen is uitgegaan van een gemiddelde per 1-7 in een lopend jaar.

In de loop van 2027 zal naar alle waarschijnlijk een nieuwe geldlening worden aangegaan voor de periode van 20 jaar. De verwachting is dat dit € 33.000.000 bedraagt. De eerste aflossing op een nieuwe lening is steeds een jaar later. In 2028 verwachten we nogmaals een bedrag van € 33.000.000 te moeten lenen en in 2029 € 14.000.000.

Kasgeldlimiet

De gemiddelde kasgeldlimiet (schuld korter dan 1 jaar) is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotingstotaal.
Voor onze gemeente komt dit voor 2027 uit op een bedrag van € 12.955.990 gemiddeld (8,5% van € 152.894.000).

Verloop kasgeldlimiet per kwartaal:

Toets kasgeldlimiet *Bedragen x € 1milj.*	**Kw1**	**Kw2**	**Kw3**	**Kw4**
Totaal netto vlottende schuld	-	-	-	-
Toegestane kasgeldlimiet	13	13	13	13
Ruimte (+) of overschrijding (-)	**13**	**13**	**13**	**13**

De gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotingstotaal. Voor onze gemeente komt dit voor 2027 uit op een bedrag van € 12.995.990. Onze berekende theoretische financieringsbehoefte geeft een lager bedrag weer.

Renterisiconorm

Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

In onderstaande tabel is de verwachten ontwikkeling van deze renterisiconorm voor 2027-20230 weergegeven

Berekening renterisiconorm *Bedragen x € 1.000*	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
1. Begrotingstotaal	152.894	147.785	151.286	154.927
2. Wettelijk percentage	20%	20%	20%	20%
3. Renterisiconorm (1x2)	30.578	29.557	30.257	30.985
4. Renteherzieningen	0	0	0	0
5. Aflossingen	2.347	3.999	5.778	6.356
6. Bedrag waarover renterisico gelopen wordt (4+5)	2.347	3.999	5.778	6.356
7. Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	28.231	25.558	24.479	24.629

De bedragen aan langlopende leningen waar de gemeente de komende jaren een renterisico over loopt, blijven voor 2027 en 2028 niet binnen de norm (wet FIDO). Voor de jaren na 2029 en 2030 is dit wel het geval.

Opgenomen leningen met een looptijd langer dan een jaar

De lening portefeuille met een looptijd van een jaar of langer telt op dit moment op tot een totaal van € 42.036.000 aan het einde van 2026.

2.5 Paragraaf bedrijfsvoering

Visie en ontwikkeling

Molenlanden is een vernieuwende organisatie die continu op zoek is naar de beste manier om onze inwoners, ondernemers en partners van dienst te zijn. Om de inlevende gemeente te zijn die we nastreven zijn medewerkers wendbaar en verbindend. We zijn gericht op actief leren en het nemen van verantwoordelijkheid.

We houden onze bedrijfsvoering op orde. Hierdoor kunnen we overzicht houden, beter samenwerken en meer waarde toevoegen. Bedrijfsvoering verandert voortdurend. Daarom volgen we nieuwe ontwikkelingen en signalen uit de samenleving en spelen hierop in, op de Molenlandse manier: dichtbij, betrokken en praktisch.

In de paragraaf Bedrijfsvoering beschrijven we de primaire en ondersteunende processen die we inzetten om de dienstverlening aan onze inwoners, bedrijven en intern te garanderen. Hieronder beschrijven we per thema wat we willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen.

I-domein

Wat willen we bereiken?

In 2030 een betrouwbare, robuuste, veilige, privacybestendige en toekomstgerichte ICT- en informatievoorziening ingericht volgens de vastgestelde architectuur. De digitale weerbaarheid van de organisatie verder versterken. De bescherming van (persoons)gegevens verbeteren en regie hebben op belangrijke digitale afhankelijkheden. Actuele technologische ontwikkelingen actief volgen en kansen op het gebied van digitalisering en AI benutten die bijdragen aan het verbeteren van de dienstverlening en een toekomstbestendige organisatie. Tot slot willen we zoveel mogelijk op tijd voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving.

Wat gaan we ervoor doen?

- We werken de Digitale koers 2026-2030 uit. Waarin ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging, soevereiniteit, inzet data en AI, privacy en ethiek en ontwikkeling organisatie (digitale vaardigheid medewerkers) in samenhang worden bekeken.
- We voeren maatregelen uit het tactisch informatiebeveiligingsbeleid uit. Waaronder het opzetten van leveranciersmanagement en mini-competities VNG op gebied van cyberweerbaarheid.
- We geven uitvoering aan een nieuwe tweejaarlijkse KPI audit informatiebeheer en geven een vervolg aan het advies aansluiting e-depot.

Juridische Zaken

Wat willen we bereiken?

De juristen staan dicht bij de inwoners en de collega's. Waar mogelijk, wenselijk en doelmatig worden juridische kwesties minnelijk opgelost. We streven naar rechtvaardige en mensgerichte oplossingen en het voorkomen van juridische procedures. Daarbij wordt de juiste balans gezocht tussen redelijkheid, rechtmatigheid en dienstbaarheid. Tegelijkertijd waken we over een optimale inzet van de juridische capaciteit, om grip te houden op risico's en budgetten en om producten van een optimale juridische kwaliteit te blijven leveren. Prioriteit is dat we voldoen aan de wet- en regelgeving en dat we de organisatie meenemen in de implementatie en bewustwording omtrent nieuwe wetgeving.

Wat gaan we ervoor doen?

- De vaste juridisch consulent van elk vakteam geeft gevraagd en ongevraagd juridisch advies en neemt het vakteam via de normbewaker mee in nieuwe of gewijzigde wet- en regelgeving.
- We lossen geschillen waar mogelijk minnelijk op. Het voorkomen van juridische procedures is het uitgangspunt,

tenzij dit leidt tot een ondoelmatige besteding van capaciteit en budgetten.
- We voeren met de vakteams het gesprek over de rol van de juristen en de verwachte en benodigde kennis en ondersteuning.
- We organiseren bijeenkomsten om juridische basiskennis van (nieuwe) medewerkers op peil te brengen en te houden.
- We investeren in de doorwerking van de adviezen van de commissie bezwaarschiften in de organisatie Bijvoorbeeld door adviezen uit te leggen of naar aanleiding van de adviezen het gesprek aan te gaan in de organisatie.
- Zaken die vragen om specialistische kennis worden weloverwogen uitbesteed bij een vast advocatenkantoor.

Inkoop en contractbeheer

Wat willen we bereiken?

Waar de focus in 2026 lag op het vergroten van de zichtbaarheid, ligt de focus in 2027 op het waarborgen daarvan. We implementeren de aanbestedingskalender (Tenderkalender), om meer inzicht te krijgen in de aankomende interne en externe aanbestedingsprocedures. Daarnaast wordt het proces van de spendanalyse geoptimaliseerd. Het contractbeheer in Unit4 wordt verder geoptimaliseerd en we onderhouden contacten met gecontracteerde partijen, om optimaal gebruik te maken van onze contracten en tijdig te kunnen inspringen op ontwikkelingen.

Wat gaan we ervoor doen?

- We onderhouden periodiek contact met alle contracteigenaren en het tweewekelijkse inkoopspreekuur wordt voortgezet.
- We promoten en, zo nodig, verplichten het aanmaken van juiste en volledige inkooporders, zodat we de spendanalyse kunnen verbeteren.
- We nemen de in 2026 geïntroduceerde Tenderkalender (aanbestedingskalender) in gebruik en onderzoeken of dit voor onze organisatie het juiste middel is.
- We zetten in op het volledig registreren van de contracten en bijbehorende documenten in Unit4. Inclusief de nodige prestatieafspraken en servicenormen, zodat de nodige informatie goed zichtbaar en vindbaar is voor de juiste contracteigenaren. Hierdoor krijgen we meer grip op kosten, risico's en contractafspraken.
- We onderhouden periodieke contractgesprekken met zorgaanbieders en andere contractspartners.

Informatiecentrum

Klantcontactcentrum

Wat willen we bereiken?

We borgen kennis en werkprocessen zodat we een optimale kwaliteit behouden van dienstverlening. We sturen meer op data, inzichten en kwaliteit, zodat we beter kunnen inspelen op signalen van inwoners en ontwikkelingen binnen de organisatie.

Wat gaan we ervoor doen?

- We geven de professionalisering van het Klantcontactcentrum (KCC) verder vorm. Dat doen we onder andere door het nieuwe zaaksysteem te implementeren. Hierdoor registreren en beantwoorden we klantvragen beter en krijgen we meer inzicht om onze dienstverlening verder te verbeteren.
- We maken meer gebruik van managementinformatie, klantcontactdata en signalen vanuit het KCC om verbeteringen door te voeren.
- De samenwerking met andere teams blijven versterken om de dienstverlening aan inwoners als één geheel te verbeteren.

Webteam

Wat willen we bereiken?

We publiceren informatie die optimaal aansluit bij de informatiebehoefte van inwoners. Kwaliteit, relevantie en het juiste publicatiemoment staan daarbij centraal. Ook waarborgen we de toegankelijkheid en vindbaarheid van informatie op de website en verbeteren we de interne informatievoorziening via het intranet.

Wat gaan we ervoor doen?

- We optimaliseren processen en systemen waardoor we inwoners gerichter en effectiever bereiken via sociale media.
- We houden de inhoud van de website actueel en voldoen aan de geldende toegankelijkheidseisen, schrijven begrijpelijk en zijn eenvoudig te vinden door inwoners.
- We realiseren samen met onze collega's een nieuw intranet om zo de vindbaarheid van informatie voor medewerkers te verbeteren.
- We richten onze tijd, werkwijze en tools zo in dat meetbare verbeteringen te zien zijn in onze interne en externe communicatiekanalen.

Vastgoed

Wat willen we bereiken?

Wij beschikken over een vastgoedportefeuille die past bij de maatschappelijke doelen van de gemeente. Onze panden zijn goed onderhouden, toekomstbestendig en beheersbaar. We hebben actueel inzicht in onze gebouwen en sturen op een doelmatige inzet van vastgoed.
We richten ons op een kernportefeuille die aansluit bij de gemeentelijke opgaven. Daarom nemen we waar mogelijk afscheid van vastgoed dat geen onderdeel is van de kernportefeuille. Daarnaast verduurzamen we het gemeentelijk vastgoed. Bestaande gebouwen worden stapsgewijs energiezuiniger en nieuwe gebouwen realiseren we minimaal energieneutraal. Daarbij gebruiken we zoveel mogelijk circulaire materialen.

Wat gaan we ervoor doen?

Effectieve vastgoedportefeuille

- We verbeteren de vastgoedadministratie, zodat we beter kunnen sturen op de vastgoedportefeuille.
- We nemen afscheid van panden uit de niet-kernportefeuille door deze te slopen of af te stoten.
- We treffen tijdig voorbereidingen voor sloop of afstoting, bijvoorbeeld door huurcontracten op te zeggen.
- We voeren het geactualiseerde Vastgoed-, Accommodatie- en Tarievenbeleid uit en toetsen nieuwe initiatieven aan het afwegingskader.

Duurzame vastgoedportefeuille

- We voeren het Meerjaren Investeringsprogramma Duurzaamheid uit.
- We combineren duurzaamheidsmaatregelen zoveel mogelijk met geplande onderhoudswerkzaamheden uit de meerjarenonderhoudsplanning. Bijvoorbeeld door een dak te isoleren wanneer de dakbedekking wordt vervangen.
- Daarnaast voeren we zelfstandig uitvoerbare maatregelen uit, zoals ledverlichting en wettelijk verplichte verduurzamingsmaatregelen.
- Deze maatregelen voeren we in principe binnen één jaar uit.

Facilitair

Wat willen we bereiken?

We willen de hoge mate van dienstverlening op de Molenlandse manier vasthouden. Samenwerking, eigenaarschap en duidelijke verwachtingen vormen hierbij de basis. Medewerkers weten waarvoor zij bij Vastgoed & Facilitair terecht kunnen, waardoor vragen sneller worden afgehandeld en processen efficiënter verlopen.

We onderzoeken hoe het gemeentekantoor wordt gebruikt en welke ruimte de organisatie in de toekomst nodig heeft. Zo kunnen we op tijd maatregelen nemen.
Ook onderzoeken we de mogelijkheden om de uitgaande post verder te digitaliseren, met als doel efficiëntere, duurzamere en toekomstbestendige processen. Tegelijkertijd werken we verder aan een aantrekkelijke en functionele werkomgeving door de gefaseerde vervanging van het meubilair.

Wat gaan we ervoor doen?
We brengen het in 2026 opgestelde overzicht van taken, verantwoordelijkheden en dienstverlening van Vastgoed & Facilitair actief onder de aandacht via intranet, onboarding en interne communicatie. Daarnaast zorgen we voor heldere werkafspraken en eenduidige processen.
We onderzoeken het gebruik van het gemeentekantoor, de bezetting van werkplekken en de toekomstige huisvestingsbehoeften van de organisatie. Op basis van de resultaten brengen we verbetermogelijkheden en toekomstscenario's in beeld.
Daarnaast analyseren we de huidige werkwijze rondom de uitgaande post en onderzoeken we welke stappen mogelijk zijn om deze processen verder te digitaliseren.
Tot slot vervangen we het meubilair stapsgewijs in 2027 en 2028. Hiermee werken we toe naar een moderne, uniforme en toekomstbestendige inrichting van het gemeentekantoor.

Communicatie
Wat willen we bereiken?
Wij communiceren op de Molenlandse manier: dichtbij, duidelijk en inclusief. We sluiten aan bij wat inwoners, ondernemers en partners nodig hebben. Zo vergroten we de betrokkenheid bij onze plannen en besluiten. Met verdere stappen in begrijpelijke taal en inwonergericht werken. We brengen signalen, ideeën en behoeften uit de samenleving actief de organisatie in. En we versterken de verbinding tussen gemeente en inwoners en werken samen aan een leefbare en toekomstbestendige gemeente.

Wat gaan we ervoor doen?
In onze communicatie sluiten we aan bij de leefwereld van inwoners. We maken duidelijk waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en waar we samen optrekken met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners. Participatie is daarbij het uitgangspunt. We betrekken inwoners tijdig, maken vooraf duidelijk hoe zij kunnen meedenken en koppelen terug wat we met hun inbreng hebben gedaan.
We werken aan een communicatieve organisatie. We investeren in Klare Taal en ondersteunen medewerkers met middelen en trainingen om begrijpelijk, op de Molenlandse manier te communiceren. Een herkenbare stijl in woord, beeld en contact draagt bij aan vertrouwen, betrokkenheid en het realiseren van onze maatschappelijke opgaven.
In 2027 verbeteren we samen met onze collega's de intranetsite naar een werkwijze waarin medewerkers vanuit één plek hun werkdag starten en applicaties en informatie beter op elkaar aansluiten. Met gedeeld redacteurschap ligt het eigenaarschap voor informatie dichter bij de teams. En we werken aan de voorbereidingen voor een vernieuwde gemeentelijke website in 2028.

Bedrijfscontinuïteit en cyberweerbaarheid
Om te voldoen aan de eisen van de Cyberbeveiligingswet en de continuïteit van onze dienstverlening te waarborgen, werken wij aan de verdere versterking van onze bedrijfscontinuïteit en cyberweerbaarheid. In 2027 voeren wij risicoanalyses uit binnen de verschillende domeinen, actualiseren wij het continuïteitsplan en borgen wij de aanpak verder in de organisatie. Op basis hiervan wordt bepaald welke aanvullende maatregelen en investeringen nodig zijn.

Inhuur en flexibiliteit

Met het schrappen van het flexibele inhuurbudget en het begroten op werkelijke inschaling in de personeelsbegroting kan er alleen nog maar ingehuurd worden ten laste van de vacatureruimte.
Bij voorkomende personele vraagstukken kijken we kritisch naar nut en noodzaak van inhuur. Het kan zijn dat er ondanks deze kritische toets aanvullend budget nodig is om de ambtelijke organisatie goed te laten functioneren. Als dit het geval is zullen wij dit in de Zomernota of Najaarsnota aangeven.

BBV-indicatoren

Indicator	2025	2026	2027
Formatie per 1.000 inwoners	6,6	7,0	7,1
Apparaatskosten per inwoner	€ 612	€ 657	€ 696
% externe inhuur ten opzichte van de totale loonsom + inhuur externen	10%	7%	5%
% Overhead t.o.v. totale lasten	15%	15%	13%

Kosten, omvang, opbouw en ontwikkeling van het personeelsbestand en de loonkosten

Omschrijving	Formatie* Begr 2026	Formatie* Begr 2027	Toename	Salarisbudget 2026 incl. toelagen	Salarisbudget 2027 incl. toelagen	Toename
Bedrijfsvoering	***315,5***	***321,6***	***6,1***	***29.626***	***31.737***	***2.111***
Bestuur:						
Griffie ondersteuning Raad en Rekenkamer	4,1	4,1	0,0	442	441	-1
Burgemeester en wethouders	6,0	6,0	0,0	813	820	7
Raad en commissie	29,0	29,0	0,0	637	651	14
Raad, B&W en Griffie	***39,1***	***39,1***	***0,0***	***1.892***	***1.912***	***20***
Totaal	**354,6**	**360,7**	**6,1**	**31.518**	**33.649**	**2.131**
*** = vastgesteld**						

2.6 Paragraaf Wet Open Overheid

Inleiding

Een open en transparante overheid is een belangrijke voorwaarde voor vertrouwen tussen inwoners en gemeente. In het coalitieakkoord *Molenlanden: kracht van de kernen* kiest Molenlanden voor een zichtbaar, aanspreekbaar en verbindend bestuur. Participatie en transparantie richting inwoners staan daarbij centraal. De Wet open overheid (Woo) ondersteunt deze ambitie door overheidsinformatie beter toegankelijk, vindbaar en beschikbaar te maken.

Artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) schrijft voor dat een bestuursorgaan in de begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de Woo. Dit gebeurt aan de hand van de drie doelstellingen van de Woo:

- Actieve openbaarmaking;
- Passieve openbaarmaking;
- Duurzame informatiehuishouding.

De uitvoering van de Woo vraagt steeds meer van de organisatie. Het aantal Woo-verzoeken neemt toe en verzoeken worden omvangrijker en complexer. Daarnaast biedt de opkomst van kunstmatige intelligentie (AI) nieuwe mogelijkheden om grote hoeveelheden informatie te analyseren en informatieverzoeken op te stellen. Tegelijkertijd biedt AI kansen om de uitvoering van de Woo te ondersteunen, bijvoorbeeld bij anonimisering, documentherkenning en informatiebeheer.

In 2027 zet de gemeente Molenlanden verdere stappen in de uitvoering van de Wet open overheid. Daarbij wordt gewerkt vanuit het vastgestelde ambitieniveau ‘Basis’ (voldoen aan wet- en regelgeving) en het door het managementteam gekozen hybride uitvoeringsmodel. Deze werkwijze sluit aan bij de Molenlandse manier van samenwerken: verantwoordelijkheid zo veel mogelijk in de vakteams, met centrale ondersteuning op het gebied van juridische kwaliteit, coördinatie en openbaarmaking.

Om deze doelstellingen te realiseren wordt in 2027 geïnvesteerd in structurele capaciteit voor Woo-coördinatie en informatiebeheer, aangevuld met tijdelijke capaciteit en ondersteunende voorzieningen gedurende de verdere implementatie van de Woo. Dit sluit aan bij de aanbevelingen uit de Woo-impactanalyse en de KPI-audit informatiehuishouding.

Omdat de Woo de komende jaren nog gefaseerd wordt ingevoerd en de toekomstige capaciteitsbehoefte mede afhankelijk is van de effecten van actieve openbaarmaking, aantal Woo-verzoeken, procesoptimalisatie en technologische ontwikkelingen, is ervoor gekozen de capaciteit met betrekking tot Woo-behandelaar voorlopig tijdelijk in te zetten. Na evaluatie van de uitvoering en de structurele behoefte wordt bezien of en in welke omvang deze capaciteit structureel wordt geborgd. Hiermee werkt de gemeente aan een transparante overheid en een toekomstbestendige informatiehuishouding.

Wat willen we bereiken?

1. Actieve openbaarmaking

De gemeente Molenlanden streeft ernaar te voldoen aan de verplichtingen voor actieve openbaarmaking zoals opgenomen in de Woo. De eerste wettelijke categorieën actieve openbaarmaking zijn inmiddels ingevoerd. In 2027 bereiden wij ons verder voor op de volgende tranches van verplichte actieve openbaarmaking die volgens de huidige landelijke planning vanaf de tweede helft van 2027 gefaseerd worden ingevoerd. Daarbij streven wij naar een werkwijze waarin openbaarmaking zo veel mogelijk onderdeel wordt van het reguliere werkproces en informatie duurzaam vindbaar, toegankelijk en bruikbaar is voor inwoners.

2. Passieve openbaarmaking

Wij streven naar een tijdige en zorgvuldige afhandeling van Woo-verzoeken. Daarbij zien wij dat zowel het aantal verzoeken als de omvang ervan toeneemt. Een beperkt aantal verzoekers vraagt een relatief groot deel van de beschikbare capaciteit. Ook leidt de inzet van AI tot verzoeken die omvangrijker zijn, meer documenten omvatten

en een grotere inspanning vragen op het gebied van documentselectie, beoordeling en anonimisering.

3. Duurzame informatiehuishouding
Een goede informatiehuishouding vormt de basis voor een succesvolle uitvoering van de Woo.
Wij willen beschikken over een toekomstbestendige informatiehuishouding die voldoet aan de eisen van de Woo en de per 1 januari 2027 in werking tredende Archiefwet. Door informatie zorgvuldig te registreren, beheren, archiveren en voorzien van metadata kan informatie sneller worden teruggevonden. Daarmee wordt de tijdige en volledige afhandeling van Woo-verzoeken ondersteund. Tegelijkertijd is dit een waarborg voor duurzame toegankelijkheid en opslag.

Wat gaan we ervoor doen?
1. Actieve openbaarmaking
- Monitoren van landelijke ontwikkelingen en tijdig voorbereiden op nieuwe tranches van verplichte actieve openbaarmaking;
- De hybride inrichting van actieve openbaarmaking verder implementeren, waarbij het inhoudelijk eigenaarschap bij de vakteams ligt en juridische toetsing, kwaliteitsbewaking, publicatie en coördinatie centraal worden georganiseerd;
- Het publicatieplatform, de website en de inrichting van metadata verder ontwikkelen zodat documenten beter openbaar gemaakt en teruggevonden kunnen worden;
- Medewerkers ondersteunen met opleidingen, instructies en bewustwordingsactiviteiten om openbaarmaking structureel onderdeel te maken van de dagelijkse werkzaamheden;
- Uitvoeren van de aanbevelingen uit de impactanalyse Woo;
- Onderzoeken hoe AI kan worden ingezet ter ondersteuning van anonimisering, metadata-verrijking, documentherkenning en kwaliteitscontroles.

2. Passieve openbaarmaking
- De capaciteit voor de uitvoering van de Woo versterken door een structurele uitbreiding van de Woo-coördinatie en de inzet van een tijdelijke Woo-behandelaar gedurende de implementatiefase;
- Ondersteunende middelen inzetten voor anonimisering, publicatie en administratieve werkzaamheden om wettelijke termijnen te kunnen blijven halen;
- Verdere optimalisatie van werkprocessen voor de behandeling van Woo-verzoeken door standaardisering van documenten, besluiten en correspondentie;
- Monitoring van doorlooptijden, aantal Woo-verzoeken, bezwaar- en beroepsprocedures om te betrekken bij toekomstige keuzes over capaciteit en organisatie;
- Gebruikmaken van bestaande Woo-netwerken (gebruikersgroepen en vakfora met andere overheden) om kennis en ervaringen uit te wisselen;
- Onderzoeken hoe AI kan worden ingezet ter ondersteuning van openbaarmaking (zoals bijv. anonimisering, metadataverrijking, documentherkenning).

3. Duurzame informatiehuishouding
- De capaciteit binnen Informatiebeheer structureel uitbreiden om uitvoering te geven aan de aanbevelingen uit de Woo-impactanalyse en de KPI-audit informatiehuishouding 2024/2025;
- Investeren in voorzieningen voor duurzaam informatiebeheer, waaronder publicatievoorzieningen, anonimisering, archivering en aansluiting op het e-depot;
- De kwaliteit van documentbeheer, metadata en archivering verbeteren zodat informatie duurzaam toegankelijk blijft en beter openbaar gemaakt kan worden. Dit door processen opnieuw in te richten met inachtneming van de Woo-verplichtingen, structurele kwaliteitscontroles uit te voeren en eindgebruikers op te leiden en te ondersteunen.

2.7 Paragraaf verbonden partijen

De gemeente Molenlanden voert een grote verscheidenheid aan taken uit, deels doordoor samen te werken met andere gemeenten. Dat gebeurt onder andere in verbonden partijen. De gemeente blijft beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen.

Wat willen we bereiken?
In 2026 is de Nota Verbonden Partijen 2026-2031 vastgesteld. In die nota worden doelen gesteld en afspraken gemaakt over hoe de gemeente in die periode wil samenwerken met onze partners in verbonden partijen. De nota dient om het goede gesprek te voeren als raad en college over samenwerking in en sturing van verbonden partijen. En dit concreet om te zetten in acties.

Belangrijke thema's daarbij zijn:

- Bewust afwegen en beoordelen waarom we samenwerken in verbonden partijen.
- De doelen van gemeenteraad en college bij deze samenwerking in ogenschouw te houden.
- (Bestuurlijke) focus aan te brengen op basis van de risico's en belangen van de verschillende verbonden partijen door middel van het werken met risicoprofielen.
- Praktische afspraken en concrete ontwikkelstappen maken.

Wat gaan we ervoor doen?
De acties die gepland staan voor het jaar 2027 zijn:

- Verkennen en opstarten van een informele gemeenschappelijke adviescommissie voor de Dienst Gezondheid & Jeugd (DG&J), waarbij ervaring wordt opgedaan met regionale advisering door gemeenteraden.
- Besluitvorming over het al dan niet uit het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied treden.
- De raad wordt met een raadsinformatiebrief geïnformeerd over de belangrijkste ontwikkelingen ten aanzien van alle verbonden partijen.
- Het regelmatig uitwisselen en afstemmen van informatie over verbonden partijen en over het werken met verbonden partijen.
- Het bevorderen van regionale samenwerking op raads-, college- en ambtelijk niveau bij het voorbereiden van onder andere zienswijzen.

Lijst van verbonden partijen
De gemeente Molenlanden heeft te maken met diverse verbonden partijen. Deze zijn in te delen in de volgende categorieën:

1. Gemeenschappelijke regelingen (GR'en);
2. Vennootschappen en coöperaties;
3. Stichtingen en verenigingen.
4. Partijen met een contract en subsidierelatie met een jaarlijkse verplichting hoger dan € 100k.

Hieronder treft u per categorie een overzicht aan van de verbonden partijen van Molenlanden. Per verbonden partij wordt de informatie gegeven die op grond van het BBV is voorgeschreven, soms met aanvullende informatie. Bijvoorbeeld over relevante ontwikkelingen in het komende jaar.

Gemeenschappelijke regelingen

	Maatschappelijke waarde	Begroting 2027	Bijdrage 2027	Financieel resultaat 2025	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aantal partners [1]	Best. invloed	Sturings-profiel	Financieel belang
Dienst Gezondheid & Jeugd Regio ZHZ Dordrecht	Het behartigen van de belangen op het gebied van Publieke gezondheid, Onderwijs, Jeugd Preventie Team en Jeugdhulp, uitgevoerd door de Serviceorganisatie ZHZ.	€ 226.299.000	€ 15.370.653	€ 1.994.815	Begin 2027: € 3.679.000 Eind 2027: € 3.252.000	Begin 2027: € 419.000 Eind 2027: € 419.000	10	1 in AB	hoog	6,8%
Veiligheidsregio ZHZ Dordrecht	Uitvoering van de brandweerzorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening.	€ 64.930.000	€ 4.960.537	€ 1.946.382	Begin 2027: € 5.755.866 Eind 2027: € 4.746.692	Begin 2027: € 906.772 Eind 2027: € 826.959	10	1 in DB 1 in AB	hoog	9,7%
Avres Meerkerk	Een goede dienstverlening voor de inwoners van de aangesloten gemeenten die zijn aangewezen op tijdelijke voorzieningen als een uitkering, bijzondere bijstand, minimavoorzieningen, schuldhulp, begeleiding met/naar werk, beschut werk. Besloten vennootschap tussen Avres en Kringloopbedrijf Het Goed.	€ 93.455.000	€ 15.069.376	€ 655.000	Begin 2027: € 10.657.000 Eind 2027: € 9.995.000	Begin 2027: € 161.000 Eind 2027: € 161.000	3	1 in DB 2 in AB	hoog	16,1%
Reinigingsdienst Waardlanden Gorinchem	Zorgen voor een afvalvrij en schoon Molenlanden. Bijdragen aan verduurzaming door het inzamelen van afval aan te laten sluiten op een duurzame verwerking van grondstoffen.	€ 33.317.000	€ 6.857.300	€ 342.000	Begin 2027: € 2.155.000 Eind 2027: € 2.155.000	Begin 2027: € 532.000 Eind 2027: € 602.000	4	1 in AB	hoog	20,6%
Omgevingsdienst ZHZ Dordrecht	Het behartigen van de belangen op het gebied van milieu.	€ 38.654.979	€ 2.585.168	€ 1.756.190	Begin 2027: € 1.756.000 Eind 2027: € 2.744.000	Begin 2027: € 0 Eind 2027: € 0	10	1 in DB 1 in AB	gemiddeld	6,7%
Bureau Openbare Verlichting Merwede Hardinxveld-Giessendam	Uitvoering geven en aansturen van het dagelijks beheer en onderhoud aan de openbare verlichting. Ook is het Bureau OVL een belangrijke schakel voor ontwerp en advies bij reconstructie-projecten.	€ 1.102.273	€ 133.875	€ 62.875	Begin 2027: € 203.319 Eind 2027: € 201.818	Begin 2027: € 0 Eind 2027: € 0	6	1 in DB 1 in AB	laag	n.v.t.
Gevudo Dordrecht	Het op milieuvriendelijke wijze verwerken van afval bij HVC. Gevudo heeft het karakter van een 'houdstermaatschappij', zij voert zelf geen operationele taken uit.	€ 828.000	€ 79.000	€ 0	Begin 2027: € 30.000 Eind 2027: € 30.000	Begin 2027: € 0 Eind 2027: € 0	11	1 in AB	laag	n.v.t.
Natuur- en Recreatieschap Lingegebied Kerk-Avezaath	Het in stand houden, verbeteren en uitbreiden van de openbare recreatieve-toeristische infrastructuur.	n.v.t.	afgekocht	niet bekend	Begin 2027: niet bekend Eind 2027: niet bekend	Begin 2027: niet bekend Eind 2027: niet bekend	4	1 in AB	laag	n.v.t.

[1] Hierbij gaat het om het aantal deelnemende gemeenten.

Vennootschappen en coöperaties

	Maatschappelijke waarde	Begroting 2027	Bijdrage 2027	Financieel resultaat 2025	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aantal partners [1]	Best. invloed	Sturings-profiel	Financieel belang
Stedin N.V. Rotterdam	Netbeheer van elektriciteit- en gasnetten in het verzorgingsgebied	niet bekend	n.v.t.	€ 278 milj.	Begin 2025: € 3.370 milj. Eind 2025: € 3.586 milj.	Begin 2025: € 4.362 milj. Eind 2025: € 5.250 milj.	64	Relatief groot[1]	laag	0,89% (gewone aandelen), 1,94% (preferente aandelen)
N.V. Oasen Gouda	Oasen verzorgt de drinkwatervoorziening en bluswatervoorziening in de gemeente.	niet bekend	n.v.t.	€ 13.950.000	Begin 2025: € 136 milj. Eind 2025: € 150 milj.	Begin 2025: € 9.000 Eind 2025: € 0	21	1 in AB	laag	n.v.t.
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	niet bekend	n.v.t.	€ 172.000.000	Begin 2025: € 4.777 milj. Eind 2025: € 4.863 milj.	Begin 2025: € 123 milj. Eind 2025: € 111 milj.	veel	1 in AV[2]	laag	n.v.t.
MerwedeLingelijn Beheer BV Gorinchem	Het openbaar vervoer in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden bevorderen via de spoorlijn Geldermalsen-Dordrecht.	niet bekend	€ 0	-€ 39.587	Begin 2025: € 250.000 Eind 2025: € 210.414	Begin 2025: € 198.963 Eind 2025: € 13.265	7	1 in AV[2]	laag	n.v.t.
N.V. HVC	N.V. HVC groep - energie- en afvalverwerkingsbedrijf (Molenlanden is mede eigenaar, belangen worden behartigd via GR Gevudo)	niet bekend	n.v.t.	€ 20.318.000	Begin 2025: € 258 milj. Eind 2025: € 278 milj.	Begin 2025: € 955 milj. Eind 2025: € 1.019 milj.	11	1 in AB	laag	n.v.t.

[1] Vertegenwoordiging in Algemene vergadering van aandeelhouders en de aandeelhouderscommissie
[2] Aandeelhoudersvergadering

Stichtingen en verenigingen

	Maatschappelijke waarde	Begroting 2027	Bijdrage 2027	Financieel resultaat 2025	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aantal partners [1]	Best. invloed	Sturings-profiel	Financieel belang
Stichting O2A5 Arkel	Stichting voor Openbaar primair onderwijs	n.v.t.	subsidierelatie	€ 317.744	niet bekend	niet bekend	6	1 wethouder in gemeensch. orgaan	laag	n.v.t.
Stichting Inkoopbureau Midden Nederland (IBMN) Vianen	Ondersteunen bij generalistische en gespecialiseerde inkooptrajecten, met de focus op aanbesteden.	niet bekend	€ 110.956	niet bekend	Begin 2024: € 200.300 Eind 2024: € 213.300	Begin 2024: € 118.700 Eind 2024: € 118.700	11	1 in AB	laag	n.v.t.
Vereniging van Nederlandse Gemeenten Den Haag	Verbinden en behartiging belangen alle gemeenten in Nederland en overzeese gebieden.	niet bekend	€ 215.000	niet bekend	Begin 2024: € 56 milj. Eind 2024: € 60 milj.	Begin 2024: € 1.451.000 Eind 2024: € 1.168.000	342	beperkt	laag	n.v.t.
Vereniging Nederlandse Riviergemeenten Ede	Platform en ontmoetingsplaats voor bestuurders van riviergemeenten	niet bekend	€ 4.100	niet bekend	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: € 147.481	Begin 2024: € 0 Eind 2024: € 0	64	beperkt	laag	n.v.t.
Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten Den Haag	De vereniging behartigt de belangen van gemeenten in Zuid-Holland. De VZHG is een platform waarbinnen gemeenten elkaar ontmoeten en kennis delen.	niet bekend	€ 4.000	niet bekend	Begin 2024: € 60.560 Eind 2024: € 1.342	Begin 2024: € 0 Eind 2024: € 0	50	1 in AB	laag	n.v.t.

Stichtingen en verenigingen, aanvullend cf. Notitie verbonden partijen 2025 BBV

	Maatschappelijke waarde	Begroting 2027	Bijdrage 2026	Financieel resultaat 2025	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aantal partners [1]	Best. invloed	Sturings-profiel	Financieel belang
Mooi Sociaal Lokaal (voorheen Stichting Jeugdteams ZHZ)	Ondersteuning van gezinnen met kinderen en jongeren van de regio Zuid-Holland Zuid bij problemen met opvoeden en/of opgroeien.	contractrelatie	€ 3.049.000	Niet bekend	Begin 2024: € 3.367.628 Eind 2024: € 5.584.301	Begin 2024: € 530.704 Eind 2024: € 430.576	8	hoog	hoog	n.v.t.
Mooi Sociaal Lokaal (voorheen Stichting Jeugdteams ZHZ)	Ondersteuning van gezinnen met kinderen en jongeren van de regio Zuid-Holland Zuid bij problemen met opvoeden en/of opgroeien.	subsidierelatie	€ 136.104	Niet bekend	Begin 2024: € 3.367.628 Eind 2024: € 5.584.301	Begin 2024: € 530.704 Eind 2024: € 430.576	8	1 in AB	hoog	n.v.t.
Stichting Welzijn Molenlanden	Vrijwilligers, mantelzorgers en jongeren in de gemeente die soms hulp nodig hebben kunnen bij de stichting terecht zodat zij kunnen participeren in de samenleving.	subsidierelatie	€ 1.092.816	Niet bekend	Begin 2024: € 71.985 Eind 2024: € 130.139	Begin 2024: € 0 Eind 2024: € 0	4	hoog	hoog	n.v.t.
Bibliotheek AanZet	Voorzien in de mogelijkheid dat iedere inwoner de juiste informatie, inspiratie en vaardigheden heeft om optimaal deel te nemen aan de samenleving.	subsidierelatie	€ 625.100	Niet bekend	Begin 2024: € 4.874.400 Eind 2024: € 4.599.100	Begin 2024: € 152.000 Eind 2024: € 117.800	12	hoog	hoog	n.v.t.
Jong JGZ	Bieden van preventieve jeugdgezondheids-zorg aan alle 0-18 jarigen in Zuid-Holland Zuid. De stichting kijkt mee met de groei en ontwikkeling van het kind met als doel kinderen gezond en gelukkig op te laten groeien.	subsidierelatie	€ 214.716	Niet bekend	Begin 2024: € 1.512.266 Eind 2024: € 1.648.881	Begin 2024: € 0 Eind 2024: € 0	10	hoog	hoog	n.v.t.
WASKO Kinderopvang	Bij Wasko draait alles om het welzijn van jouw kind. We bieden niet alleen zorg, maar zorgen ervoor dat kinderen zich ontwikkelen tot blije, zelfverzekerde en sociaal vaardige mensen.	subsidierelatie	€ 540.000	Niet bekend	Begin 2024: € 4.408.088 Eind 2024: € 5.627.915	Begin 2024: € 351.018 Eind 2024: € 381.596	4	hoog	hoog	n.v.t.
Diaconaal Maatschappelijk Werk	Verlenen van maatschappelijke zorg en hulp aan alle inwoners van de AV en doet dit door te voorzien in de bekostiging van maatschappelijk werkers die de grondslag van de diaconieën, die binnen DMW AV samen werken, onderschrijven.	subsidierelatie	€ 117.357	Niet bekend	Begin 2024: € 206.264 Eind 2024: € 185.705	Begin 2024: € 0 Eind 2024: € 0	4	hoog	hoog	n.v.t.

De BBV notitie Notitie verbonden partijen 2025 adviseert om organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft te duiden als een 'verbonden partij. Bovenstaande tabel presenteert partijen met een contract en subsidierelatie met een jaarlijkse verplichting hoger dan € 100k.

Toelichting:
De gekleurde vakken geven aan welke indiciatoren doorslaggevend zijn geweest in het bepalen van de sturingsprofielen. Uiteindelijk is het aan de raad om bij het vaststellen van de Begroting politieke keuzes te maken over welk sturingsprofiel elke verbonden partij krijgt.

Ontwikkelingen en risico's van Verbonden Partijen

	Ontwikkelingen 2027	Risico's
Dienst Gezondheid & Jeugd Regio ZHZ Dordrecht	Beleidsmatige ontwikkelingen: 1) Regiovisie en aangepaste GR i.h.k.v. verbeterprogramma betaalbare en beschikbare jeugdhulp vaststellen 2) Implementatie Toekomstscenario Jeugd en Gezinsbescherming 3) Uitvoeren aanbesteding basistaken jeugdgezondheidszorg 2028 4) Het realiseren van de nieuwe inkoop 2028 (SOJ)	Mogelijke financiële en personele impact.
Veiligheidsregio ZHZ Dordrecht	Beleidsmatige ontwikkelingen: 1) Onderzoek naar de financiële positie van de VRZHZ. 2) Nieuw Beleidsplan 2026-2029 en implementatie daarvan. Onderdeel daarbinnen is bijvoorbeeld het onderwerp Weerbaarheid. 3) Implementatie van het in 2025 vastgestelde nieuwe Regionaal Risicoprofiel.	1) De VRZHZ heeft weinig tot geen vermogen om eventuele tegenvallers op te vangen. Ook is de BDuR door het Rijk gekort. 2) In het algemeen: GR is gevraagd rekening te houden met bezuinigingsopgave gemeenten. De GR heeft aangegeven in het najaar 2026 met bestuur en directie te spreken over het totale palet aan ontwikkelingen, veiligheidszorg, financiën en de daarbij te maken keuzes. Uitkomsten hiervan zullen de periode daarna uitgewerkt gaan worden.
Avres Meerkerk	Avres werkt in 2027 verder aan de uitvoering van de Strategische Koers 2026-2030. De focus ligt op het versterken van bestaanszekerheid, het stimuleren van participatie en het bevorderen van duurzame uitstroom naar werk. De veranderende samenstelling van het bijstandsbestand, waaronder de groeiende instroom van statushouders, vraagt daarbij om extra aandacht en passende ondersteuning. Daarnaast blijven ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en binnen het sociaal domein van invloed op de uitvoering en financiële positie van Avres	De toenemende instroom van statushouders en de veranderende samenstelling van het bijstandsbestand kunnen leiden tot een structureel hoger bijstandsvolume. Dit brengt financiële risico's met zich mee en kan gevolgen hebben voor de positie van Avres binnen de BUIG-systematiek. Om deze risico's te beperken, wordt het positieve resultaat over 2025 ingezet voor een versnelde aanpak gericht op participatie, re-integratie en uitstroom naar werk. Deze tijdelijke investering aan de voorkant is bedoeld om toekomstige structurele lasten te voorkomen.
Reinigingsdienst Waardlanden Gorinchem	Beleidsmatige ontwikkelingen: 1) Uitvoering huidige Strategienota wordt afgerond. 2) Een Visiedocument 2027-2034 met bijbehorend actieplan wordt opgesteld als vervolg op de huidige Strategienota.	De financiële bijdrage van inwoners vlakt nog niet af in verband met steeds stijgende kosten van CAO, brandstof voertuigen, afvoeren afvalstromen, CO2-heffingen, etc.
Omgevingsdienst ZHZ Dordrecht	Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden, waardoor de bevoegdheid voor bodemtaken is overgegaan van de provincie naar de gemeenten. In 2025 is relatief gezien iets meer dan het begrootte bedrag uitgegeven. De verwachting is dat dit ook in 2026 weer het geval zal zijn.	OZHZ heeft in het jaar 2025 een hogere besteding gehad op gespecialiseerde milieuadviestaken. Dit zet zich in 2026 voort. De verwachting is echter dat dit geen grote invloed heeft op de totale begroting waarvan de verwachting is dat deze niet veel zal afwijken. Een risico is wel dat de milieuadviseur binnen de gemeente belast wordt met extra aanvullende taken (opstellen van planregels milieu voor het omgevingsplan) welke veel tijd gaan kosten waardoor weer meer standaard adviesvragen moeten worden uitgezet bij de OZHZ. De invloed hiervan is pas in de loop van het jaar op te merken.

2.7 Paragraaf grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid beschrijven we de visie op het vastgestelde grondbeleid en de uitvoering daarvan. Deze paragraaf is op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (hierna: BBV) een verplicht onderdeel in de begroting en de jaarrekening.

Visie op het grondbeleid

De Nota Grondbeleid 2025-2030 is een strategisch middel om onze bestuurlijke doelen uit de Omgevingsvisie, het coalitieakkoord en diverse beleidsnota's te realiseren. De gemeente Molenlanden staat voor grote ruimtelijke opgaven op het gebied van wonen, economie, natuur, groen, (energie)infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen. Het grondbeleid heeft een grote samenhang met de realisatie van die opgaven en heeft daar ook een grote invloed op. Deze opgaven resulteren altijd in een vraag naar ruimte en daarmee in de vraag naar verdeling van grond.

Op grond van de Omgevingsvisie 2040 en het coalitieakkoord 2026-2030 ligt er voor de periode tot 2030 een opgave om nieuwe woonruimte voor minimaal 950 huishoudens te realiseren. Om ervoor te zorgen dat deze woningen er komen sturen we doormiddel van ons grondbeleid en het inzetten van grondbeleid instrumenten. De bestuurlijke doelen zijn dynamisch en regelgeving verandert. Zo zijn gemeenten met de inwerkingtreding van de Wet versterking regie volkshuisvesting op 1 juli 2026 verplicht om uiterlijk op 1 juli 2027 een volkshuisvestingprogramma te hebben om te sturen hoeveel, waar en voor wie we woningen bouwen. Ook is met de invoering van de Wet versterking regie een belangrijke wijziging aangebracht in de termijnen voor het vestigen van een voorkeursrecht. Gemeente die vanaf 1 juli 2026 een voorkeursrecht vestigen krijgen meer tijd voor de ruimtelijke planvorming. De verruiming van de termijnen zit in de fasen voorafgaand aan de vaststelling van het omgevingsplan. De termijnen zijn verlengd van 3 naar 5 jaar. Door deze verruiming kunnen we eerder in het planvormingsproces strategisch (actief)grondbeleid voeren.

Het grondbeleid richt zich op waar de grond wordt gekocht, geëxploiteerd, ontwikkeld en verkocht. Op basis van het Volkshuisvestingsprogramma Molenlanden, dat naar verwachting in het vierde kwartaal van 2026 aan de raad wordt voorgelegd, concretiseren we hoe de gemeente haar doelen en ambities van het volkshuisvestingbeleid behaald. Waarbij de inzet van (actief) grondbeleid mogelijkheden biedt om gronden te verwerven in of nabij kernen waar nog geen kansrijke bestaande bouwplannen zijn.

Uitvoering grondbeleid

De gemeente Molenlanden heeft de ambitie om van 2026 tot en met 2030 nieuwe woonruimte voor minimaal 950 huishoudens te realiseren. Hierdoor houden we de vitaliteit van onze dorpskernen in stand en daar waar mogelijk kunnen nieuwe locaties worden ontwikkeld om aan de woningbehoefte te blijven voldoen en te bouwen aan een toekomstbestendig Molenlanden.

Situationeel grondbeleid

De gemeente Molenlanden voert een situationeel grondbeleid. Dit betekent dat we tijdig een zorgvuldige en bewuste afweging maken over de rol die we voor onszelf zien en andere partijen bij gebiedsontwikkelingen. Daarbij bepalen we, mede aan de hand van omstandigheden in de markt, in welke mate wij zelf aan het stuur willen zitten om ontwikkelingen van de grond te krijgen. Waar nodig passen we actief grondbeleid toe.

Grondbeleid is niet zonder financiële risico's. In de paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing staat meer hierover. Voor grondbeleid en grondexploitaties gelden de volgende uitgangspunten:

- We voeren situationeel grondbeleid. Dit betekent dat we naast onze faciliterende rol ook actief grondbeleid toepassen.

Als andere partijen ontwikkelen bewaken we het algemeen belang door kaders te stellen. We voeren het grondbeleid uit op basis van een vastgestelde nota grondbeleid en (eventuele) aanvullingen daarop in een addendum.
- We willen vroegtijdig inspelen op marktontwikkelingen door verwerving van strategische gronden en de uitgifte daarvan.
- We zetten in op positief renderende dan wel kostendekkende grondexploitaties en anterieure overeenkomsten (kostenverhaal).
- Kosten en opbrengsten die niet onder een grondexploitatie vallen en die zijn gemoeid met de uitvoering van het grondbeleid, komen ten laste of ten gunste van de algemene middelen.
- De prijzen voor het uitgeven van grond worden tweejaarlijks bepaald middels de Nota Grondprijzen en Parameters.
- De uitgifte van grond gaat volgens de regels van het Didam-arrest.

Strategische verwerving
Bij strategische verwerving van gronden wordt eerst ingezet op minnelijke verwerving. Een voorkeursrecht wordt gevestigd wanneer de gemeente een doel heeft met de grond. Onteigening wordt alleen als laatste optie, in uitzonderijke gevallen gebruikt wanneer de grond dusdanig belangrijk is voor een ontwikkeling. Op basis van de Nota grondbeleid 2025-2030 zijn gronden strategisch aangekocht. In 2025 is het perceel inclusief bebouwing Westeinde 28 te Oud-Alblas strategisch aangekocht en in navolging daarop heeft de gemeenteraad in 2026 op een aantal naastgelegen percelen voorkeursrechten gevestigd ten behoeve van een toekomstige woningbouwontwikkeling. Dit betekent dat naar verwachting in de periode van 2026-2030 mogelijk tot aankoop van (een deel van) de gronden wordt overgegaan en te zijner tijd een nieuwe grondexploitatie wordt geopend. Die aankopen zijn niet in de begroting verwerkt, maar hierover zal telkens aan de raad een besluit worden gevraagd.

Daarnaast zijn er in 2026 gronden strategisch aangekocht aan de Dorpsweg 34 te Hoogblokland en Bleskensgraaf West met het oog op een toekomstige gebiedsontwikkeling.

Kostenverhaal
Bij bouwplannen waarbij sprake is van verplicht kostenverhaal sluiten we anterieure overeenkomsten. Hiermee verhalen we de te maken/gemaakte kosten op de initiatiefnemer. Voor ontwikkelingen waarvoor het kostenverhaal niet verplicht is, verhaalt de gemeente Molenlanden de door haar te maken/gemaakte kosten door het heffen van leges volgens de legesverordening.

Snippergroen
In 2024 is de Nota snippergroenbeleid vastgesteld. Ook in 2027 wordt uitvoering gegeven aan dit beleid waarbij bekeken wordt of tot een projectmatige aanpak van onrechtmatig gebruik van gemeentegrond wordt overgegaan. Op deze wijze krijgen we meer grip op het publieke eigendom en stellen we dat veilig voor verlies van verjaring.

Werkbudget grondzaken
Er wordt jaarlijks een werkbudget beschikbaar gesteld om grondbeleid te kunnen uitvoeren dat niet onder een grondexploitatie valt. Dit budget gebruiken we onder andere voor het doen van taxaties, bodemonderzoeken, incidentele inschakeling van externe deskundigen en exploitatie en beheer van vastgoed dat tijdelijk in onze vastgoedportefeuille zit.

Financiële prognose
De gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks geactualiseerd en beoordeeld op financiële haalbaarheid en risico's. De grondexploitaties zijn tegelijk met de vaststelling van de Zomernota 2026 geactualiseerd.

De gemeente Molenlanden heeft momenteel 7 actieve grondexploitaties, Arkel Hoefpad, Groot-Ammers De Boomgaard, Hoornaar-Vogelhof, Langerak-Zuid, herontwikkeling school Giessen-Oudekerk, oude school Schelluinen en Nolweg 10 Schelluinen. Voor deze 7 grondexploitaties zijn bij de Zomernota 2026 de grondexploitaties vastgesteld.
Daarnaast heeft de gemeente een aantal strategische gronden in eigendom.

Strategische grondposities/grondexploitaties	Boekwaarde per 1-1-2026	Aantal m2	Prijs per m2	Opmerkingen:
Arkel - Hoefpad 2 Arkel (grondexploitatie)	€ 179.859	1.650	€ 109	Eind 2024 is gestart met de voorbereidingsfase. Het college heeft in maart 2025 de projectopdracht vastgesteld. Op 27 januari 2026 is de grondexploitatie geactiveerd. De grond zal in de huidige staat worden verkocht. Looptijd 2028.
Arkel - Gronden Zuid-west	€ 0	17.000	€ 0	Nog geen ontwikkeling gepland.
Arkel - Gronden Zuid-oost	€ 47.725	8.500	€ 6	Nog geen ontwikkeling gepland.
Bleskensgraaf West	€ 199.117	8.800	€ 23	Grondeigendom met twee andere eigenaren. Sept 2022 WVG opgelegd. Uitwerking plan van aanpak in 2024. Nader onderzoek ontsluiting en financiële haalbaarheid in 2025. Stedenbouwkundig ontwerp is verder uitgewerkt. Koopovereenkomsten met eigenaren zijn gesloten en in 2026 vindt eigendomsoverdracht plaats.
Giessenburg (Van Brederodestraat) - Gronden voormalige bibliotheek	€ 214.453	1.300	€ 165	In 2025 is de projectopdracht vastgesteld en worden scenario's uitgewerkt voor bebouwing van dit projectgebied. In 2026 wordt toegewerkt naar gunning en ondertekening van de overeenkomsten. Locatie is tijdelijk in gebruik bij maatschappelijke organisaties.
Giessenburg - Gronden Doetse Vliet IV	€ 58.500	11.700	€ 5	Gronden gelegen achter project Doetse Vliet 3. Hiertussen zitten de gronden van Van Wijnen. Ontwikkelaar heeft aangekondigd gedurende dit jaar met een verzoek te komen.
Giessen-Oudekerk - herontwikkeling vm schoollocatie (grondexploitatie)	€ -446.992	1.895	-€ 236	Er is gestart met de bouw van de woningen. Oplevering q1 2027.
Groot-Ammers - Gronden De Boomgaard (grondexploitatie)	€ 403.705	34.000	€ 12	In 2024 is een stedenbouwkundig ontwerp gemaakt met een PvA. Verdere uitwerking wordt verwacht in 2025. In 2025 is het stedenbouwkundig concept door het college vastgesteld. In 2026 vindt een tenderprocedure plaats en is de grondexploitatie geactiveerd.
Groot-Ammers - Vertreklocaties en locatie brede School	€ 348.909	22.000	€ 16	Projectgebied voor de bouw van een brede school en de drie vertreklocaties van de scholen. Brede school is volgens planning in 2028 gereed. Visievorming van de drie vertreklocaties start in 2026.
Groot-Ammers(Wilgenweg) - Gronden Zuid-Oost	€ 21.053	8.500	€ 2	Deze gronden bevinden zich naast de gronden van een ontwikkelaar die heeft aangegeven hier in de nabije toekomst te willen bouwen. Eind 2026 wordt de haalbaarheid van het ingediende plan beoordeeld.
Hoogblokland - Gronden en vastgoed Dorpsweg 34	€ 800.000	3.545	€ 226	Nog geen planontwikkeling.
Hoornaar - Vogelhof (grondexploitatie)	€ 468.529	14.950	€ 31	In 2025 is een openbare verkoopprocedure doorlopen en in december 2025 is de koopovereenkomst ondertekend. Bouwrijp maken Q2 2026. Oplevering woningen gepland in 2027.

Langerak Zuid (grondexploitatie)	€ 347.860	73.000	€ 5	Gemeente is bezig met op de laatste gronden bouwrijp te maken. Verdere uitwerking vindt plaats in de periode 2026-2028.
Langerak Zuid(Restgronden)	€ 591.000	55.000	€ 11	Gronden bestaan uit 22.000 m2 contourgronden en 33.000 m2 natuurgronden. I.v.m. de woonbehoefte wordt onderzocht in hoeverre de contourgronden ingezet kunnen worden om de woonbehoefte verder in te vullen. Uitwerking hiervan vindt in 2026/2027 plaats.
Langerak Oost	€ 318.351	35.000	€ 9	Gronden liggen ten noordoosten van Langerak Zuid. Locatie eventueel geschikt voor andere vormen van woningbouw.
Nieuw Lekkerland Oost	€ 786.690	45.755	€ 17	Plan in voorbereidingsfase. In gezamenlijkheid met de eigenaar (ontwikkelaar) van de naastgelegen gronden wordt een ontwikkelstrategie opgesteld. Vaststelling van de strategie is voorzien eind 2026.
Oud-Alblas Westeinde 28	€ 937.300	13.196	€ 71	Grond en vastgoed Westeinde 28 is aangekocht. In navolging daarop is een voorkeursrecht gevestigd op naastgelegen (8) percelen grond. In 2026 wordt gestart met het opstellen van een omgevingsprogramma zodat het voorkeursrecht tijdig automatisch wordt verlengd. Verwerving van de gronden zal plaatsvinden.
Oud-Alblas Zuid	€ 319.997	41.000	€ 8	Plangebied waar ook een andere eigenaren (Ontwikkelaar) op zit. Projectleider en ontwikkelaar zijn bezig met de ontwikkelstrategie en het stedenbouwkundig plan. Ontsluiting van het verkeer blijft een probleem omdat de bestaande weg al aan zijn maximum zit qua verkeersbewegingen. Waterschap en gemeente zijn hierover in overleg.
Schelluinen - Gronden Nolweg 10 (grondexploitatie)	€ 484.481	4.800	€ 101	Gestart is met een visie voor dit gebied. Conform planning wordt aan de hand van een Plan van Aanpak een stedenbouwkundig plan in het 4e kwartaal 2026 verwacht. Op 27 januari 2026 stemde de gemeenteraad in met het schetsontwerp en programma en is de grondexplotiatie geactiveerd. Oplevering woningen gepland in 2028.
Schelluinen- Oude school (grondexploitatie)	€ 164.297	2.300	€ 71	School wordt in 4e kwartaal overgedragen aan de ontwikkelaar. Start bouw gepland in 2027.
Streefkerk Kooijkerspad	€ 66.684	26.000	€ 3	Plan bevindt zich in de ontwerpfase. Er is een stedenbouwkundig plan gemaakt. Onderzoek loopt om samen met corporatie Lek en Waard Wonen tot ontwikkeling over te gaan. Vaststelling grondexploitatie vindt in 2028 plaats. Planning fasering voorziet in oplevering van 16 woningen in 2030 en 18 woningen in 2031. Er dient nog wel een ruimtelijke procedure voor doorlopen te worden.
Totaal strategische gronden	**€ 6.311.518**	**429.891**	**€ 15**	**Gemiddeld per m2**

Winstneming

Volgens het BBV dient in de situatie dat voldoende zekerheid bestaat over de tussentijdse winstneming, de winst te worden genomen. In deze begroting is een tussentijdse winstneming geraamd voor het plan De Boomgaard in Groot-Ammers, De Vogelhof in Hoornaar, Hoefpad 4 Arkel, de Oude School Schelluinen en Nolweg 10 Schelluinen.

Reserves

Als op een gemeentelijke grondexploitatie een tekort wordt verwacht, wordt hiervoor een voorziening gecreëerd ten laste van de Algemene Reserve. De risico's vanuit de grondexploitaties worden per project in beeld gebracht. Voor een verdere uitleg van de risico's verwijzen wij naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

2.8 Paragraaf Regio Deal

Toelichting

In artikel 9 BBV staat dat in de paragrafen de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. Hierbij is een Paragraaf Regio Deal een bijzondere paragraaf. Deze is niet verplicht en dit onderwerp heeft slechts in beperkte mate te maken met beheersmatige aspecten.

De Regio Deal verdient als specifieke geldstroom met een forse omvang echter wel aandacht in de Begroting 2027. Omdat de Regio Deal de programma's overstijgt is in 2026 de nieuwe Paragraaf Regio Deal toegevoegd. Dit is een passende manier om in de Regio Deal een passende plaats in de gemeentelijke begroting te geven.

Inleiding

Het kabinet heeft op 31 januari 2025 besloten het voorstel van de Regio Deal *De fundamentele Waarde(n) van het Groene Hart* 18 miljoen euro toe te kennen. In deze Regio Deal werken de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Krimpenerwaard, Lopik, Montfoort, Molenlanden en Vijfheerenlanden samen. De Regio Deal bestaat uit drie pijlers: (1) behoud van vitale kernen en buitengebied met sterke gemeenschappen, (2) een toekomstbestendige landbouw en een breed economisch perspectief en (3) een gezond iconisch landschap met een hoge belevingswaarde. Hieronder worden doelen en programma's geformuleerd. Als vierde pijler is een pijleroverstijgende samenwerking opgenomen waarin de doelen bestaan uit kennisuitwisseling, kennisontwikkeling en samenwerking.

In 2025 hebben de deelnemende gemeenten, regio partners en het Rijk het voorstel tot een Regio Deal uitgewerkt. Dit is vastgelegd in een convenant, samenwerkingsovereenkomst en uitvoeringsprogramma.

Binnen de pijlers vormen projecten de concrete invulling. Deze projecten worden nader uitgewerkt en vervolgens zal de stuurgroep op basis van pijleradviezen, hieruit een keuze maken. De zeggenschap over de inzet en verdeling van deze middelen ligt ook bij de stuurgroep. Dit betekent dat de gemeenteraad alleen om instemming wordt gevraagd als het gaat om inzet van middelen ten laste van de gemeentelijke begroting. Naar mate de besluiten over concrete projecten worden genomen, krijgt het programma meer invulling en zal ook deze paragraaf concreter worden.

Penvoerder en regiokassier

De Gemeente Molenlanden is penvoerder en regiokassier voor deze Regio Deal. Dit betekent kort gezegd dat het programmabureau, dat werkt voor alle deelnemende partijen, vanuit de Gemeente Molenlanden wordt georganiseerd. Deze VAT-kosten hiervoor worden gedeeltelijk bekostigd uit de ontvangen Rijksgelden en het restant wordt over de deelnemende gemeenten verdeeld. De individuele gemeenten hebben de vrijheid om een deel van de VAT-kosten voor de programma-organisatie van de Regio Deal te laten vergoeden door de betrokken partners in de projecten. De gemeenten bepalen zelf of en voor welk project dit haalbaar en wenselijk is. Voor de projecten, waarvoor dit het geval is, worden met de partners afspraken over hun bijdrage in de VAT-kosten voor de programma-organisatie gemaakt.

De Gemeente Molenlanden is regiokassier voor deze Regio Deal. Dit betekent dat de toegekende rijksmiddelen aan de Gemeente Molenlanden in beheer worden gegeven, dat onze gemeente de verantwoording (zowel de financiën via SiSa als de inhoudelijke verslaglegging) verzorgt en dat de Regio Deal onderdeel is van de accountantscontrole. Afhankelijk van hoe de cofinanciering wordt vormgegeven, kan deze ook (deels) door de gemeentelijke begroting verlopen.

Financiën

De Regio Deal heeft gevolgen voor de gemeentelijke begroting. De belangrijkste componenten zijn personele inzet en benodigde cofinanciering voor projecten.

De personele kosten voor programmanagement en het regiokassiersschap worden in eerste instantie binnen de gemeente Molenlanden gemaakt. In de samenwerkingsovereenkomst is een verdeelsleutel vastgelegd voor de verrekening van deze kosten.

3. Financiële begroting

3.1 Geprognotiseerde balans

Geprognotiseerde balans *Bedragen x € 1.000.000*													
ACTIVA	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2027**	**31-12-2028**	**31-12-2029**	**31-12-2030**	**PASSIVA**	**31-12-2025**	**31-12-2026**	**31-12-2027**	**31-12-2028**	**31-12-2029**	**31-12-2030**
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0	Algemene reserve	25	39	39	39	39	39
Materiele vaste activa	189	307	310	324	339	351	Bestemmingsreserves	118	111	108	105	101	97
Financiële vaste activa Kapitaalverstrekkingen	6	6	6	6	6	6	Resultaat	13	-3	0	-1	-1	-1
Financiële vaste activa Leningen	6	5	5	5	5	5	Voorzieningen	25	22	21	20	20	19
Financiële vast activa Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0	Vaste schuld	41	156	160	179	198	215
vaste activa	***201***	***318***	***321***	***335***	***350***	***362***	***Vaste passiva***	***222***	***325***	***328***	***342***	***357***	***369***
Voorraden: Onderhanden werk, overige grond en hulpstoffen	1	3	3	3	3	3	Vlottende schuld	8	8	8	8	8	8
Uitzetting <1 jaar	38	10	10	10	10	10	Overlopende passiva	18	6	6	6	6	6
Liquide middelen	0	0	0	0	0	0							
Overlopende activa	8	8	8	8	8	8							
Vlottende activa	***47***	***21***	***21***	***21***	***21***	***21***	***Vlottende passiva***	***26***	***14***	***14***	***14***	***14***	***14***
TOTAAL ACTIVA	**248**	**339**	**342**	**356**	**371**	**383**		**248**	**339**	**342**	**356**	**371**	**383**

Ten opzichte van 2026 is de materiële vaste activa toegenomen. Hiervoor is extra financiering nodig. Desondanks is de financiële positie uitstekend door de reservepositie.

3.2 Overzicht van baten en lasten

	Rekening 2025			Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
Bedragen x € 1.000	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma's 1 t/m 4																		
P1 Wonen, Ruimt.ord. en Bereikbaarheid	-21.473	5.147	-16.325	-35.459	14.205	-21.254	-32.493	11.716	-20.777	-27.808	6.409	-21.399	-28.625	5.931	-22.694	-29.246	5.749	-23.497
P2 Economie, Energie en Buiten	-24.217	20.444	-3.773	-30.901	23.224	-7.676	-26.142	18.635	-7.506	-25.911	18.427	-7.484	-26.024	18.136	-7.888	-27.363	19.659	-7.705
P3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	-61.544	22.506	-39.038	-62.824	14.522	-48.303	-62.115	13.872	-48.244	-60.561	13.712	-46.849	-60.716	15.442	-45.275	-60.093	14.174	-45.918
P4 Bestuur en Veiligheid	-11.721	1.179	-10.543	-10.747	1.319	-9.428	-11.405	1.317	-10.088	-11.219	1.356	-9.863	-11.364	1.355	-10.009	-11.420	1.355	-10.065
Totaal	***-118.955***	***49.276***	***-69.679***	***-139.930***	***53.269***	***-86.661***	***-132.155***	***45.540***	***-86.615***	***-125.498***	***39.904***	***-85.595***	***-126.729***	***40.863***	***-85.865***	***-128.122***	***40.937***	***-87.185***
Algemene dekkingsmiddelen																		
T05 Treasury	2.124	1.053	3.177	3.482	1.320	4.802	3.521	695	4.216	2.898	695	3.594	2.402	695	3.097	2.011	695	2.706
T07 Algemene uitk. en ov. uitk. Gemfonds	-10	86.320	86.310	-11	86.173	86.162	-11	90.075	90.064	-11	89.902	89.891	-11	91.120	91.109	-11	94.725	94.714
T08 Overige baten en lasten	-162	46	-117	-145	0	-145	-83	0	-83	-2.323	0	-2.323	-4.163	0	-4.163	-5.903	0	-5.903
T061 OZB woningen	-324	6.004	5.680	-311	6.186	5.874	-285	6.371	6.085	-285	6.508	6.223	-285	6.649	6.364	-285	6.794	6.508
T062 OZB-niet woningen	-233	3.408	3.175	-220	3.536	3.316	-225	3.607	3.382	-225	3.684	3.459	-225	3.762	3.538	-225	3.843	3.618
T064 Belastingen Overig	-138	145	7	-147	28	-119	-137	28	-109	-137	28	-109	-137	28	-109	-137	28	-109
T011 Resultaat rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
Totaal	***1.257***	***96.975***	***98.232***	***2.649***	***97.241***	***99.890***	***2.780***	***100.775***	***103.555***	***-82***	***100.818***	***100.736***	***-2.418***	***102.255***	***99.837***	***-4.548***	***106.084***	***101.536***
Overhead, vennootschapsbelasting en overige baten en lasten																		
T04 Overhead	-19.287	528	-18.759	-21.741	190	-21.551	-19.910	182	-19.728	-19.051	210	-18.840	-18.985	184	-18.801	-19.103	184	-18.919
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)	-158	0	-158	-8	0	-8	-8	0	-8	-8	0	-8	-8	0	-8	-8	0	-8
Totaal	***-19.445***	***528***	***-18.917***	***-21.749***	***190***	***-21.559***	***-19.918***	***182***	***-19.736***	***-19.059***	***210***	***-18.849***	***-18.993***	***184***	***-18.809***	***-19.111***	***184***	***-18.927***
Geraamd resultaat vóór reservemutaties	**-137.143**	**146.779**	**9.635**	**-159.031**	**150.700**	**-8.331**	**-149.293**	**146.497**	**-2.796**	**-144.639**	**140.931**	**-3.708**	**-148.140**	**143.302**	**-4.838**	**-151.781**	**147.205**	**-4.576**
Mutaties reserves																		
P1 Wonen, Ruimt.ord. en Bereikbaarheid	-7.165	6.755	-410	-3.091	4.876	1.785	-3.091	5.295	2.204	-3.091	5.345	2.253	-3.091	5.889	2.798	-3.091	6.543	3.451
P2 Economie, Energie en Buiten	-325	626	301	-2.182	3.762	1.580	0	480	480	0	205	205	0	196	196	0	196	196
P3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	-1.236	3.779	2.543	0	1.970	1.970	0	410	410	0	410	410	0	418	418	0	418	418
P4 Bestuur en Veiligheid	-6	40	34	0	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	-1.033	1.709	676	-55	0	-55	-55	0	-55	-55	0	-55	-55	0	-55	-55	0	-55
Overhead	-677	498	-179	0	628	628	0	212	212	0	99	99	0	3	3	0	3	3
VPB	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	***-10.442***	***13.407***	***2.965***	***-5.329***	***11.241***	***5.913***	***-3.147***	***6.397***	***3.251***	***-3.147***	***6.058***	***2.912***	***-3.147***	***6.506***	***3.359***	***-3.147***	***7.160***	***4.013***
Geraamd resultaat	**-147.585**	**160.186**	**12.600**	**-164.359**	**161.942**	**-2.418**	**-152.440**	**152.894**	**454**	**-147.786**	**146.990**	**-796**	**-151.287**	**149.808**	**-1.478**	**-154.928**	**154.365**	**-563**

3.3 Verschillen tussen de begroting 2027 en 2026

De verschillen tussen de begroting 2027 en de begroting 2026 na wijziging zijn:

Bedragen x € 1.000	Begroting 2026 (na wijziging)	Begroting 2027	Verschil
P1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	-19.469	-18.573	896
P2 Economie, Energie en Landschap	-6.096	-7.027	-931
P3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	-46.333	-47.833	-1.500
P4 Bestuur en Veiligheid	-9.422	-10.088	-666
AD Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien	99.835	103.500	3.665
OV Overhead	-20.923	-19.516	1.408
VPB Vennootschapsbelasting	-8	-8	0
Totaal	**-2.418**	**454**	**2.872**

Programma's 1 t/m 4

De beleidsintensiveringen zijn opgenomen in de toelichting op de programma's. Voorbeelden van mutaties zijn:

- Bijdrage Gemeenschappelijke Regelingen DG&J, SOJ, Avres, Veiligheidsregio
- Versteviging van de sociale teams
- Prijsstijgingen
- Grondexploitaties

Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien

- De algemene uitkering is in 2027 hoger dan in 2026.

Overhead

- De daling van de overhead wordt voornamelijk veroorzaakt door een besparing in het I-domein en daarnaast door een meer nauwkeurige toerekening naar de taakvelden.

Vennootschapsbelasting

- Geen afwijkingen

3.4 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten

Bedragen x € 1.000	2027	2028	2029	2030
Salarissen en sociale lasten	32.612	32.810	32.727	32.727
Salarissen en sociale lasten stagiaires	15	15	15	15
Vergoedingen woon-werkverkeer	512	512	512	512
Salariskosten voormalig personeel	37	37	37	37
Uitkeringen voormalig personeel	5	5	5	5
Totaal	**33.182**	**33.380**	**33.297**	**33.297**

3.5 Mutaties algemene reserve

Bedragen x € 1.000	Vermeerderingen ten laste van de exploitatie of andere reserves	Verminderingen ten gunste van de exploitatie
RB2022-18: Verzelfstandigingsbuffer zwembad De Dompelaar		59
RB2022-18: Verzelfstandigingsbuffer zwembad Schoonenburg		25
M2026-15: Alblasserwaard 750		25
Totale mutatie	**0**	**109**

3.6 Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd

Algemene uitgangspunten

Bij opstelling van de (meerjaren)begroting 2027-2030 gaan we uit van de volgende algemene kaders:

1. De eerste jaarschijf (= 2027) van de meerjarenraming sluit zonder incidentele baten en lasten positief. Als dit niet lukt, moet in ieder geval de laatste jaarschijf (= 2030) structureel in evenwicht te zijn (richtlijn provinciaal toezicht). Ook streven we naar een duurzaam financieel evenwicht in iedere jaarschijf.
2. De Algemene Reserve kan conform het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording in beperkte mate worden ingezet als structureel dekkingsmiddel. Van deze mogelijkheid wordt gebruik gemaakt om bezuinigingen af te wenden en/of golfbewegingen in kosten op te vangen.
3. De staat van incidentele baten en lasten is de basis waarop de provincie beoordeelt of de begroting structureel sluitend is. Dit overzicht maken we bij het opstellen van de Begroting 2027. In de Kadernota 2027 gebruiken we daarom in dit verband niet de term ‘sluitend’.
4. Belastingen en heffingen 2027 baseren we op de uitgangspunten en besluiten die zijn vastgesteld bij de harmonisatie van het belastingbeleid voor Molenlanden in 2019.

Technische uitgangspunten begroting 2027

Binnen de genoemde algemene kaders gelden de volgende technische uitgangspunten voor het opstellen van de Begroting en Meerjarenraming:

- Realistische raming op basis van gegevens jaarstukken 2025 en begroting 2026.
- Geen toevoeging van rente aan reserves.
- Algemene uitkering uit het Gemeentefonds nemen we meerjarig op, op basis van lopende prijzen en voor inflatie vanaf 2027 (als stelpost) op basis van de gegevens van de mei- en septembercirculaire 2026.
- Ramingen voor Gemeenschappelijke Regelingen baseren we op de begroting van de betreffende Gemeenschappelijke Regeling.
- Dividenden van verbonden partijen baseren we op het ontvangen dividend 2026 of het, door de vennootschap, in het vooruitzicht gesteld in 2027 uit te keren dividend.
- Ramingen sociaal domein baseren we op verwachte uitgaven; er is geen relatie (meer) met de inkomsten uit het Gemeentefonds.
- Voor onvoorziene uitgaven nemen we € 0 op.
- We houden rekening met stijging van loonkosten (werkgeverslasten) en CAO-ontwikkelingen zoals aangegeven in de meicirculaire 2026.
- Lastenverzwaringen voor inwoners en ondernemers zijn in principe niet hoger dan de inflatie.

Rente

- Het rentepercentage voor berekeningen van heffingen en retributies en doorbelasting aan overige taakvelden wordt berekend via een renteomslagpercentage. Dit renteomslagpercentage is bepaald op 1,5%.
- Rentepercentage voor eventueel kortlopende financiering (kasgeldleningen) is 3,75%.
- Rentebaten 2027 die samenhangen met verwachte uitzettingen per ultimo 2026 verantwoorden we als algemeen dekkingsmiddel.

Opbrengsten

- Indexatietarieven voor verhuur van ruimten en diensten aan derden, zijn volgens de Consumenten Prijs Index (CPI) 2027 zoals die is opgenomen in de meicirculaire 2026, tenzij anders in het huurcontract is bepaald.
- Opbrengsten gemeentelijke belastingen verhogen we volgens het vastgestelde Belastingbeleid Molenlanden 2019 met de voor

2027 verwachte inflatie van 2,1%, zoals aangegeven in de meicirculaire 2026. Voor begraven, riolering en afval stijgen de tarieven met 3% naast de inflatiestijging.

Grondexploitaties

- Jaarlijks stellen we een Nota Grondprijzen en Parameters vast, die onder meer inzicht geeft in de hoogte van de grondprijzen en parameters die als uitgangspunt gelden voor de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties. Voor 2027 en daarna gelden de volgende parameters:

Parameter	2027	2028	2029	2030
Kostenstijging	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%
Opbrengstenstijging (sociaal)	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Opbrengstenstijging (betaalbaar/duur)	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%
Rente	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%

Kostentoerekening

- Integrale kostentoerekening gebeurt op basis van capaciteitsinzet aan projecten, investeringen civiele werken, grondexploitaties. Door tijdverantwoording per project geven we hier invulling aan. Dit geldt voor zowel interne- als externe medewerkers.
- Tarieven voor heffingen, retributies en overige diensten baseren we op integrale kostprijstarieven.
- Specifiek voor de rioolheffing gaan we uit van de tariefontwikkeling, volgens het vastgestelde GRP 2020 (jaarlijks +3%).
- Specifiek voor de Begraafrechten houden we, zo mogelijk, rekening met de effecten van het in 2020 vastgesteld beleid voor begraafplaatsen en begraven. De tarieven worden met 3% verhoogd. Dat is vergelijkbaar met de rioolheffing.
- In de tarieven voor heffingen en retributies is btw-compensatie opgenomen.

3.7 Overzicht van baten en lasten per taakveld

Taakveld		2027			2028			2029			2030		
Bedragen x € 1.000		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
T0 BESTUUR EN ONDERSTEUNING													
0.1	Bestuur	-3.219	0	-3.219	-3.191	0	-3.191	-3.191	0	-3.191	-3.242	0	-3.242
0.2	Burgerzaken	-2.116	1.264	-852	-1.971	1.304	-667	-2.116	1.304	-812	-2.116	1.304	-812
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-1.623	92	-1.530	-1.697	93	-1.604	-1.609	93	-1.516	-1.393	93	-1.300
0.4	Overhead	-19.910	182	-19.728	-19.051	210	-18.840	-18.985	184	-18.801	-19.103	184	-18.919
0.5	Treasury	3.521	695	4.216	2.898	695	3.594	2.402	695	3.097	2.011	695	2.706
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gem. fonds	-11	90.075	90.064	-11	89.902	89.891	-11	91.120	91.109	-11	94.725	94.714
0.8	Overige baten en lasten	-82	0	-82	-2.322	0	-2.322	-4.162	0	-4.162	-5.903	0	-5.903
0.9	Vennootschapsbelasting	-8	0	-8	-8	0	-8	-8	0	-8	-8	0	-8
0.61	OZB woningen	-285	6.371	6.085	-285	6.508	6.223	-285	6.649	6.364	-285	6.794	6.508
0.62	OZB niet-woningen	-225	3.607	3.382	-225	3.684	3.459	-225	3.762	3.538	-225	3.843	3.618
0.64	Belastingen overig	-137	28	-109	-137	28	-109	-137	28	-109	-137	28	-109
0.10	Mutaties reserves	-3.147	6.397	3.251	-3.147	6.058	2.912	-3.147	6.506	3.359	-3.147	7.160	4.013
Totaal		***-27.243***	***108.711***	***81.469***	***-29.146***	***108.483***	***79.337***	***-31.474***	***110.342***	***78.868***	***-33.558***	***114.825***	***81.267***
T1 VEILIGHEID													
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-5.102	66	-5.037	-5.090	65	-5.025	-5.090	64	-5.026	-5.095	64	-5.031
1.2	Openbare orde en veiligheid	-967	-14	-980	-967	-14	-980	-967	-14	-980	-967	-14	-980
Totaal		***-6.069***	***52***	***-6.017***	***-6.057***	***52***	***-6.005***	***-6.057***	***51***	***-6.006***	***-6.062***	***51***	***-6.012***
T2 VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT													
2.1	Verkeer en vervoer	-12.465	762	-11.703	-12.815	769	-12.047	-13.668	775	-12.893	-14.477	782	-13.695
2.2	Parkeren	-193	139	-54	-192	139	-53	-190	139	-51	-190	139	-51
2.5	Openbaar vervoer	-218	0	-218	-217	0	-217	-216	0	-216	-216	0	-216
Totaal		***-12.876***	***901***	***-11.975***	***-13.224***	***908***	***-12.317***	***-14.075***	***914***	***-13.160***	***-14.883***	***921***	***-13.962***
T3 ECONOMIE													
3.1	Economische ontwikkeling	-97	0	-97	-97	0	-97	-97	0	-97	-97	0	-97
3.3	Bedrijfsloket en -regelingen	-448	237	-212	-439	212	-227	-434	212	-222	-426	212	-214

3.4	Economische promotie	-1.423	598	-825	-1.314	558	-756	-1.311	558	-754	-1.311	558	-754
Totaal		***-1.968***	***834***	***-1.133***	***-1.849***	***769***	***-1.080***	***-1.842***	***769***	***-1.073***	***-1.834***	***769***	***-1.065***
T4 ONDERWIJS													
4.1	Openbaar basisonderwijs	-222	0	-222	-222	0	-222	-222	0	-222	-222	0	-222
4.2	Onderwijshuisvesting	-2.463	685	-1.778	-2.410	685	-1.725	-3.008	735	-2.274	-3.105	735	-2.370
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-3.073	962	-2.111	-3.062	962	-2.100	-3.064	962	-2.102	-3.061	962	-2.098
Totaal		***-5.759***	***1.647***	***-4.111***	***-5.694***	***1.647***	***-4.047***	***-6.295***	***1.697***	***-4.598***	***-6.387***	***1.697***	***-4.690***
T5 SPORT, CULTUUR EN RECREATIE													
5.1	Sportbeleid en activering	-1.388	499	-890	-1.492	499	-994	-1.549	499	-1.050	-1.756	4	-1.752
5.2	Sportaccommodaties	-3.185	1.343	-1.841	-2.995	1.343	-1.652	-2.951	1.343	-1.608	-2.976	1.343	-1.633
5.3	Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	-410	133	-277	-418	133	-284	-460	133	-327	-265	38	-227
5.4	Musea	-221	0	-221	-197	0	-197	-197	0	-197	-197	0	-197
5.5	Cultureel erfgoed	-262	50	-212	-252	50	-202	-252	50	-202	-246	50	-196
5.6	Media	-951	0	-951	-951	0	-951	-951	0	-951	-951	0	-951
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-5.966	291	-5.675	-6.095	375	-5.720	-6.106	265	-5.841	-7.386	1.429	-5.956
Totaal		***-12.383***	***2.316***	***-10.067***	***-12.398***	***2.400***	***-9.998***	***-12.465***	***2.290***	***-10.175***	***-13.776***	***2.865***	***-10.912***
T6 SOCIAAL DOMEIN													
6.1	Samenkracht en burgerpart.	-8.664	2.439	-6.226	-8.385	2.546	-5.839	-8.467	2.644	-5.824	-8.141	2.194	-5.947
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	-3.664	0	-3.664	-3.290	0	-3.290	-3.290	0	-3.290	-3.280	0	-3.280
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	-1.679	0	-1.679	-1.644	0	-1.644	-1.644	0	-1.644	-1.644	0	-1.644
6.3	Inkomensregelingen	-11.859	8.838	-3.021	-11.859	8.838	-3.021	-11.859	8.838	-3.021	-11.849	8.838	-3.011
6.4	WSW en beschut werk	-2.148	0	-2.148	-2.148	0	-2.148	-2.148	0	-2.148	-2.148	0	-2.148
6.5	Arbeidsparticipatie	-1.827	10	-1.817	-1.827	10	-1.817	-1.827	10	-1.817	-1.827	10	-1.817
6.60	Hulpmiddelen/diensten (Wmo)	-2.170	395	-1.775	-2.160	395	-1.765	-2.160	2.026	-133	-2.160	2.078	-81
6711	Huishoudelijke hulp (WMO)	-3.455	0	-3.455	-3.455	0	-3.455	-3.455	0	-3.455	-3.455	0	-3.455
6712	Begeleiding (WMO)	-1.863	0	-1.863	-1.863	0	-1.863	-1.863	0	-1.863	-1.863	0	-1.863
6713	Dagbesteding (WMO)	-1.109	0	-1.109	-1.109	0	-1.109	-1.109	0	-1.109	-1.109	0	-1.109
6714	Overige maatwerkarr.(Wmo)	-26	0	-26	-26	0	-26	-26	0	-26	-26	0	-26
6751	Jeugdhulp ambulant lokaal	-30	0	-30	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6752	Jeugdhulp ambulant regionaal	-6.172	0	-6.172	-6.064	0	-6.064	-6.049	0	-6.049	-6.049	0	-6.049

6753	Jeugdhulp ambulant landelijk	-323	0	-323	-323	0	-323	-323	0	-323	-323	0	-323
6762	Jeugdhulp verblijf regionaal	-3.472	0	-3.472	-2.995	0	-2.995	-2.981	0	-2.981	-2.981	0	-2.981
6791	PGB Wmo	-231	0	-231	-231	0	-231	-231	0	-231	-231	0	-231
6792	PGB Jeugd	-816	0	-816	-816	0	-816	-816	0	-816	-816	0	-816
6811	Beschermd wonen (Wmo)	-108	0	-108	-108	0	-108	-108	0	-108	-108	0	-108
6821	Jeugdbescherming	-672	0	-672	-672	0	-672	-672	0	-672	-672	0	-672
6822	Jeugdreclassering	-70	0	-70	-70	0	-70	-70	0	-70	-70	0	-70
6.91	Coördinatie en beleid Wmo	-1.247	0	-1.247	-1.247	0	-1.247	-1.247	0	-1.247	-1.247	0	-1.247
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	-686	0	-686	-686	0	-686	-686	0	-686	-686	0	-686
Totaal		***-52.291***	***11.681***	***-40.610***	***-50.977***	***11.788***	***-39.189***	***-51.031***	***13.517***	***-37.513***	***-50.684***	***13.120***	***-37.564***
T7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU													
7.1	Volksgezondheid	-3.297	547	-2.750	-2.991	280	-2.711	-2.991	280	-2.711	-2.711	0	-2.711
7.2	Riolering	-4.699	7.023	2.324	-4.802	6.941	2.139	-4.920	6.716	1.796	-5.006	7.025	2.019
7.3	Afval	-7.075	8.783	1.709	-7.069	8.595	1.526	-7.069	8.595	1.526	-7.049	8.595	1.545
7.4	Milieubeheer	-4.791	265	-4.527	-4.456	265	-4.191	-4.456	265	-4.191	-4.456	265	-4.191
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-1.643	1.439	-204	-1.640	1.482	-158	-1.632	1.527	-105	-1.633	1.576	-57
Totaal		***-21.505***	***18.056***	***-3.449***	***-20.958***	***17.562***	***-3.396***	***-21.068***	***17.381***	***-3.686***	***-20.855***	***17.460***	***-3.395***
T8 VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN STEDELIJKE VERNIEUWING													
8.1	Ruimte en leefomgeving	-3.479	422	-3.057	-3.439	439	-3.000	-3.384	448	-2.936	-3.384	448	-2.936
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-5.379	6.436	1.057	-596	1.058	462	-146	467	322	-47	229	182
8.3	Wonen en bouwen	-3.488	1.837	-1.652	-3.447	1.883	-1.563	-3.452	1.930	-1.521	-3.458	1.980	-1.478
Totaal		***-12.347***	***8.694***	***-3.652***	***-7.482***	***3.381***	***-4.101***	***-6.981***	***2.846***	***-4.135***	***-6.890***	***2.658***	***-4.232***
		2027			**2028**			**2029**			**2030**		
Bedragen x € 1.000		**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Totaal		**-152.440**	**152.894**	**454**	**-147.786**	**146.990**	**-796**	**-151.287**	**149.808**	**-1.478**	**-154.930**	**154.365**	**-565**

3.8 Incidentele baten en lasten

Programma	2027		2028		2029		2030	
Bedragen x € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
Incidentele baten en lasten								
1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	84	0	0	0	0	0	0	0
Overhead	75	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal incidentele baten en lasten	***159***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***	***0***
Incidentele reservemutaties								
1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid		8		10		10		13
2 Economie, Energie en Buiten		275						
3 Welzijn, Sociaal en Cultuur		17		17		25		25
Overhead		296		99		3		3
Subtotaal incidentele reservemutaties	***0***	***596***	***0***	***126***	***0***	***38***	***0***	***41***
Totaal incidentele baten en lasten	**159**	**596**	**0**	**126**	**0**	**38**	**0**	**41**
Saldo incidentele baten en lasten		**437**		**126**		**38**		**41**

Toelichting incidentele baten en lasten bedragen hoger dan € 25.000 (volgens financiële verordening):

1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid

De lasten betreft de bijdrage aan 2 zwembaden voor een verzelfstandigingsbuffer € 84.363. Met als doel zorg te dragen voor een toekomstbestendige opzet van beheer en exploitatie.

Overhead

Begeleidingskosten voor de implementatie van een nieuw zaaksysteem; € 75.000.

Toelichting incidentele reservemutaties

Programma	Reden van de mutatie	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Bedragen x € 1.000		2027	2027	2028	2028	2029	2029	2030	2030
Programma 1: Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid		**0**	**8**	**0**	**10**	**0**	**10**	**0**	**13**
-Reserve duurzaamheid Investeringen	De Overstap		2		2		2		
-Reserve duurzaamheid Investeringen	Dekking exploitatie		6		8		8		10
Programma 2: Economie, Energie en Buiten		**0**	**275**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
-Algemene reserve	Alblasserwaard 750		25						
-Reserve Duurzaamheidsprojecten	Dekking exploitatie		250						0
Programma 3: Welzijn, Sociaal en Cultuur		**0**	**17**	**0**	**17**	**0**	**25**	**0**	**25**
-Reserve duurzaamheid Investeringen	Dekking exploitatie		17		17		25		25
Overhead		**0**	**296**	**0**	**99**	**0**	**3**	**0**	**3**
-Algemene reserve	Verzelfstandigingsbuffer zwembad Schoonenburg		25						0
-Algemene reserve	Verzelfstandigingsbuffer zwembad De Dompelaar		59						0
-Reserve duurzaamheid Investeringen	Noordeloos werf		3		3		3		3
-Reserve afwikkeling voorgaande jaren	Woo-middelen		210		96				
Totaal		**0**	**596**	**0**	**126**	**0**	**38**	**0**	**41**

Structurele reservemutaties

Programma	2027		2028		2029		2030	
Bedragen x € 1.000	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	3.091	5.203	3.091	5.335	3.091	5.879	3.091	6.530
2 Economie, Energie en Buiten		205		205		196		196
3 Welzijn, Sociaal en Cultuur		393		393		393		393
Algemene dekkingsmiddelen	55		55		55		55	
Totaal structurele reservemutaties	**3.146**	**5.801**	**3.146**	**5.933**	**3.146**	**6.468**	**3.146**	**7.119**
Saldo structurele reservemutaties		**2.655**		**2.787**		**3.322**		**3.973**

Toelichting structurele reservemutaties

Programma	Reden van de mutatie	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Bedragen x € 1.000		2027	2027	2028	2028	2029	2029	2030	2030
Programma 1: Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid		**3.092**	**5.203**	**3.092**	**5.335**	**3.092**	**5.879**	**3.092**	**6.529**
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten diversen		282		282		282		282
-Reserve Kapitaallasten Wegen	Kapitaallasten wegenbeheer		3.632		3.837		4.412		5.064
-Reserve Kapitaallasten Wegen	Bijdrage uit exploitatie	2.933		2.933		2.933		2.933	
-Reserve Kapitaallasten	Toekomstige kapitaallst. scholen	119		119		119		119	
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten scholen		821		813		809		807
-Reserve Kapitaallasten	Toekomstige kapitaallst. sportvelden	40		40		40		40	
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten sportaccommodaties		468		403		376		376
Programma 2: Economie, Energie en Buiten		**0**	**204**	**0**	**204**	**0**	**200**	**0**	**200**
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten diverse panden		79		79		79		79
-Reserve Kapitaallasten	Park Giessenburg		106		106		106		106
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten Begraafplaatsen GSL		19		19		15		15
Programma 3: Welzijn, Sociaal en Cultuur		**0**	**393**	**0**	**393**	**0**	**393**	**0**	**393**
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten diverse panden		393		393		393		393
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorziene uitgaven		**55**	**0**	**55**	**0**	**55**	**0**	**55**	**0**
-Reserve Kapitaallasten	Bijdrage uit exploitatie	55		55		55		55	
Totaal		**3.147**	**5.800**	**3.147**	**5.932**	**3.147**	**6.472**	**3.147**	**7.122**

Structureel begrotingssaldo

Bedragen x € 1.000	2027	2028	2029	2030
Lasten exclusief mutaties reserves	-149.293	-144.639	-148.140	-151.781
Baten exclusief mutaties reserves	146.497	140.931	143.302	147.205
Geraamd saldo van baten en lasten	***-2.796***	***-3.708***	***-4.838***	***-4.576***
Toevoegingen reserves	-3.147	-3.147	-3.147	-3.147
Onttrekkingen reserves	6.397	6.058	6.506	7.160
Geraamd resultaat	***454***	***-797***	***-1.479***	***-563***
Incidentele lasten (exclusief reservestortingen)	159	0	0	0
Incidentele baten (exclusief reservestortingen	0	0	0	0
Incidentele toevoegingen reserves	0	0	0	0
Incidentele onttrekkingen reserves	-596	-126	-38	-41
Saldo van incidentele baten en lasten	***-437***	***-126***	***-38***	***-41***
Structureel begrotingssaldo	**17**	**-923**	**-1.517**	**-604**

Toelichting hoogte reserves kapitaallasten:

- De hoogte van de reserve kapitaallasten investeringen is voldoende om de boekwaarde te kunnen dekken. Saldo reserve bedraagt € 58.590K.
- De hoogte van de reserve kapitaallasten wegen is voldoende om de boekwaarde te kunnen dekken. Saldo reserve bedraagt € 31.524K. Jaarlijks wordt bij realisatie van een investering de waarde in deze reserve gestort om toekomstige kapitaallasten te kunnen dekken.

3.9 Stand en verloop van reserves en voorzieningen

Naam	Saldo 01-01-2027	Toe-voe-ging	Ont-trek-king	Saldo 01-01-2028	Toe-voe-ging	Ont-trek-king	Saldo 01-01-2029	Toe-voe-ging	Ont-trek-king	Saldo 01-01-2030	Toe-voe-ging	Ont-trek-king	Saldo 01-01-2031
Algemene reserve													
Algemene reserve	39.039		109	38.930			38.930			38.930			38.930
Subtotaal	***39.039***	***0***	***109***	***38.930***	***0***	***0***	***38.930***	***0***	***0***	***38.930***	***0***	***0***	***38.930***
Bestemmingsreserves													
Afwikkeling voorgaande ja-ren	306		210	96		96	0			0			0
Integraal HuisvestingsPlan	13.800			13.800			13.800			13.800			13.800
Duurzaamheid(sprojecten)	770		250	520			520			520			520
Duurzaamheid Investeringen (gebouwen)	2.770		27	2.743		29	2.714		37	2.677		40	2.637
Kapitaallasten	60.325	214	2.170	58.369	214	2.096	56.487	214	2.057	54.644	214	2.056	52.802
Kapitaallasten Wegen	32.222	2.933	3.632	31.523	2.933	3.837	30.619	2.933	4.412	29.140	2.933	5.064	27.009
Klankbordgroepen dorpsberaden	172			172			172			172			172
Leefbaarheid Kinderdijk	64			64			64			64			64
Subtotaal	***110.429***	***3.147***	***6.289***	***107.287***	***3.147***	***6.058***	***104.376***	***3.147***	***6.506***	***101.017***	***3.147***	***7.160***	***97.004***
TOTAAL RESERVES	**149.468**	**3.147**	**6.398**	**146.217**	**3.147**	**6.058**	**143.306**	**3.147**	**6.506**	**139.947**	**3.147**	**7.160**	**135.934**
Voorzieningen													
Onderhoud Gebouwen	4.121	1.266	1.166	4.221	1.266	1.498	3.989	1.266	1.373	3.882	1.266	1.373	3.775
Onderhoud openbare ruimte	865	360	215	1.010	360	298	1.072	360	188	1.244	360	1.353	251
Pensioenvoorziening wethouders	4.987	366		5.353	366		5.719	366		6.085	366		6.451
Regeling Vervroegd Uittreden	101		58	43		43	0			0			0
Rioleringen	9.972		1.652	8.320		1.288	7.032		769	6.263		769	5.494
Afkoop onderhoud graven	391		41	350		40	310		39	271		39	232
Afvalstoffen	898		475	423			423		0	423			423
Verlofsparen	469			469			469		0	469			469
TOTAAL VOORZIENINGEN	**21.804**	**1.992**	**3.607**	**20.189**	**1.992**	**3.167**	**19.014**	**1.992**	**2.369**	**18.637**	**1.992**	**3.534**	**17.095**
ALGEHEEL TOTAAL	**171.272**	**5.139**	**10.005**	**166.406**	**5.139**	**9.225**	**162.320**	**5.139**	**8.875**	**158.584**	**5.139**	**10.694**	**153.030**

3.10 Investeringen

Jaar	Nummer	Investering *Bedragen x €*	Nut	2027	2028	2029	2030	Afschr. termijn
		Investeringen die onderdeel zijn van een project						
2027	I600270-103	GOU-Zuidzijde, Postkade>komgrens Oost 2027 wegen	Maatschappelijk nut	2.624.642	0	0	0	30
2027	I600436-103	GOU-Zuidzijde, Postkade>komgrens Oost 2027 riolering	Economisch nut met heffing	576.035	0	0	0	50
2027	I600434-103	NP-Heulkamp wegen 2027	Maatschappelijk nut	791.991	0	0	0	30
2027	I600491-103	NP-Heulkamp 2027 riolering	Economisch nut met heffing	57.500	0	0	0	50
2027	I600437-103	GA-Irenestraat thv Mouriklocatie riolering 2027	Economisch nut met heffing	217.350	0	0	0	50
2027	I600479-103	GA-Irenestraat 2025 riolering	Economisch nut met heffing	200.000	0	0	0	50
2028	I600040-103	HRN-Schans wegen 2028	Maatschappelijk nut	0	2.475.792	0	0	30
2028	I600041-103	HRN-Schans riolering 2028	Economisch nut met heffing	0	1.028.215	0	0	50
2028	I600049-103	NLL-Middelweg wegen 2028	Maatschappelijk nut	0	1.806.684	0	0	30
2028	I600050-103	NLL-Middelweg riolering 2028	Economisch nut met heffing	0	69.690	0	0	50
2028	I600269-103	GOU-Noordzijde, Postkade>komgrens Oost 2028 wegen	Maatschappelijk nut	0	2.508.665	0	0	30
2028	I600435-103	GOU-Noordzijde, Postkade>komgrens Oost 2028 riolering	Economisch nut met heffing	0	306.475	0	0	50
2029	I600052-103	NP-Hennepstraat/Nieuwpoortseweg wegen 2029	Maatschappelijk nut	0	0	1.253.914	0	30
2029	I600053-103	NP-Hennepstraat/Nieuwpoortseweg riolering 2029	Economisch nut met heffing	0	0	144.285	0	50
2029	I600063-103	STR-Oude Wetering wegen 2026	Maatschappelijk nut	0	0	2.374.416	0	30
2029	I600064-103	STR-Oude Wetering riolering 2026	Economisch nut met heffing	0	0	402.500	0	50
2029	I600279-103	OA-Dorpsstraat 2029 wegen	Maatschappelijk nut	0	0	2.577.738	0	30
2029	I600492-103	OA-Dorpsstraat 2027 riolering	Economisch nut met heffing	0	0	175.950	0	50
2029	I600488-100	Aankoop voorm.brandweerkazerne	Economisch nut	0	0	33.000	0	30

		Brandweer - pand						
2029	I600488-101	Aankoop voorm.brandweerkazerne Brandweer - grond	Economisch nut	0	0	38.000	0	0
2030	I600031-103	GSB-Wetering wegen 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	4.216.925	30
2030	I600032-103	GSB-Wetering riolering 2030	Economisch nut met heffing	0	0	0	1.335.725	50
2030	I600281-103	LA-Menno van Coehoornsingel 2030 wegen	Maatschappelijk nut	0	0	0	1.912.680	30
2030	I600282-103	LA-Menno van Coehoornsingel 2027 riolering	Economisch nut met heffing	0	0	0	80.144	50
		Overige investeringen						
2027	I600048-103	Nazorg investeringen wegen 2027	Maatschappelijk nut	50.000	0	0	0	30
2027	I600048-107	Nazorg investeringen bruggen 2027-Civiele kunstwerken	Maatschappelijk nut	50.000	0	0	0	60
2027	I600048-111	Nazorg investeringen water 2027	Maatschappelijk nut	50.000	0	0	0	20
2027	I600048-115	Nazorg investeringen riolering 2027	Economisch nut met heffing	50.000	0	0	0	50
2027	I600048-119	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2027	Economisch nut met heffing	50.000	0	0	0	25
2027	I600153-100	ICT Vervanging Laptops/Tablets 2027-Werkplekapparatuur	Economisch nut	515.000	0	0	0	4
2027	I600154-100	ICT Vervanging smartphones 2027-Smartphones	Economisch nut	110.000	0	0	0	4
2027	I600168-103	MLN-Degeneratie glasvezel 2027	Maatschappelijk nut	34.961	0	0	0	30
2027	I600172-103	MLN-Diverse wegen/asfalt/elementen 2027	Maatschappelijk nut	154.117	0	0	0	30
2027	I600173-103	MLN-Zetting vermind.Vervroegd verv.2027	Maatschappelijk nut	2.003.530	0	0	0	30
2027	I600186-103	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2027	Maatschappelijk nut	762.140	0	0	0	20
2027	I600233-103	NLL-Damwand (NL03A) Middelweg / Bakwetering 2027	Maatschappelijk nut	205.000	0	0	0	60
2027	I600254-103	MLN-Drukriool 2027	Economisch nut met heffing	657.816	0	0	0	50
2027	I600255-103	MLN-Rioolgemalen 2027	Economisch nut met heffing	638.200	0	0	0	50
2027	I600337-103	Baggeren Molenaarsgraaf/Nieuwpoort 2027	Maatschappelijk nut	208.660	0	0	0	1
2027	I600359-100	SBR Oost-vervanging Ford Crafter V-816-KV	Economisch nut	81.421	0	0	0	10
2027	I600378-100	NLL-Duurzaamheidsinvesteringen Klipper	Economisch nut	6.364	0	0	0	15
2027	I600380-100	NP-Duurzaamheidsinvesteringen Poortzicht	Economisch nut	23.600	0	0	0	15
2027	I600387-103	Verkeersvrz/vervanging abri's 2027	Maatschappelijk nut	18.103	0	0	0	10
2027	I600396-103	MLN-Investeringen sport 2027-Sportvelden	Maatschappelijk nut	1.325.200	0	0	0	15

2027	I600412-103	Vervangen openbaar groen 2027	Maatschappelijk nut	116.535	0	0	0	25
2027	I600420-103	Vervanging Openbare Verlichting 2027-Openbare verlichting	Maatschappelijk nut	195.168	0	0	0	20
2027	I600424-103	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2027-Aankopen	Maatschappelijk nut	323.583	0	0	0	15
2027	I600446-103	NP- Kademuren renoveren 2027	Maatschappelijk nut	150.000	0	0	0	20
2027	I600449-103	HRN-Brug (KN504) Vissersland/Groeneweg 2026	Maatschappelijk nut	300.000	0	0	0	60
2027	I600469-100	SBR West-Volvo shovel 2027	Economisch nut	27.000	0	0	0	10
2027	I600470-100	SBR West-Volkswagen Crafter VF-864-R 2026	Economisch nut	60.000	0	0	0	10
2027	I600471-100	SBR West-Volkswagen Crafter VN-861-K 2027	Economisch nut	60.000	0	0	0	10
2027	I600473-100	SBR West-Zoutmenginstallatie 2027	Economisch nut	35.000	0	0	0	10
2027	I600474-100	SBR West-Zoutmenginstallatie 2027	Economisch nut	35.000	0	0	0	10
2027	I600475-100	SBR West-Zoutmenger 2027	Economisch nut	35.000	0	0	0	10
2027	I600496-103	SCH-Brug (SCH703) Landscheiding 2027	Maatschappelijk nut	45.000	0	0	0	20
2027	I600497-103	GA-Bruggen Meeuwenlaan/Molenlaan uitbreiding 2027	Maatschappelijk nut	60.000	0	0	0	20
2027	I600508-103	MLN-RTC en Regenwaterproblematiek 2027	Economisch nut met heffing	100.000	0	0	0	50
2027	I600512-103	MLN-Vacuumriolering 2027	Economisch nut met heffing	427.350	0	0	0	50
2027	I600518-103	MLN-Vergroening ivm klimt/water-ovrl.2027-Openbaar groen	Maatschappelijk nut	28.114	0	0	0	25
2027	I600519-103	MLN-Grasbetontegels-klm/water-overls/2027	Maatschappelijk nut	17.859	0	0	0	25
2027	I600520-103	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte 2027	Maatschappelijk nut	58.268	0	0	0	30
2027	I600525-100	Vervanging kantoormeubilair en inrichting-bureaustoelen	Economisch nut	120.000	0	0	0	10
2027	I600525-101	Vervanging kantoormeubilair en inrichting-meubilair vergaderzalen	Economisch nut	140.000	0	0	0	10
2028	I600033-103	GSB-Brug (GB206) Wetering 2027	Maatschappelijk nut	0	45.000	0	0	60
2028	I600048-120	Nazorg investeringen wegen 2028	Maatschappelijk nut	0	50.000	0	0	30
2028	I600048-121	Nazorg investeringen bruggen 2028-Civiele kunstwerken	Maatschappelijk nut	0	50.000	0	0	60
2028	I600048-122	Nazorg investeringen water 2028	Maatschappelijk nut	0	50.000	0	0	20
2028	I600048-123	Nazorg investeringen riolering 2028	Economisch nut met heffing	0	50.000	0	0	50
2028	I600048-124	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2028	Economisch nut met heffing	0	50.000	0	0	25
2028	I600143-100	SBR Oost-Siesling Houtversnipperaar	Economisch nut	0	32.797	0	0	10
2028	I600237-103	SCH-Brug Zandkade/Voordijk 2026	Maatschappelijk nut	0	1.080.000	0	0	60
2028	I600260-103	BR-Gijbelandsedijk I en II west 2028 wegen	Maatschappelijk nut	0	3.249.365	0	0	29

2028	I600338-103	GA-Ammersekade wegen 2028	Maatschappelijk nut	0	2.311.551	0	0	30
2028	I600358-103	Baggeren Hoornaar, Wijngaarden 2028	Maatschappelijk nut	0	292.403	0	0	1
2028	I600360-100	SBR Oost-vervanging Verkeersbordenwagen 2028	Economisch nut	0	15.504	0	0	10
2028	I600362-100	ICT Vervanging Laptops/Tablets 2028-Werkplekapparatuur	Economisch nut	0	165.000	0	0	4
2028	I600363-100	ICT Vervanging smartphones 2028-Smartphones	Economisch nut	0	255.000	0	0	4
2028	I600365-103	MLN-Degeneratie glasvezel 2028	Maatschappelijk nut	0	35.835	0	0	30
2028	I600366-103	MLN-Diverse wegen/asfalt/elementen 2028	Maatschappelijk nut	0	157.970	0	0	30
2028	I600367-103	MLN-Drukriool 2028	Economisch nut met heffing	0	741.688	0	0	50
2028	I600368-103	MLN-Rioolgemalen 2028	Economisch nut met heffing	0	638.200	0	0	50
2028	I600370-103	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2028	Maatschappelijk nut	0	838.354	0	0	20
2028	I600373-100	BL-Duurzaamheidsinvesteringen Spil	Economisch nut	0	78.160	0	0	15
2028	I600375-100	GOU-Duurzaamheidsinvesteringen Multistee	Economisch nut	0	35.065	0	0	15
2028	I600383-103	MLN-Zetting vermind.Vervroegd verv.2028	Maatschappelijk nut	0	2.053.618	0	0	30
2028	I600388-103	Verkeersvrz/vervanging abri's 2028	Maatschappelijk nut	0	19.913	0	0	10
2028	I600397-103	MLN-Investeringen sport 2028-Sportvelden	Maatschappelijk nut	0	761.000	0	0	15
2028	I600413-103	Vervangen openbaar groen 2028	Maatschappelijk nut	0	128.188	0	0	25
2028	I600421-103	Vervanging Openbare Verlichting 2028-Openbare verlichting	Maatschappelijk nut	0	214.685	0	0	20
2028	I600425-103	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2028-Aankopen	Maatschappelijk nut	0	355.941	0	0	15
2028	I600439-103	OT-Ottolandse Kade Noord wegen 2028	Maatschappelijk nut	0	142.560	0	0	30
2028	I600444-103	GOK-Oudkerkseweg wegen 2028	Maatschappelijk nut	0	1.682.258	0	0	30
2028	I600447-103	NP- Kademuren renoveren 2028	Maatschappelijk nut	0	150.000	0	0	20
2028	I600509-103	MLN-RTC en Regenwaterproblematiek 2028	Economisch nut met heffing	0	100.000	0	0	50
2028	I600513-103	MLN-Vacuumriolering 2028	Economisch nut met heffing	0	213.350	0	0	50
2028	I600518-103	MLN-Vergroening ivm klimt/water-ovrl.2028-Openbaar groen	Maatschappelijk nut	0	30.925	0	0	25
2028	I600519-103	MLN-Grasbetontegels-klm/water-overls/2028	Maatschappelijk nut	0	19.645	0	0	25
2028	I600520-103	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte 2028	Maatschappelijk nut	0	64.095	0	0	30
2028	I600525-102	Vervanging kantoormeubilair en inrichting-zit-sta bureaus	Economisch nut	0	142.000	0	0	10
2029	I600048-125	Nazorg investeringen wegen 2029	Maatschappelijk nut	0	0	50.000	0	30
2029	I600048-126	Nazorg investeringen bruggen 2029-Civiele kunstwerken	Maatschappelijk nut	0	0	50.000	0	60

2029	I600048-127	Nazorg investeringen water 2029	Maatschappelijk nut	0	0	50.000	0	20
2029	I600048-128	Nazorg investeringen riolering 2029	Economisch nut met heffing	0	0	50.000	0	50
2029	I600048-129	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2029	Economisch nut met heffing	0	0	50.000	0	25
2029	I600238-103	GA-Brug (GA11) Merelplant-soen/Roerdmpst.2029	Maatschappelijk nut	0	0	350.000	0	60
2029	I600273-103	BL-Melkweg 2029 wegen	Maatschappelijk nut	0	0	5.382.755	0	30
2029	I600347-103	GA-Meeuwenlaan e.o. 2029 wegen	Maatschappelijk nut	0	0	4.322.303	0	30
2029	I600374-100	BR-Duurzaamheidsinvesteringen Overstap	Economisch nut	0	0	26.669	0	15
2029	I600382-100	OT-Duurzaamheidsinvesteringen gymzaal	Economisch nut	0	0	25.980	0	15
2029	I600389-103	Verkeersvrz/vervanging abri's 2029	Maatschappelijk nut	0	0	20.410	0	10
2029	I600395-103	MLN-Diverse wegen/asfalt/elementen 2029	Maatschappelijk nut	0	0	198.650	0	30
2029	I600398-103	MLN-Investeringen sport 2029-Sportvelden	Maatschappelijk nut	0	0	1.856.600	0	15
2029	I600400-103	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2029	Maatschappelijk nut	0	0	859.312	0	30
2029	I600401-103	MLN-Zetting vermind.Vervroegd verv.2029	Maatschappelijk nut	0	0	2.104.959	0	30
2029	I600414-103	Vervangen openbaar groen 2029	Maatschappelijk nut	0	0	131.393	0	25
2029	I600422-103	Vervanging Openbare Verlichting 2029-Openbare verlichting	Maatschappelijk nut	0	0	220.360	0	20
2029	I600426-103	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2029-Aankopen	Maatschappelijk nut	0	0	364.839	0	15
2029	I600432-103	MLN-Vacuumriolering 2029	Economisch nut met heffing	0	0	298.900	0	50
2029	I600442-103	Baggeren Arkel en Hoogblokland 2029	Maatschappelijk nut	0	0	182.336	0	1
2029	I600443-103	MLN-Drukriool 2029	Economisch nut met heffing	0	0	852.941	0	50
2029	I600450-100	ICT Vervanging Laptops/Tablets 2029-Werkplekapparatuur	Economisch nut	0	0	276.000	0	4
2029	I600451-100	ICT Vervanging smartphones 2029-Smartphones	Economisch nut	0	0	45.000	0	4
2029	I600452-100	Devices Crisisbeheersing ca 2029-Werk-plekapparatuur	Economisch nut	0	0	60.000	0	4
2029	I600453-100	Teamsrooms / Hubs	Economisch nut	0	0	30.000	0	4
2029	I600454-100	Audio en videoapparatuur Raadzaal	Economisch nut	0	0	110.000	0	4
2029	I600456-100	SBR Oost-Iveco Be combi- kraan V-763-ZK 2029	Economisch nut	0	0	189.829	0	10
2029	I600461-100	SBR Oost-Grondfreesmachine aansch 2029	Economisch nut	0	0	15.791	0	10
2029	I600465-100	SBR West-Rups versnipperaar 2029	Economisch nut	0	0	40.000	0	10
2029	I600466-100	SBR West-Mercedes sprinter V-452-SR 2029	Economisch nut	0	0	65.000	0	10
2029	I600467-100	SBR West-Mercedes sprinter V-451-ST 2029	Economisch nut	0	0	65.000	0	10
2029	I600468-100	SBR West-Rupskraan 2029	Economisch nut	0	0	40.000	0	10
2029	I600493-103	STR-Watermunt 2029 wegen	Maatschappelijk nut	0	0	1.009.116	0	30

2029	I600510-103	MLN-RTC en Regenwaterproblematiek 2029	Economisch nut met heffing	0	0	100.000	0	50
2029	I600515-103	MLN-Rioolgemalen 2029	Economisch nut met heffing	0	0	638.200	0	50
2029	I600518-103	MLN-Vergroening ivm klimt/water-ovrl.2029-Openbaar groen	Maatschappelijk nut	0	0	31.698	0	25
2029	I600519-103	MLN-Grasbetontegels-klm/water-overls/2029	Maatschappelijk nut	0	0	20.136	0	25
2029	I600520-103	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte 2029	Maatschappelijk nut	0	0	65.697	0	30
2029	I600524-100	Monitoren Kantoren 2029	Economisch nut	0	0	90.000	0	4
2030	I600048-130	Nazorg investeringen wegen 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	50.000	30
2030	I600048-131	Nazorg investeringen bruggen 2030-Civiele kunstwerken	Maatschappelijk nut	0	0	0	50.000	60
2030	I600048-132	Nazorg investeringen water 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	50.000	20
2030	I600048-133	Nazorg investeringen riolering 2030	Economisch nut met heffing	0	0	0	50.000	50
2030	I600048-134	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2030	Economisch nut met heffing	0	0	0	50.000	25
2030	I600262-103	ARK-Bazuinstraat 2030 wegen	Maatschappelijk nut	0	0	0	2.039.242	30
2030	I600280-103	OA-Noordzijde/Peperstraat 2030 wegen	Maatschappelijk nut	0	0	0	1.493.704	30
2030	I600350-103	STR-Ds. Poortstraat e.o. 2030 wegen	Maatschappelijk nut	0	0	0	2.770.407	30
2030	I600460-100	SBR Oost-Agria 5900 Bison 2030	Economisch nut	0	0	0	20.471	10
2030	I600494-103	GA-Willem Alexanderplein 2030 wegen	Maatschappelijk nut	0	0	0	833.433	30
2030	I600495-103	MO-Dorpsstraat 2030 wegen	Maatschappelijk nut	0	0	0	2.253.989	30
2030	I600498-103	MLN-Degeneratie glasvezel 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	37.650	30
2030	I600499-103	MLN-Diverse wegen/asfalt/elem. 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	165.968	30
2030	I600500-103	MLN-Zetting vermind.Vervroegd verv.2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	2.157.584	30
2030	I600501-103	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	880.796	30
2030	I600502-103	MLN-Investeringen sport 2030-Sportvelden	Maatschappelijk nut	0	0	0	1.194.220	15
2030	I600503-103	Verkeersvrz/vervanging abri's 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	20.921	10
2030	I600504-103	Vervanging Openbare Verlichting 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	225.869	20
2030	I600505-103	MLN-Vervanging openbaar groen 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	134.678	25
2030	I600506-103	Baggeren Nieuwpoort 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	1.346.576	1
2030	I600507-103	MLN-Drukriool 2030	Economisch nut met heffing	0	0	0	736.000	50
2030	I600511-103	MLN-RTC en Regenwaterproblematiek 2030	Economisch nut met heffing	0	0	0	100.000	50
2030	I600514-103	MLN-Vacuumriolering 2030	Economisch nut met heffing	0	0	0	302.350	50
2030	I600516-103	MLN-Rioolgemalen 2030	Economisch nut met heffing	0	0	0	638.200	50
2030	I600517-103	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2030-Aankopen	Maatschappelijk nut	0	0	0	373.960	15
2030	I600518-103	MLN-Vergroening ivm klimt/water-ovrl.2030-Openbaar groen	Maatschappelijk nut	0	0	0	32.491	25

2030	I600519-103	MLN-Grasbetontegels-klm/water-overls/2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	20.639	25
2030	I600520-103	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte 2030	Maatschappelijk nut	0	0	0	67.340	30
2030	I600521-100	ICT Vervanging Laptops/Tablets 2030-Werkplekapparatuur	Economisch nut	0	0	0	155.000	4
2030	I600522-100	Devices Gemeenteraad 2030-Werkplekapparatuur	Economisch nut	0	0	0	92.000	4
2030	I600523-100	ICT Vervanging smartphones 2030-Smartphones	Economisch nut	0	0	0	55.000	4
2030	I600526-100	SBR Oost-Kar begraven	Economisch nut	0	0	0	17.518	10
2030	I600527-100	SBR Oost-Snipperkar Jaco Tiger 80	Economisch nut	0	0	0	36.508	10
2030	I600528-100	SBR Oost-Giertank 2500 ltr.	Economisch nut	0	0	0	28.740	10
2030	I600529-100	SBR West-Mercedes Benz (met kraan) Sprinter 311 V-440-SR	Economisch nut	0	0	0	80.000	10
2030	I600530-100	SBR West-Mercedes Benz Sprinter 311 V-814-ST	Economisch nut	0	0	0	65.000	10
2030	I600531-100	SBR West-Grafdelver Boki 2551E	Economisch nut	0	0	0	85.000	10
2030	I600532-100	SBR West-Onkruidkoker Empas MCB 3.0	Economisch nut	0	0	0	35.000	10
				13.797.534	**24.497.619**	**27.341.706**	**26.293.758**	

3.11 Emu-saldo

In de begrotingen van gemeenten moet aanvullende informatie worden opgenomen over de ontwikkeling van het EMU-saldo.

	Berekening EMU-saldo *Bedragen x € 1.000*	Teken	2026	2027	2028	2029	2030
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging c.q. onttrekking uit reserves		-8.331	-2.796	-3.708	-4.838	-4.576
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	-/-	115.298	2.954	13.147	15.124	11.938
3	Mutatie voorzieningen	+	-3.251	-1.616	-1.175	-377	-1.541
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-/-	0	0	0	0	0
5	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-/-	0	0	0	0	0
	Berekend EMU-saldo		**-126.880**	**-7.366**	**-18.030**	**-20.339**	**-18.055**

De begroting van de gemeente is opgesteld conform het stelsel van baten en lasten.

Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en conform de Europese regelgeving.

De EU-lidstaten mogen een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel.

Investeringen tellen niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de jaarlijkse kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een bepaald jaar tellen wel volledig mee in het EMU-saldo. Het EMU-saldo voor 2027 komt uit op € -7.366.000, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 7.366.000 groter zijn dan de inkomsten. Het tekort wordt vooral veroorzaakt doordat het bedrag aan investeren meer is dan het bedrag aan kapitaallasten van investeringen in het verleden.

Het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

4. Bijlagen

4.1 Overzicht Programma's met taakvelden

Programma 1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid
T03 Beheer overige gebouwen en gronden
T21 Verkeer en vervoer
T22 Parkeren
T25 Openbaar vervoer
T42 Onderwijshuisvesting
T52 Sportaccommodaties
T81 Ruimte en leefomgeving
T82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)
T83 Wonen en bouwen

Programma 2 Economie, Energie en Buiten
T31 Economische ontwikkeling
T32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
T33 Bedrijfsloket en -regelingen
T34 Economische promotie
T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
T72 Riolering
T73 Afval
T74 Milieubeheer
T75 Begraafplaatsen en crematoria

Programma 3 Welzijn, Sociaal en Cultuur
T41 Openbaar basisonderwijs
T43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
T51 Sportbeleid en activering
T53 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie
T54 Musea
T55 Cultureel erfgoed
T56 Media
T61 Samenkracht en burgerparticipatie
T621 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo
T622 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd
T623 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal
T63 Inkomensregelingen
T64 WSW en beschut werk
T65 Arbeidsparticipatie
T66 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)
T6711 Huishoudelijke hulp (Wmo)
T6712 Begeleiding (Wmo)
T6713 Dagbesteding (Wmo)
T6714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)
T6751 Jeugdhulp ambulant lokaal
T6752 Jeugdhulp ambulant regionaal
T6753 Jeugdhulp ambulant landelijk
T6761 Jeugdhulp met verblijf lokaal
T6762 Jeugdhulp met verblijf regionaal
T6763 Jeugdhulp met verblijf landelijk
T6791 PGB Wmo
T6792 PGB Jeugd
T6811 Bescherm wonen (Wmo)
T6812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)
T6821 Jeugdbescherming
T6822 Jeugdreclassering
T691 Coördinatie en beleid Wmo
T692 Coördinatie en beleid Jeugd
T71 Volksgezondheid

Programma 4 Bestuur en Veiligheid
T01 Bestuur
T02 Burgerzaken
T11 Crisisbeheersing en Brandweer
T12 Openbare orde en veiligheid

Overige
T04 Overhead
T05 Treasury
T061 OZB-woningen
T062 OZB-niet woningen
T064 Belastingen Overig

T07 Alg uitkering en ov uitkering Gem fonds
T08 Overige baten en lasten
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)
T010 Mutaties reserves
T011 Resultaat van de rekening van baten en lasten

4.2 Uitgangspunten aanwending Algemene Reserve

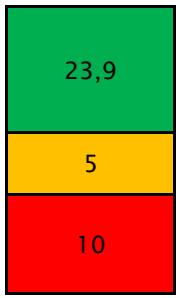
In de meerjarenraming zijn onttrekkingen van – en toevoegingen aan de Algemene Reserve opgenomen. Het gaat daarbij om de volgende bedragen:

Verloop algemene reserve	
Stand algemene reserve per 1.1.2027	**39.039.499**
Toevoegingen 2027	0
Uitname 2027	-109.363
Stand algemene reserve per 1.1.2028	**38.930.136**
Toevoegingen 2028	0
Uitname 2028	0
Stand algemene reserve per 1.1.2029	**38.930.136**
Toevoegingen 2029	0
Uitname 2029	0
Stand algemene reserve per 1.1.2030	**38.930.136**
Toevoegingen 2030	0
Uitname 2030	0
Stand algemene reserve per 1.1.2031	**38.930.136**

In de nota ‘Reserves en voorzieningen’ en in de ‘Raadsinformatiebrief belastingdruk inwoners en hoogte algemene reserve’ zijn kaders beschreven voor de aanwending van de algemene reserve in drie niveaus. Per niveau typeren we de mate van aanwendbaarheid met de kleuren: rood, oranje en groen.

De Algemene Reserve kan worden aangewend om de belastingdruk op de inwoners te verminderen en/of kan dienen als incidenteel dekkingsmiddel voor realiseren van nieuw beleid.

Uitgaande van de in deze begroting genoemde stand van de Algemene Reserve per eind 2030 van € 38,9 miljoen is de ondergrens 23,9 miljoen. Deze is gebaseerd op drie keer de omvang van de risico’s ad € 5 miljoen zoals geïnventariseerd in de paragraaf ‘Weerstandsvermogen en risicomanagement’ in deze begroting en het bestemd vermogen. Het deel dat deze grens overstijgt is in principe aanwendbaar voor dekking van incidenteel nieuw beleid.

> 15 mln: 23,9 mln. kan worden ingezet als incidenteel dekkingsmiddel voor het realiseren van nieuwe bestuurlijke prioriteiten.

> 10 < 15 mln.: dit deel van de algemene reserve kan worden ingezet als buffer voor risico's met meerjarige nadelige effecten.

0 < 10 mln.: dit deel van de algemene reserve is direct gerelateerd aan de omvang van de geïnventariseerde risico's.